HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a treia)

8 iulie 2008 *

În cauza T-53/03,

BPB plc, cu sediul în Slough (Regatul Unit), reprezentată de domnii T. Sharpe, QC, și A. Nourry, solicitor,

reclamantă,

împotriva

Comisiei Comunităților Europene, reprezentată de domnul F. Castillo de la Torre, în calitate de agent, asistat de domnul J. Flynn, QC, și de doamna C. Kilroy, barrister,

pârâtă,

având ca obiect o cerere de anulare parțială a Deciziei 2005/471/CE a Comisiei din 27 noiembrie 2002 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] împotriva BPB plc, Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG, Société Lafarge SA și Gyproc Benelux NV (cauza COMP/E-1/37.152 — Plăci din ipsos) (JO 2005, L 166, p. 8) sau, în subsidiar, o cerere de anulare sau de reducere a amenzii aplicate reclamantei,

* Limba de procedură: engleza.

TRIBUNALUL DE PRIMĂ INSTANȚĂ
AL COMUNITĂȚILOR EUROPENE (Camera a treia),

compus din domnul M. Jaeger, președinte, doamna V. Tiili și domnul O. Czúcz, judecători,

grefier: doamna K. Pocheć, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 24 ianuarie 2007,

pronunță prezenta

Hotărâre

Situația de fapt

1 BPB plc produce și comercializează materiale de construcții pe bază de ipsos.

2 La 25 noiembrie 1998, ca urmare a informațiilor despre care avea cunoștință, Comisia a procedat la verificări inopinate la opt întreprinderi active în domeniul plăcilor din ipsos,

între care se număra și reclamanta. La 1 iulie 1999, Comisia a continuat investigațiile la alte două întreprinderi.

3 În continuare, Comisia a adresat solicitări de informații diferitelor întreprinderi în cauză, în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de punere în aplicare a articolelor [81 CE] și [82 CE] (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3). Comisia a trimis patru solicitări de informații reclamantei. BPB a răspuns la acestea în datele de 17 martie 1999, 28 octombrie 1999, 18 mai 2000 și 6 septembrie 2002.

4 La 18 aprilie 2001, Comisia a declanșat procedura din cauza de față și a adoptat o comunicare privind obiecțiunile în raport cu reclamanta, precum și cu întreprinderile Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG (denumită în continuare „Knauf"), Société Lafarge SA (denumită în continuare „Lafarge"), Etex SA și Gyproc Benelux NV (denumită în continuare „Gyproc"). Întreprinderile în cauză și-au prezentat observațiile scrise și au avut acces la dosarul de examinare al Comisiei sub forma unei copii pe CD-ROM care le-a fost trimisă la 17 mai 2001.

5 Reclamanta a răspuns la comunicarea privind obiecțiunile la 8 iulie 2001.

6 La 27 noiembrie 2002, Comisia a adoptat Decizia 2005/471/CE privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] împotriva BPB, Knauf, Lafarge și Gyproc (cauza COMP/E-1/37.152 — Plăci din ipsos) (JO 2005, L 166, p. 8, denumită în continuare „decizia atacată").

7 Dispozitivul deciziei atacate prevede:

„*Articolul 1*

BPB […], Grupul Knauf, […] Lafarge […] și Gyproc […] au încălcat articolul 81 alineatul (1) [CE] întrucât au participat la o serie de înțelegeri și de practici concertate în domeniul plăcilor din ipsos.

Încălcarea a avut durata următoare:

a) BPB […]: de la 31 martie 1992 până cel târziu la 25 noiembrie 1998

b) [grupul] Knauf: de la 31 martie 1992 până cel târziu la 25 noiembrie 1998

c) […] Lafarge […]: de la 31 august 1992 până cel târziu la 25 noiembrie 1998

d) Gyproc […]: de la 6 august 1996 până cel târziu la 25 noiembrie 1998

[…]

Articolul 3

Pentru încălcarea prevăzută la articolul 1, în cazul următoarelor întreprinderi se aplică următoarele amenzi:

a) BPB […]: 138,6 milioane de euro

b) […] Knauf […]: 85,8 milioane de euro

c) […] Lafarge […]: 249,6 milioane de euro

d) Gyproc […]: 4,32 milioane de euro

[…]”

8 În decizia atacată, Comisia consideră că întreprinderile în cauză au participat la o încălcare unică și continuă, care s-a manifestat prin următoarele comportamente ce reprezintă acorduri sau practici concertate:

— reprezentanții BPB și Knauf s-au întâlnit la Londra (Regatul Unit) în 1992 și au exprimat intenția comună de a stabiliza piețele plăcilor din ipsos din Germania, Regatul Unit, Franța și Benelux;

— reprezentanții BPB și Knauf au implementat începând cu 1992, sisteme de schimb de informații privitoare la volumele lor de vânzări de pe piețele germană, a Regatului Unit, franceză și din Benelux; la acestea au aderat Lafarge și ulterior Gyproc;

— cu diferite ocazii reprezentanții BPB, Knauf și Lafarge s-au informat reciproc în avans în legătură cu creșterile de prețuri de pe piața Regatului Unit;

— întrucât se confruntau cu evoluții specifice ale pieței germane, reprezentanții BPB, ai Knauf, ai Lafarge și ai Gyproc s-au întâlnit la Versailles (Franța) în 1996, la Bruxelles (Belgia) în 1997 și la Haga (Țările de Jos) în 1998, în vederea împărțirii sau, cel puțin, a stabilizării pieței germane;

— reprezentanții BPB, ai Knauf, ai Lafarge și ai Gyproc s-au informat reciproc cu diferite ocazii și și-au concertat acțiunea cu privire la aplicarea unor creșteri de prețuri pe piața germană în perioada 1996-1998.

9 În scopul calculării cuantumului amenzii, Comisia a aplicat metodologia prezentată în Liniile directoare privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al articolului 65 alineatul (5) din Tratatul CECO (JO 1998, C 9, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 69, denumite în continuare „liniile directoare”).

10 Pentru stabilirea cuantumului inițial al amenzilor, determinat în funcție de gravitatea încălcării, Comisia a considerat mai întâi că întreprinderile în cauză săvârșiseră o

încălcare foarte gravă prin natura acesteia, practicile în cauză având drept scop să pună capăt războiului prețurilor și să stabilizeze piața prin schimbul de informații confidențiale. În plus, Comisia a estimat că practicile în cauză avuseseră un impact asupra pieței, întreprinderile în cauză acoperind cvasitotalitatea ofertei de plăci din ipsos, iar diferitele manifestări ale înțelegerii fuseseră implementate în cadrul unui oligopol foarte concentrat. În ce privește întinderea pieței geografice relevante, Comisia a considerat că înțelegerea acoperise cele patru piețe principale din cadrul Comunității Europene, respectiv Germania, Regatul Unit, Franța și Beneluxul.

11 Considerând apoi că există o diferență considerabilă între întreprinderile în cauză, Comisia a aplicat un tratament diferențiat, întemeindu-se în acest scop pe cifra de afaceri obținută, în cursul ultimului an complet al încălcării, din vânzarea produsului în cauză pe piețele relevante. Pe baza acestor cifre de afaceri, cuantumul inițial al amenzilor a fost stabilit la 80 de milioane de euro pentru BPB, la 52 de milioane de euro pentru Knauf și pentru Lafarge și la 8 milioane de euro pentru Gyproc.

12 În scopul de a imprima amenzii un efect de descurajare suficient, date fiind dimensiunile și resursele globale ale întreprinderilor, cuantumul inițial al amenzii aplicate în cazul Lafarge a fost majorat cu 100 %, ajungând la 104 milioane de euro.

13 Pentru a ține seama de durata încălcării, cuantumul inițial a fost majorat ulterior cu 65 % pentru BPB și pentru Knauf, cu 60 % pentru Lafarge și cu 20 % pentru Gyproc, încălcarea fiind calificată de Comisie drept încălcare de lungă durată pentru Knauf, Lafarge și BPB și drept încălcare de durată medie în cazul Gyproc.

14 În ce privește circumstanțele agravante, cuantumul de bază al amenzilor aplicate BPB și Lafarge a fost majorat cu 50 % pentru încălcări repetate.

15 Ulterior, Comisia a diminuat cu 25 % amenda aplicată Gyproc în temeiul unor circumstanțe atenuante constând în faptul că această societate a reprezentat un element destabilizator ce a contribuit la limitarea efectelor înțelegerii pe piața germană și în faptul că a lipsit de pe piața Regatului Unit.

16 În cele din urmă, Comisia a procedat la o reducere a cuantumului amenzilor cu 30 % pentru BPB și cu 40 % pentru Gyproc, în aplicarea secțiunii D alineatul (2) din Comunicarea Comisiei privind neaplicarea de amenzi sau reducerea cuantumului acestora în cauzele având ca obiect înțelegeri (JO 1996, C 207, p. 4, denumită în continuare „Comunicarea privind cooperarea"). În consecință, cuantumul final al amenzilor aplicate a fost de 138,6 milioane de euro în cazul BPB, de 85,8 milioane de euro în cazul Knauf, de 249,6 milioane de euro în cazul Lafarge și de 4,32 milioane de euro în cazul Gyproc.

Procedura și concluziile părților

17 Reclamanta a introdus prezenta acțiune printr-o cerere depusă la grefa Tribunalului la 14 februarie 2003.

18 Întrucât compunerea camerelor Tribunalului a fost modificată de la începutul noului an judiciar, judecătorul raportor a fost repartizat în Camera a treia și, prin urmare, cauza de față a fost atribuită acestei camere.

19 În temeiul raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a treia) a hotărât deschiderea procedurii orale și, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 64 din Regulamentul de procedură al Tribunalului, a invitat părțile să depună anumite documente și le-a adresat în scris întrebări la care acestea au răspuns în termenul prevăzut.

20 În ședința din 24 ianuarie 2007, au fost ascultate pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările orale adresate de către Tribunal.

21 În cadrul ședinței, Tribunalul a solicitat reclamantei să își clarifice cererea privind aplicarea unui regim de confidențialitate înainte de 7 februarie 2007. De asemenea, s-a acordat un termen Comisiei în vederea formulării eventualelor sale observații referitoare la răspunsul reclamantei privind informațiile confidențiale.

22 Procedura orală a fost încheiată la 27 martie 2007.

23 Reclamanta solicită Tribunalului:

— anularea articolelor 1 și 2 din decizia atacată, în măsura în care o vizează;

— în subsidiar, anularea articolului 3 din decizia atacată, în măsura în care o vizează, sau, în continuare în subsidiar, reducerea corespunzătoare a cuantumului amenzii care i-a fost aplicată de Comisie în decizia atacată;

— cu excepția cazurilor în care se pronunță anularea articolului 3 din decizia atacată sau reducerea cuantumului amenzii, să dispună restituirea sumei principale plătite de reclamantă și a dobânzilor aferente, care urmează a fi stabilite de către Tribunal în conformitate cu dispozițiile legale în vigoare;

— obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

24 Comisia solicită Tribunalului:

— respingerea acțiunii;

— obligarea reclamantei la plata cheltuielilor de judecată.

În drept

1. *Cu privire la primul motiv, întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare*

Argumentele părților

25 Reclamanta consideră a avut loc o încălcare de către Comisie a dreptului la apărare, precum și a principiului general al egalității armelor deoarece aceasta s-a întemeiat pe elemente de probă pe care nu le-a comunicat reclamantei.

26 În primul rând, reclamanta arată că nu i s-a permis de către Comisie accesul la informațiile furnizate de către un informator anonim. Or, potrivit reclamantei, aceste informații au fost utilizate de Comisie la 19 noiembrie 1998 în vederea obținerii unui mandat de percheziție de la un tribunal din Regatul Unit. Reclamanta consideră de asemenea că, din declarația depusă ca anexă la cererea de mandat de percheziție, reiese că respectivele informații erau considerate de Comisie drept convingătoare. Reclamanta susține că această convingere a Comisiei privind existența unei înțelegeri complexe a influențat interpretarea pe care a dat-o aceasta tuturor faptelor și probelor.

27 În al doilea rând, reclamanta arată că ar fi trebuit să se permită de către Comisie accesul la răspunsurile celorlalți destinatari ai comunicării privind obiecțiunile. Comisia s-ar fi întemeiat pe aceste răspunsuri în mai multe rânduri în decizia atacată, pentru aprecierea faptelor și în administrarea probelor.

28 Comisia consideră că obligația de respectare a dreptului la apărare nu presupune punerea întregului său dosar la dispoziția întreprinderilor în cauză și să compromită astfel eventualul caracter confidențial al elementelor dosarului. Comisia nu ar fi

obligată în niciun fel să divulge destinatarului unei comunicări privind obiecțiunile documentele incriminatoare pe care nu are intenția să se sprijine. În speță, Comisia și-ar fi formulat concluziile numai pornind de la probele de care dispunea și care ar fi descrise în comunicarea privind obiecțiunile și în decizia atacată.

29 Comisia contestă faptul că dreptul la apărare al reclamantei ar fi fost încălcat prin faptul că nu a putut lua cunoștință de răspunsurile celorlalți destinatari ai comunicării privind obiecțiunile. Comisia arată că, dacă după adoptarea comunicării privind obiecțiunile descoperă noi elemente pe care are intenția de a le utiliza și cu privire la care întreprinderile nu au avut ocazia de a-și face cunoscut punctul de vedere, atunci are obligația de a trimite o comunicare complementară privind obiecțiunile sau o scrisoare prin care invită întreprinderile în cauză să formuleze observații suplimentare privind aceste noi elemente de probă. Dacă nu ar proceda la trimiterea acestei comunicări, atunci nu ar putea invoca aceste elemente împotriva destinatarilor comunicării inițiale privind obiecțiunile.

30 Or, în speță, toate exemplele date de reclamantă priveau afirmații care apar deja în comunicarea privind obiecțiunile și care au fost, așadar, recunoscute sau contestate și cu privire la care reclamanta și-a putut face cunoscut punctul de vedere. Niciuna dintre aceste declarații nu ar conține motive noi sau informații de fapt noi pe care Comisia să se fi întemeiat în formularea concluziilor sale.

Aprecierea Tribunalului

31 Mai întâi, este necesar să se amintească faptul că accesul la dosar în cazurile de concurență are drept scop, în special, să se permită destinatarilor unei comunicări privind obiecțiunile să ia cunoștință de elementele de probă care apar în dosarul

Comisiei, în scopul de a se putea exprima în mod util cu privire la concluziile la care a ajuns Comisia în comunicarea sa privind obiecțiunile, pe baza acestor elemente. Așadar, accesul la dosar face parte dintre garanțiile procedurale prin care se are în vedere protejarea dreptului la apărare și asigurarea, în special, a exercitării efective a dreptului de a fi audiat (a se vedea Hotărârea Tribunalului din 30 septembrie 2003, Atlantic Container Line și alții/Comisia, T-191/98, T-212/98-T-214/98, Rec., p. II-3275, punctul 334 și jurisprudența citată).

32 În ce privește elementele incriminatoare, obligația de acces la dosar nu privește decât elementele reținute în final în decizie, și nu toate obiecțiunile pe care Comisia le-ar fi putut formula eventual în oricare dintre etapele procedurii administrative (Hotărârea Atlantic Container Line și alții/Comisia, punctul 31 de mai sus, punctul 337). Într-adevăr, un document nu poate fi considerat incriminator față de un reclamant decât atunci când este utilizat de Comisie în susținerea constatării unei încălcări la care ar fi participat acea reclamantă (Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2000, Cimenteries CBR și alții/Comisia, T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95-T-39/95, T-42/95-T-46/95, T-48/95, T-50/95-T-65/95, T-68/95-T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 și T-104/95, Rec., p. II-491, denumită în continuare „Hotărârea Ciment”, punctul 284).

33 În plus, reclamanta nu ar putea solicita, în mod general și abstract, accesul la documentele sau la informațiile care nu i-au fost comunicate, fără a preciza modul în care elementele incriminatoare reținute de Comisie în decizia atacată ar fi fost determinate de aceste documente sau de aceste informații. Într-adevăr, potrivit jurisprudenței, o argumentație cu caracter general nu poate stabili existența unei încălcări a dreptului la apărare, aceasta trebuind analizată în funcție de împrejurările specifice ale fiecărei cauze (Hotărârea Atlantic Container Line și alții/Comisia, punctul 31 de mai sus, punctele 353 și 354).

34 În speță, în ce privește informațiile furnizate de către informatorul anonim, nu se contestă de Comisie faptul că aceste informații au reprezentat un element declanșator

al investigațiilor. Or, astfel cum reiese din decizia atacată, în final, aceste informații nu au fost preluate de către Comisie în mod direct, iar obiecțiunile reținute au fost dovedite cu alte elemente de probă.

35 De asemenea, reclamanta nu a arătat nicio obiecțiune care ar fi fost reținută în comunicarea privind obiecțiunile sau în decizia atacată și s-ar fi întemeiat exclusiv pe informațiile furnizate de informatorul anonim, la care BPB nu ar fi avut acces.

36 În plus, cu toate că există o obligație din partea Comisiei de a pune la dispoziția întreprinderilor implicate într-o procedură de aplicare a articolului 81 alineatul (1) CE toate documentele incriminatoare sau dezincriminatoare pe care le-a obținut în cursul investigației, această obligație nu se extinde la secretele de afaceri ale altor întreprinderi, la documentele interne ale Comisiei și la celelalte informații confidențiale (Hotărârea Curții din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, Rec., p. I-123, punctul 68, și Hotărârea Atlantic Container Line și alții/Comisia, punctul 31 de mai sus, punctul 335). Așadar, astfel cum arată Comisia, în cazul informațiilor furnizate cu titlu pur voluntar, dar însoțite de o cerere de aplicare a regimului de confidențialitate în vederea protejării anonimatului informatorului, instituția care acceptă să primească aceste informații este obligată să respecte o asemenea condiție (Hotărârea Curții din 7 noiembrie 1985, Adams/Comisia, 145/83, Rec., p. 3539, punctul 34). Într-adevăr, capacitatea Comisiei de a garanta anonimatul unora dintre sursele sale de informație prezintă o însemnătate crucială din perspectiva prevenirii și a sancționării eficace a practicilor anticoncurențiale interzise (Hotărârea Curții din 22 octombrie 2002, Roquette Frères, C-94/00, Rec., p. I-9011, punctul 64).

37 În consecință, o procedură inițiată pe baza unor informații a căror origine nu a fost dezvăluită este legală atunci când nu este afectată posibilitatea persoanei în cauză de a-și face cunoscut punctul de vedere privind caracterul real sau consecințele faptelor, privind documentele transmise sau privind concluziile pe care le formulează Comisia pe baza acestora (Hotărârea Curții din 13 februarie 1979, Hoffmann-La Roche/Comisia, 85/76, Rec., p. 461, punctul 14).

38 Ținând seama de obligația de asigurare a confidențialității informațiilor, precum și de faptul că reclamanta nu a arătat nicio obiecțiune reținută fie în comunicarea privind obiecțiunile, fie în decizia atacată și care s-ar întemeia pe elemente la care aceasta nu ar fi avut acces, reclamanta nu poate reproșa Comisiei o încălcare a dreptului la apărare și a principiului general al egalității armelor pentru motivul că nu i s-a permis de către Comisie accesul la informațiile furnizate de informatorul anonim.

39 În ce privește accesul la răspunsurile celorlalți destinatari ai comunicării privind obiecțiunile, este cert că reclamanta nu a avut acces la acestea în cursul procedurii administrative.

40 În ce privește, în primul rând, lipsa comunicării pretinselor elemente incriminatoare care nu apar în dosarul de examinare, Tribunalul amintește că dreptul la apărare constituie un principiu fundamental al dreptului comunitar și trebuie respectat în orice împrejurare, în special în orice procedură susceptibilă să conducă la aplicarea unor sancțiuni, chiar dacă este vorba despre o procedură administrativă. Tribunalul impune să li se ofere întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi în cauză, încă din etapa procedurii administrative, posibilitatea să își exprime în mod util punctul de vedere asupra realității și pertinenței faptelor, a obiecțiunilor și a circumstanțelor invocate de Comisie (Hotărârea Hoffmann-La Roche/Comisia, punctul 37 de mai sus, punctul 11, și Hotărârea Tribunalului din 10 martie 1992, Shell/Comisia, T-11/89, Rec., p. II-757, punctul 39).

41 În continuare, trebuie amintit că, deși Comisia intenționează să se întemeieze pe un fragment dintr-un răspuns la o comunicare privind obiecțiunile sau pe un document anexat la un astfel de răspuns pentru stabilirea existenței unei încălcări într-o procedură de aplicare a articolului 81 alineatul (1) CE, trebuie să se permită celorlalte întreprinderi implicate în această procedură să se pronunțe cu privire la un astfel de element de probă. În astfel de împrejurări, respectivul fragment dintr-un răspuns la comunicarea

privind obiecțiunile sau documentul anexat la un astfel de răspuns constituie într-adevăr un element incriminator față de diferitele întreprinderi care ar fi participat la încălcare (a se vedea Hotărârea Tribunalului Ciment, punctul 32 de mai sus, punctul 386, și Hotărârea din 27 septembrie 2006, Avebe/Comisia, T-314/01, Rec., p. II-3085, punctul 50 și jurisprudența citată).

42 Într-adevăr, un document nu poate fi considerat incriminator față de o reclamantă decât atunci când este utilizat de Comisie în susținerea constatării unei încălcări săvârșite de o întreprindere. În scopul stabilirii unei încălcări a dreptului său la apărare, nu este suficient ca întreprinderea în cauză să demonstreze că nu s-a putut pronunța în cursul procedurii administrative cu privire la un document utilizat undeva în cuprinsul deciziei atacate. Trebuie ca aceasta să demonstreze că, în decizia atacată, acest document a fost utilizat de Comisie drept element de probă pentru a reține o încălcare la care ar fi participat întreprinderea (Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Dresdner Bank și alții/Comisia, T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP și T-61/02 OP, Rec., p. II-3567, punctul 158).

43 Dat fiind că documente necomunicate întreprinderilor în cauză, în cursul procedurii administrative, nu constituie mijloace de probă opozabile, în ipoteza în care se dovedește că, în decizia sa, Comisia s-a întemeiat pe documente care nu apar în dosarul de examinare și care nu au fost comunicate reclamantelor, este necesar ca documentele menționate să nu fie reținute ca mijloace de probă (Hotărârea Ciment, punctul 32 de mai sus, punctul 382).

44 Dacă există alte probe documentare despre care întreprinderile în cauză au avut cunoștință în cursul procedurii administrative și care susțin tocmai concluziile Comisiei, eliminarea din rândul mijloacelor de probă a documentului culpabilizator netransmis nu infirmă temeinicia obiecțiunilor reținute în decizia contestată (Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 36 de mai sus, punctul 72).

45 Astfel, revine întreprinderii în cauză sarcina să demonstreze că rezultatul la care a ajuns Comisia în cadrul deciziei sale ar fi fost diferit dacă un document netransmis și pe care Comisia s-a întemeiat pentru incriminarea acestei întreprinderi trebuia să fie îndepărtat ca mijloc de probă incriminator (Hotărârea Aalborg Portland și alții/ Comisia, punctul 36 de mai sus, punctul 73).

46 În speță, BPB citează numai considerentele (130), (232), (393) și (524) ale deciziei atacate pentru a indica faptul că, în vederea reținerii elementelor incriminatoare, Comisia s-ar fi întemeiat pe răspunsurile celorlalți destinatari ai comunicării privind obiecțiunile.

47 În ce privește aceste exemple, trebuie arătat că, în considerentul (524) al deciziei atacate, Comisia nu face decât să citeze afirmația Gyproc ce apare în răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile, potrivit căreia participarea sa era diferită ca intensitate. Astfel, acest element nu a fost utilizat împotriva BPB în niciun mod.

48 În ce privește considerentul (130) al deciziei atacate, este vorba despre un extras din răspunsul Lafarge la comunicarea privind obiecțiunile, potrivit căruia BPB ar fi fost instigatoarea sistemului schimbului de informații. Or, Comisia nu utilizează în niciun loc în decizia atacată această afirmație a Lafarge pentru a dovedi că BPB ar fi fost instigatoarea acestui sistem. De asemenea, amenda aplicată BPB nu a fost majorată pentru motivul că ar fi fost instigatoarea înțelegerii. Pe de altă parte, astfel cum reiese din analiza celui de al doilea motiv de mai jos, BPB a recunoscut că a încălcat dreptul concurenței prin participarea la schimbul de date privind volumele de vânzări pe cele patru piețe relevante.

49 În ce privește considerentul (232) al deciziei atacate, respectiv interpretarea de către Gyproc a notei și a declarațiilor domnului [E], administrator delegat al Gyproc, în

cadrul răspunsului acestei societăți la comunicarea privind obiecțiunile, trebuie reluat cuprinsul acestuia:

„Gyproc a revenit ulterior asupra notei și asupra declarațiilor totuși explicite ale domnului [E] și a afirmat că «acordul denumit de la Versailles nu a reprezentat decât o încercare și nu a făcut niciodată obiectul unei puneri în aplicare efective» și că «nu a existat niciodată un acord de voințe real între participanți și cu certitudine, nu din punctul de vedere al Gyproc cu privire la toate modalitățile de împărțire a pieței germane. Într-adevăr, [întreprinderile în cauză] nu s-au înțeles niciodată cu privire la cota de piață precisă care trebuia să revină Gyproc […] Astfel, Gyproc a dejucat încercarea de încheiere a unui acord cvadripartit».”

50 Or, astfel cum a constatat Comisia în considerentul (233) al deciziei atacate, declarațiile Gyproc, cu valoare probantă în principiu mai redusă decât nota citată anterior și declarațiile voluntare ale domnului [E] nu infirmă nici cuprinsul, nici obiectivul discuțiilor avute, ci eventual numai rezultatul acestora. În plus, trebuie amintit că BPB a admis existența întâlnirii de la Versailles și a faptului că obiectivul întâlnirii a fost discutarea situației de pe piața germană.

51 Pe de altă parte, trebuie subliniat că s-a concluzionat de către Comisie numai în sensul că întreprinderile în cauză au avut întâlniri la Versailles în 1996, la Bruxelles în 1997 și la Haga în 1998 în vederea împărțirii sau, cel puțin, a stabilizării pieței germane, însă nu a pretins că acestea au reușit încheierea unui acord cu privire la alocarea cotelor pe piața germană.

52 În aceste condiții, chiar dacă s-ar înlătura interpretarea din partea Gyproc a notei și a declarațiilor domnului [E], reprodusă în considerentul (232) al deciziei atacate, acest fapt nu ar influența aprecierile efectuate de Comisie în respectiva decizie.

53 Prin urmare, rezultatul la care a ajuns Comisia în decizia atacată nu ar fi fost diferit dacă extrasele din răspunsurile Gyproc și Lafarge la comunicarea privind obiecțiunile menționate de BPB ar fi fost înlăturate din dosar.

54 În cele din urmă, reiese din considerentul (393) al deciziei atacate că Gyproc a admis descrierea situației de fapt realizată de Comisie în ce privește creșterile de prețuri pe piața germană. Efectiv, se are în vedere un element pe care Comisia l-a utilizat pentru a corobora teza acesteia potrivit căreia a existat o acțiune concertată privind creșterile de prețuri pe piața germană, ceea ce BPB contestă. Astfel, acest element trebuie înlăturat din rândul probelor și, ulterior, trebuie analizat, în ce privește BPB, dacă s-a demonstrat suficient de temeinic de către Comisie faptul că BPB, Knauf, Lafarge și Gyproc s-au informat reciproc cu diferite ocazii și și-au concertat acțiunea cu privire la aplicarea creșterilor de prețuri pe piața germană în perioada 1996-1998.

55 În al doilea rând, în ce privește întrebarea dacă răspunsurile celorlalți destinatari ai comunicării privind obiecțiunile putea cuprinde elemente dezincriminatoare, în cererea formulată, reclamanta nu a avansat argumente în acest sens.

56 Drept răspuns la o întrebare scrisă a Tribunalului prin care i se solicita să indice punctele din cerere în care ar fi formulat un motiv întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare în ce privește elementele dezincriminatoare, reclamanta s-a referit numai la punctele 75-120 din cererea sa. Or, la aceste puncte, reclamanta nu susține nicidecum că răspunsurile celorlalți destinatari ai comunicării privind obiecțiunile ar fi putut să cuprindă elemente dezincriminatoare pe care aceasta le-ar fi putut utiliza în apărarea sa. În aceste condiții, argumentele reclamantei întemeiate pe faptul că răspunsurile celorlalți destinatari ai comunicării privind obiecțiunile ar fi putut conține elemente dezincriminatoare trebuie respinse.

57 Rezultă din cele de mai sus că primul motiv trebuie respins, sub rezerva eventualei incidențe a neluării în considerare a declarațiilor Gyproc care apar în răspunsul acesteia la comunicarea privind obiecțiunile și care sunt menționate de Comisie în considerentul (393) al deciziei atacate. Este necesar să se treacă la examinarea obiecțiunii celui de al doilea motiv privind contestarea constatărilor Comisiei referitoare la schimbul de date despre creșterile de prețuri din Germania.

58 În plus și cu titlu suplimentar, în cele ce urmează, Tribunalul va analiza fondul cauzei, cu înlăturarea tuturor elementelor incriminatoare ce rezultă din răspunsurile celorlalți destinatari ai comunicării privind obiecțiunile, în scopul de a verifica dacă aprecierea Comisiei privind existența și efectele încălcării este demonstrată suficient de temeinic și fără aceste elemente în litigiu.

2. *Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe erorile vădite și/sau pe insuficienta motivare în ce privește aplicarea articolului 81 alineatul (1) CE*

Cu privire la standardul probei

Argumentele părților

59 Reclamanta consideră că, în cauzele care au condus la impunerea unei amenzi severe, norma necesară în materie de probațiune este comparabilă cu cea din cadrul unei proceduri penale. În această privință, reclamanta arată că sarcina probei revine

Comisiei și că încălcarea trebuie demonstrată suficient de temeinic, ceea ce, potrivit acesteia, trebuie interpretat în sensul că se impune aducerea unor dovezi convingătoare în sensul săvârșirii încălcărilor susținute. Aceasta consideră că, într-o astfel de situație, aplicarea obișnuită a comparării probabilităților nu este suficientă. În plus, pentru a respecta prezumția de nevinovăție, îndoiala în materie de probațiune, de orice natură ar fi, ar trebui să conducă la favorizarea pârâtului.

60 Comisia contestă susținerea că nivelul probei care trebuie aplicat în cauzele de concurență ar trebui să fie identic cu cel impus în materie penală.

Aprecierea Tribunalului

61 Rezultă din jurisprudență faptul că, în caz de litigiu privind existența unei încălcări a normelor de concurență, revine Comisiei obligația de a face dovada încălcărilor pe care le constată și de a stabili elementele de probă care pot demonstra suficient de temeinic existența faptelor ce constituie încălcarea. În acest cadru, revine în special Comisiei sarcina de a stabili toate elementele care permit să se concluzioneze în sensul participării unei întreprinderi la o astfel de încălcare și în sensul răspunderii acesteia pentru diferitele elemente pe care le presupune respectiva participare (Hotărârea Curții din 8 iulie 1999, Comisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Rec., p. I-4125, punctul 86).

62 Atunci când este vorba despre acorduri și despre practici concertate cu obiect anticoncurențial, Comisia trebuie să dovedească în principal că întreprinderea a intenționat să contribuie prin propriul comportament la obiectivele comune urmărite de totalitatea participanților și că a avut cunoștință despre comportamentul efectiv, anticipat sau chiar manifestat de alte întreprinderi în urmărirea acelorași scopuri, sau că

le putea prevedea în mod rezonabil și că era dispusă să accepte riscul aferent (Hotărârea Comisia/Anic Partecipazioni, punctul 61 de mai sus, punctul 87).

63 Or, în mod obișnuit, cadrul practicilor și al acordurilor anticoncurențiale, activitățile se desfășoară în mod clandestin, reuniunile se țin în secret și documentația aferentă acestora este redusă la minimum. Rezultă de aici că, chiar în cazul în care Comisia descoperă înscrisuri ce atestă în mod explicit un contact nelegal între operatori, în mod normal acestea nu vor fi decât fragmentare și dispersate, astfel încât adesea este necesar ca anumite detalii să fie reconstituite prin deducții. În consecință, în majoritatea cazurilor, existența unei practici sau a unui acord anticoncurențial trebuie să fie dedusă dintr-un anumit număr de coincidențe și de indicii care, luate în ansamblu, pot constitui, în absența unei alte explicații coerente, dovada încălcării normelor de concurență (Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 36 de mai sus, punctele 55-57).

64 Reiese din această jurisprudență faptul că trebuie respinsă afirmația reclamantei potrivit căreia, în cazurile în care Comisia aplică amenzi severe, aceasta trebuie să aducă o dovadă „dincolo de orice îndoială rezonabilă" privind existența încălcării (beyond reasonable doubt).

Cu privire la întâlnirea de la Londra

Argumentele părților

65 Reclamanta consideră că nu au fost demonstrate de către Comisie încheierea unui acord cu ocazia întâlnirii de la Londra și faptul că schimburile de informații care au urmat constituiau un mijloc de control al executării acestui acord. Or, întâlnirea de la

Londra ar constitui elementul-cheie al argumentației Comisiei, întrucât celelalte evenimente ar fi legate de aceasta și, în plus, respectiva întâlnire ar reprezenta începutul încălcării.

66 Reclamanta admite că această reuniune a avut loc, însă consideră că interpretarea de către Comisie a acestui element de probă depășește ceea ce a declarat în realitate. Aceasta arată că, deși domnul [A] [directorul general al acesteia din acea perioadă] a discutat cu verii din familia Knauf în legătură cu concurența puternică de pe piața plăcilor din ipsos și chiar dacă cele două părți au recunoscut existența problemei, acesta neagă în mod categoric faptul că s-ar fi pus de acord cu privire la o soluție împreună cu verii din familia Knauf. În plus, cu ocazia respectivei întâlniri, nu s-ar fi exprimat nicio intenție comună de stabilizare a pieței.

67 Reclamanta admite, de asemenea, că această întâlnire a putut constitui un factor de accelerare a încetării războiului prețurilor. Totuși, întâlnirea menționată nu ar fi unicul factor cauzal al acestei încetări. Reclamanta arată că, în 1992, situația economică de pe piața respectivă era de așa natură încât războiul prețurilor ar fi luat sfârșit în orice împrejurări. Acest lucru ar fi confirmat de către expertul economist angajat de aceasta, al cărui raport nu ar fi fost luat însă în considerare de către Comisie în decizia atacată.

68 Reclamanta consideră că faptul că a continuat să existe concurență pe piața relevantă contrazice interpretarea pe care a dat-o Comisia întâlnirii de la Londra. Afirmațiile Comisiei din considerentele (212) și (395) ale deciziei atacate nu ar fi susținute de niciun element de probă. În această privință, reclamanta subliniază că s-a decis de către Comisie să nu ia în considerare numeroase exemple care dovedesc volatilitatea prețurilor și pe care reclamanta i le-a prezentat în răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile. Reclamanta contestă și afirmațiile Comisiei privind stabilitatea cotelor de piață. Aceasta arată că tocmai tabelele Comisiei care apar în anexa la decizia atacată demonstrează contrariul. Reclamanta precizează de asemenea că susținerile Comisiei sunt lipsite de valoare probantă, dat fiind că aceasta din urmă nu a precizat niciunde în

decizia atacată care erau cotele de piață ale întreprinderilor în cauză anterior anului 1992 și că, astfel, compararea cotelor de piață era imposibilă.

69 În ce privește afirmația Comisiei potrivit căreia luarea în considerare a efectelor concrete ale unei încălcări ar fi inutilă, reclamanta arată că, atunci când existența unui acord este numai afirmată de către Comisie, fără a fi susținută prin nicio probă, trebuie luată în considerare proba rezultată din desfășurarea evenimentelor pe piață. Reclamanta consideră că, dacă probele urmăresc să demonstreze lipsa oricărui acord anticoncurențial și Comisia nu a adus nicio altă probă în sens contrar, aceasta trebuie să considere că nu s-a încheiat niciun acord. Reclamanta subliniază că nu este vorba numai despre a ști dacă acordul a fost executat, ci și despre a determina dacă s-a stabilit de către Comisie existența acordului susținut.

70 Comisia arată că argumentul reclamantei potrivit căruia nu a existat niciun acord s-ar întemeia pe ideea eronată că acordul trebuie să fie limitat, detaliat și obligatoriu din punct de vedere juridic. Aceasta adaugă că, prin interdicțiile pe care le prevede, articolul 81 CE urmărește să interzică acea formă de coordonare dintre întreprinderi care, fără să fi atins stadiul încheierii unui contract propriu-zis, substituie în mod deliberat riscurile concurenței cu o cooperare practică între ele. Prin urmare, nu ar fi necesară elaborarea unui adevărat plan. Comisia subliniază că, deși discuțiile care au avut loc cu ocazia întâlnirii de la Londra din 1992 nu pot fi calificate drept un acord, acestea pot fi calificate drept o practică concertată, ceea ce constituie o încălcare la fel de gravă.

71 Comisia consideră că întâlnirea de la Londra și acordul încheiat cu ocazia acesteia constituie prima manifestare practică a încălcării complexe și continue pe care se întemeiază decizia atacată. Aceasta consideră că, având în vedere observațiile prezentate în considerentele (56)-(69) ale deciziei atacate și ținând seama în special

de faptul că schimburile de informații au început cu ocazia întâlnirii de la Londra sau la scurt timp după aceasta, această concluzie este în mare măsură justificată. Comisia adaugă că nu este necesar să se demonstreze că toate elementele încălcării erau întrunite sau anticipate încă din faza inițială pentru a stabili că acest acord se înscrie în cadrul unei încălcări unice, complexe și continue.

72 În ce privește afirmația BPB potrivit căreia Comisia nu a luat în considerare probele de natură economică, aceasta din urmă arată că a explicat în considerentele (396)-(402) ale deciziei atacate că, ținând seama de împrejurările speței, încercarea BPB și a celorlalte întreprinderi în cauză de a demonstra, pe baza unor analize economice, că situația concurenței de pe piața plăcilor din ipsos în perioada 1992-1998 excludea orice posibilitate de încheiere a unui acord restrictiv, a fost zadarnică. Comisia afirmă că nu se întemeiază pe un simplu comportament paralel și că nu utilizează probe de natură economică pentru a stabili existența încălcării articolului 81 alineatul (1) CE. Concluziile acesteia s-ar întemeia pe probe directe ale acordului anticoncurențial, cărora analizele economice nu le-ar aduce nicio explicație satisfăcătoare. Atunci când Comisia făcea referire în decizia atacată la mai marea stabilitate a pieței relevante sau la majorările prețurilor [ca de exemplu în considerentele (289) și (539)], acest lucru ar avea drept scop indicarea efectelor activităților anticoncurențiale, iar nu a existenței acestor activități. Comisia adaugă că se poate stabili existența unui acord fără ca totuși să fie complet înlăturată orice formă de concurență pe piața plăcilor din ipsos. În plus, întrucât încălcarea stabilită de Comisie are un obiect anticoncurențial, ar fi în conformitate cu jurisprudența constantă să se considere inutilă luarea în considerare a efectelor concrete ale acestei încălcări.

73 În ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia concurența „puternică” sau „războiul prețurilor” urma să ia sfârșit cu certitudine, pentru motive economice, Comisia consideră că acesta nu este pertinent pentru stabilirea motivului și a modalității în care a luat sfârșit efectiv „războiul prețurilor” și, mai ales, nu este pertinent pentru a stabili dacă la originea acestei evoluții se afla sau nu se afla comportamentul anticoncurențial al anumitor operatori. Aceasta consideră că, întrucât a demonstrat că obiectivele participanților la înțelegere erau încetarea războiului prețurilor, precum și stabilizarea cotelor de piață și, în consecință, restrângerea concurenței cel puțin pe piețele plăcilor din ipsos din Germania, Franța, Regatul Unit și

din Benelux, era pe deplin îndreptățită să concluzioneze, astfel cum a procedat în considerentele (72), (196), (212), (289) și (395) ale deciziei atacate, că acest obiectiv fusese atins în mare măsură. În această privință, Comisia arată că instabilitatea pieței, anterioară anului 1992, fusese descrisă la punctul 28 din comunicarea privind obiecțiunile și nu a fost niciodată contestată. În plus, astfel cum ar rezulta în mod evident din considerentele (212) și (395) ale deciziei atacate, Comisia ar fi considerat că prețurile de pe piața Regatului Unit și de pe cea germană aveau o tendință ascendentă sau, cel puțin, de stabilizare, ceea ce contrasta cu situația care prevala anterior anului 1992.

Aprecierea Tribunalului

74 BPB admite că întâlnirea de la Londra a avut loc și că domnul [A], precum și verii din familia Knauf și-au exprimat fiecare opinia că ar fi în interesul sectorului în ansamblu să se pună capăt războiului distructiv al prețurilor. Aceasta admite și că, în cadrul acestei întâlniri sau mai târziu în 1992, întreprinderile au început să își transmită reciproc date privind volumele de vânzări globale pentru fiecare dintre principalele piețe.

75 Totuși, BPB contestă că în cadrul acestei întâlniri s-ar fi încheiat un acord care urmărește expres stabilizarea piețelor europene și destinat să dureze șase ani.

76 Prin urmare, trebuie analizat dacă întâlnirea de la Londra avea un obiect anticoncurențial.

77 Din această perspectivă, reiese din considerentul (55) al deciziei atacate că BPB a arătat, în al doilea răspuns al său la solicitarea de informații, că, în cadrul acestei întâlniri, reprezentanții săi și cei ai Knauf „ajunseseră la un acord în sensul că era în interesul [BPB], [în cel] al Knauf și [în cel] al sectorului în ansamblu (inclusiv, în cele din urmă, în interesul consumatorilor) să se pună capăt războiului distructiv al prețurilor, iar producătorii să încerce să concureze la niveluri economice mai viabile".

78 BPB a afirmat ulterior că termenul „acord" (understanding), utilizat de aceasta, nu trebuia interpretat decât în înțelesul cel mai general, respectiv în înțelesul de „consens".

79 Potrivit unei jurisprudențe constante, pentru a exista un acord în sensul articolului 81 alineatul (1) CE, este suficient ca întreprinderile în cauză să își fi exprimat voința comună de a se comporta pe piață într-un anumit mod (Hotărârea Tribunalului din 20 martie 2002, HFB și alții/Comisia, T-9/99, Rec., p. II-1487, punctul 199, Hotărârea Tribunalului din 11 decembrie 2003, Adriatica di Navigazione/Comisia, T-61/99, Rec., p. II-5349, punctul 88, și Hotărârea Tribunalului din 27 iulie 2005, Brasserie nationale și alții/Comisia, T-49/02-T-51/02, Rec., p. II-3033, punctul 118). În ce privește forma de exprimare a respectivei voințe comune, este suficient ca o prevedere să reprezinte expresia voinței întreprinderilor în cauză de a se comporta pe piață în conformitate cu termenii acesteia (Hotărârea Tribunalului din 14 octombrie 2004, Bayerische Hypo- und Vereinsbank/Comisia, T-56/02, Rec., p. II-3495, punctul 60).

80 În consecință, pentru a constitui un acord în sensul articolului 81 alineatul (1) CE, este suficient ca un act sau un comportament aparent unilateral să reprezinte expresia voinței concordante a cel puțin două părți, forma în care se manifestă această concordanță nefiind, în sine, hotărâtoare (Hotărârea Curții din 13 iulie 2006, Comisia/Volkswagen, C-74/04 P, Rec., p. I-6585, punctul 37).

81 Criteriile de coordonare, de convergență și de cooperare, departe de a impune elaborarea unui adevărat „plan”, trebuie înțelese în lumina concepției inerente dispozițiilor tratatului privitoare la concurență și potrivit căreia orice operator economic trebuie să stabilească în mod autonom politica pe care intenționează să o adopte pe piața comună. Deși este adevărat că această cerință privind autonomia nu exclude dreptul operatorilor economici de a se adapta în mod inteligent comportamentului constatat sau previzibil al concurenților lor, cerința menționată se opune în mod riguros oricărui contact direct sau indirect între astfel de operatori, care are drept obiect sau drept efect fie influențarea comportamentului pe piață al unui concurent prezent sau potențial, fie dezvăluirea către un astfel de concurent a comportamentului a cărui adoptare pe piață s-a decis sau se intenționează (Hotărârea Curții din 16 decembrie 1975, Suiker Unie și alții/Comisia, 40/73-48/73, 50/73, 54/73-56/73, 111/73, 113/73 și 114/73, Rec., p. 1663, punctele 173 și 174, și Hotărârea Adriatica di Navigazione/Comisia, punctul 79 de mai sus, punctul 89).

82 Aceasta este situația atunci când există între mai multe întreprinderi un gentlemen's agreement ce reprezintă expresia fidelă a unei astfel de voințe comune care privește o restrângere a concurenței. În aceste împrejurări, este lipsit de pertinență să se analizeze dacă întreprinderile s-au considerat obligate – din punct de vedere juridic, în fapt sau moral – să adopte comportamentul asupra căruia au convenit (Hotărârea HFB și alții/Comisia, punctul 79 de mai sus, punctul 200).

83 În ce privește, în particular, acordurile de natură anticoncurențială care se manifestă în cadrul întâlnirilor întreprinderilor concurente, Curtea a statuat că se realizează o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE atunci când aceste întâlniri au drept obiect restrângerea, împiedicarea sau denaturarea concurenței și urmăresc, în acest fel, să organizeze în mod artificial funcționarea pieței (Hotărârea Curții din 15 octombrie 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P și C-254/99 P, Rec., p. I-8375, punctele 508 și 509).

84 Tribunalul consideră că explicația BPB privind obiectul întâlnirii de la Londra îndeplinește condiția stabilită de jurisprudența sus-menționată. Declarațiile BPB sunt

suficiente pentru a demonstra că atât Knauf, cât și BPB și-au exprimat voința de a pune capăt unui război al prețurilor și de a restrânge astfel concurența.

85 Pe de altă parte, trebuie amintit că, în situația în care o întreprindere participă, chiar fără a lua parte în mod activ, la întâlniri cu obiect anticoncurențial între întreprinderi și nu se distanțează în mod public de conținutul acestora, dându-le de înțeles celorlalți participanți că susținea rezultatul întâlnirilor și că se va conforma acestuia, se poate considera sigur că aceasta va participa la înțelegerea ce rezultă ca urmare a întâlnirilor menționate (Hotărârea HFB și alții/Comisia, punctul 79 de mai sus, punctul 137).

86 În plus, obiectul anticoncurențial al întâlnirii de la Londra este confirmat prin schimbul de informații la care întreprinderile au procedat ca urmare a acestei întâlniri. Astfel cum reiese din considerentul (58) al deciziei atacate, în răspunsul la a doua solicitare de informații, BPB a indicat următoarele:

„În cadrul acestei întâlniri, [domnul [A] și verii din familia Knauf] s-au pus de acord să își transmită reciproc cifrele privind volumele de vânzări din 1991, în scopul de a-și procura o bază fiabilă pentru viitor, pentru a verifica punerea în aplicare a acestui acord [în engleză, în original: «understanding»] (respectiv doar pentru a-și face reciproc o imagine mai precisă asupra dimensiunii globale a pieței și, prin urmare, asupra propriilor cote de piață). Acest lucru era necesar deoarece nu existau statistici fiabile privind sectorul."

87 În ce privește argumentele BPB care urmăresc să afirme că este vorba cel mult despre o simplă încercare de încheiere a unui acord, aceste argumente nu pot fi admise. Într-adevăr, faptul că BPB și Knauf și-au exprimat voința comună de a pune capăt războiului prețurilor și de a stabiliza piețele relevante constituie un acord în sensul articolului 81 alineatul (1) CE.

88 În plus, astfel cum demonstrează citatul reluat la punctul 86 de mai sus, BPB și Knauf și-au executat planul punând în aplicare acest acord prin realizarea unui schimb de informații asupra volumelor de vânzări de pe cele patru piețe relevante. Or, dacă aceste întreprinderi nu ar fi considerat că au încheiat un acord prin care se urmărea să se pună capăt războiului prețurilor și să se stabilizeze piețele relevante, acestea nu ar fi avut nevoie să supravegheze piețele prin schimbul de date privitoare la volumele de vânzări.

89 În ce privește argumentele reclamantei potrivit cărora Comisia nu a demonstrat că existase o stabilitate a prețurilor sau a cotelor de piață, acestea nu pot infirma concluzia menționată.

90 În această privință, este suficient să se amintească faptul că, în vederea aplicării articolului 81 alineatul (1) CE, este suficient ca un acord să aibă drept obiect restrângerea, împiedicarea sau denaturarea concurenței, independent de efectele sale concrete. În consecință, în cazul acordurilor care se încheie în cadrul întâlnirilor întreprinderilor concurente, există o încălcare a acestei dispoziții atunci când aceste întâlniri au un asemenea obiect și urmăresc astfel să organizeze în mod artificial funcționarea pieței. Într-un astfel de caz, răspunderea unei anumite întreprinderi în cadrul încălcării este reținută în mod valabil atunci când aceasta a participat la respectivele întâlniri având cunoștință de obiectul acestora, chiar dacă, în continuare, aceasta nu a pus în aplicare una sau alta dintre măsurile convenite în cadrul acestora. Participarea mai redusă sau mai sporită a întreprinderii la întâlniri, precum și punerea în aplicare mai mult sau mai puțin completă a măsurilor convenite au consecințe nu asupra existenței răspunderii sale, ci asupra întinderii acestei răspunderi și, prin urmare, asupra nivelului sancțiunii (Hotărârea Curții din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctul 145). În principiu, întreprinderile care încheie un acord ce are drept scop restrângerea concurenței nu ar putea ieși din sfera de aplicare a articolului 81 alineatul (1) CE pretinzând că acordul lor nu trebuia să influențeze concurența în mod semnificativ.

91 În plus, afirmația BPB potrivit căreia întâlnirea de la Londra nu ar fi avut efecte este contrazisă de răspunsul acesteia la comunicarea privind obiecțiunile, în care aceasta a arătat că a existat o modificare importantă a prețurilor în 1992. BPB admite de

asemenea că întâlnirea de la Londra a putut reprezenta un factor de accelerare a încetării războiului prețurilor. Totuși, BPB consideră că rațiunile de ordin comercial și economic expuse în cererea formulată ar demonstra că acesta nu era unicul factor cauzal.

92 Or, Tribunalul consideră că mărturisirea reclamantei în sensul că întâlnirea de la Londra a fost un factor de accelerare a încetării războiului prețurilor confirmă interpretarea potrivit căreia obiectul întâlnirii de la Londra era anticoncurențial. Presupunând chiar că au existat și alte motive economice la originea încetării războiului prețurilor, acest lucru nu repune în discuție obiectul anticoncurențial al întâlnirii de la Londra prin care se urmăreau creșterea prețurilor și reducerea intensității concurenței dintre întreprinderile în cauză.

93 În cele din urmă, trebuie luat în considerare faptul că reclamanta a declarat, în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile, că nu se opunea calificării de către Comisie a întâlnirii menționate drept încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE. Reclamanta a admis de asemenea, în răspunsul la o întrebare scrisă a Tribunalului, că întâlnirea de la Londra constituia o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE.

94 Prin urmare, Comisia a considerat în mod întemeiat că, în cadrul întâlnirii de la Londra, BPB și Knauf își exprimaseră voința comună de a pune capăt războiului prețurilor și de a stabiliza piața relevantă. În consecință, prezenta obiecțiune nu poate fi admisă.

Cu privire la schimburile de informații referitoare la cantitățile vândute în Germania, în Franța, în Benelux și în Regatul Unit

Argumentele părților

95 Reclamanta admite că, fie în cadrul întâlnirii de la Londra, fie la un moment ulterior în cursul aceluiași an, domnul [A] și verii din familia Knauf au convenit să facă schimb de date centralizate la nivel înalt privind volumele de vânzări ale fiecărei întreprinderi pe anul 1991. Totuși, reclamanta subliniază că domnul [A] a declarat că acest lucru fusese realizat în scopul de a-i permite să aprecieze dacă exista un nou climat în sectorul relevant, oferindu-i o imagine mai precisă asupra dimensiunii pieței și, în consecință, asupra cotei de piață a reclamantei. Reclamanta admite de asemenea că aceste schimburi de informații au putut contribui la încetarea războiului prețurilor. Totuși, aceasta neagă că schimburile decise, începând cu 1993, de către domnul [D], administrator al Gyproc și director general al BPB în perioada 1994-1999, ar fi fost în raport cu primele două schimburi anuale de date. Reclamanta contestă, de asemenea, că respectivele schimburi ar fi constituit o metodă de a controla punerea în aplicare a unui acord sau a unei convenții între producători. În această privință, reclamanta arată că nu a fost prezentată de către Comisie nicio probă referitoare la existența unei structuri de conducere și control privind punerea în aplicare a înțelegerii. BPB afirmă că ar fi fost informată de către clienți în legătură cu faptul că se practicau de către concurenții săi prețuri inferioare prețurilor sale și că nu ar fi așteptat mai multe luni pentru a lua cunoștință despre evoluția cotelor de piață prin intermediul schimbului de informații.

96 Reclamanta subliniază că s-a făcut abstracție de către Comisie de elementul de probă constituit de natura informațiilor care făceau în realitate obiectul schimbului. În această privință, reclamanta indică faptul că frecvența schimburilor era inițial anuală, apoi semestrială, dar că nu a fost niciodată mai mult decât trimestrială. În plus, informațiile ar fi avut un caracter foarte global, indicând printr-o singură cifră suprafața totală în metri pătrați a tuturor produselor din plăci de ipsos vândute în perioada în cauză, indiferent de grosime, dimensiuni și specificații. BPB arată de asemenea că între produse există diferențe de preț foarte mari. În plus, informațiile s-ar raporta la piețe

naționale și, în cazul Beneluxului, ar depăși chiar cadrul național. În plus, informațiile nu ar fi transmise reciproc la intervale regulate. Pentru aceste motive, reclamanta consideră că aceste schimburi nu puteau constitui un mecanism de supraveghere atentă a pieței.

97 Reclamanta consideră că teza Comisiei este de asemenea infirmată de faptul că, în cursul perioadei în cauză, cotele de piață au evoluat în mod considerabil. În plus, aceasta precizează că reducerile de prețuri avuseseră loc. În plus, Comisia nu ar fi adus nicio dovadă a unei încercări sistematice de ajustare a cotelor de piață sau a prețurilor. Reclamanta consideră că toate aceste elemente constituie o probă solidă a lipsei oricărei înțelegeri în speță.

98 Comisia subliniază că reclamanta nu neagă existența acestor schimburi, însă le contestă scopul. Aceasta consideră că a răspuns în detaliu la aceste argumente în considerentele (104)-(170) ale deciziei atacate.

99 Comisia arată că argumentația privind lipsa structurilor „de conducere și control" este lipsită de pertinență. Ar reieși din jurisprudență că împrejurarea că nu a fost adoptată nicio măsură pentru a constrânge întreprinderile să adere la acorduri nu înseamnă că nu a existat nicio încălcare. Lipsa probelor ar demonstra pur și simplu că nu a fost necesară nicio măsură represivă.

100 Comisia repetă că nu a pretins niciodată că înțelegerea excludea orice formă de concurență sau că existau cote de vânzări sau cote de piață determinate. Înțelegerea ar fi

avut drept rezultat considerabil echilibrarea și stabilizarea pieței în ansamblul ei și nu neapărat stabilirea împărțirii cotelor pe anumite piețe.

Aprecierea Tribunalului

101 Trebuie arătat că reclamanta a declarat, în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile, că nu se opunea calificării de către Comisie a respectivelor schimburi drept încălcări ale articolului 81 alineatul (1) CE. Aceasta a admis de asemenea, în răspunsul la o întrebare scrisă a Tribunalului, că schimburile de informații privind cantitățile vândute în Germania, în Franța, în Benelux și în Regatul Unit constituiau o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE. Cu toate acestea, reclamanta contestă anumite aprecieri efectuate de Comisie în decizia atacată.

102 BPB admite că fie în cadrul întâlnirii de la Londra, fie la un moment ulterior în cursul aceluiași an, domnul [A] și verii din familia Knauf au convenit să își transmită reciproc datele centralizate privind volumele de vânzări ale fiecărei întreprinderi pe anul 1991. Domnul [A] a declarat că acest lucru fusese realizat în scopul de a-i permite să aprecieze dacă exista un „nou climat" în sectorul relevant, oferindu-i o imagine mai precisă asupra dimensiunii pieței și, în consecință, asupra cotei de piață a BPB.

103 Aceasta a admis de asemenea că schimburile de informații efectuate de domnul [A] în 1992 și în 1993 în ce privește datele din 1991 și din 1992 puteau să fi contribuit la încetarea războiului prețurilor. Or, BPB neagă că aceste schimburi de informații ar fi constituit un mecanism de control instituit în scopuri anticoncurențiale mai extinse.

104 BPB admite și că, sub conducerea domnului [D], schimburile de informații privind volumele de vânzări pe cele patru piețe relevante au devenit semestriale începând din 1993 și trimestriale începând din 1995. Totuși, aceasta pretinde că schimburile organizate de domnul [D] nu aveau niciun raport cu primele două schimburi anuale de informații pe care le-a efectuat domnul [A].

105 Astfel, întrucât reclamanta a admis existența schimbului de informații în cauză, argumentele acesteia nu urmăresc să repună în discuție decât aprecierea juridică a faptelor necontestate, realizată de Comisie.

106 Potrivit jurisprudenței în materia acordurilor privind schimburile de informații, acestea sunt contrare normelor privind concurența atunci când atenuează sau suprimă gradul de incertitudine referitor la funcționarea pieței relevante, având drept consecință o restrângere a concurenței între întreprinderi (Hotărârea Curții din 23 noiembrie 2006, ASNEF-EQUIFAX și Administración del Estado, C-238/05, Rec., p. I-11125, punctul 51).

107 Astfel, este inerent dispozițiilor tratatului privitoare la concurență faptul că orice operator economic trebuie să stabilească în mod autonom politica pe care intenționează să o urmeze pe piața comună. Așadar, potrivit jurisprudenței menționate, o asemenea cerință privind autonomia se opune oricărui contact direct sau indirect între operatori economici care sunt fie de natură a influența comportamentul pe piață al unui concurent prezent sau potențial, fie de natură a-i dezvălui unui astfel de concurent comportamentul pe care o întreprindere a decis să îl adopte pe piață sau pe care aceasta intenționează să îl adopte pe piață atunci când contactele au drept obiect sau drept efect realizarea unor condiții de concurență care nu ar corespunde condițiilor normale de pe piața relevantă, ținând seama de natura produselor sau a prestațiilor furnizate, de importanța și de numărul întreprinderilor, precum și de volumul respectivei piețe (Hotărârea ASNEF-EQUIFAX și Administración del Estado, punctul 106 de mai sus, punctul 52).

108 În ce privește legalitatea schimbului de informații, reiese din jurisprudență că, pe o piață realmente concurențială, împrejurarea că un operator economic ține seama de informațiile referitoare la funcționarea pieței, pe care le deține datorită sistemului de schimb de informații, în scopul de a-și adapta comportamentul pe piață, nu este de natură, luând în considerare caracterul atomizat al ofertei, să atenueze sau să suprime orice incertitudine a celorlalți operatori economici privind caracterul previzibil al comportamentelor concurenților săi. Totuși, pe o piață de oligopol foarte concentrată, schimbul de informații privind piața este de natură să permită întreprinderilor să cunoască pozițiile de pe piață și strategia comercială a concurenților lor și să modifice în mod vizibil concurența care subzistă între operatorii economici (Hotărârea Curții din 28 mai 1998, Deere/Comisia, C-7/95 P, Rec., p. I-3111, punctele 88 și 90).

109 Trebuie să se prezume, sub rezerva dovezii contrare ce revine în sarcina operatorilor interesați, că întreprinderile care participă la acțiunea concertată și care rămân active pe piață țin seama de informațiile transmise reciproc cu concurenții lor pentru a-și stabili comportamentul pe această piață. Această afirmație este cu atât mai adevărată atunci când acțiunea concertată are loc în mod periodic și pe o durată îndelungată (Hotărârea HFB și alții/Comisia, punctul 79 de mai sus, punctul 216).

110 În speță, piața plăcilor din ipsos era de oligopol, situație care nu a fost, de altfel, contestată de reclamantă. În consecință, trebuie verificat dacă, ținând seama de această caracteristică a pieței, schimburile de informații atenuau sau suprimau gradul de incertitudine al întreprinderilor menționate cu privire la funcționarea pieței relevante și restrângeau astfel concurența pe piața respectivă.

111 Reclamanta consideră că, astfel cum era organizat, schimbul de informații putea permite realizarea unui singur obiectiv, respectiv verificarea în linii mari a estimărilor individuale ale condițiilor pieței și, în special, volumul acesteia.

112 O astfel de explicație nu este convingătoare. Într-adevăr, din explicația formulată de domnul [D] în declarația sa din 9 iulie 2001, prin care justifică schimburile de informații, reiese că, desigur, datele erau utile pentru a-și da seama de mărimea pieței, acestea permiteau de asemenea să se stabilească tendințele pieței și cotele de piață ale concurenților astfel încât „nu se acționa complet în obscuritate”.

113 Pentru aceleași motive, argumentul reclamantei potrivit căruia piața era transparentă, iar datele puteau fi colectate de pe piață nu poate fi reținut.

114 Această constatare este confirmată prin răspunsul BPB din 28 octombrie 1999 la a doua solicitare de informații, reluat în considerentul (58) al deciziei atacate, potrivit căruia:

„[Reprezentanții BPB și Knauf] s-au pus de acord să își transmită reciproc cifrele privind volumele de vânzări din 1991, în scopul de a avea la dispoziție o bază fiabilă pentru viitor, pentru a verifica punerea în aplicare a acestui acord [în engleză, în original: «understanding»] (respectiv doar pentru a-și face reciproc o imagine mai precisă asupra dimensiunii globale ale pieței și, prin urmare, asupra propriilor cote de piață). Acest lucru era necesar deoarece nu existau statistici fiabile cu privire la sector.”

115 În această privință, demonstrarea naturii coluzive a schimbului de informații este și mai relevantă în lumina răspunsului BPB la comunicarea privind obiecțiunile. Într-adevăr, din considerentul (106) al deciziei atacate reiese că:

„BPB a precizat ulterior că obiectivul acordului prin care se urmărea schimbul de informații cu Knauf era de a oferi domnului [A] «o bază pentru a evalua dacă exista o stare de spirit nouă în cadrul sectorului», cu alte cuvinte «schimbul de informații la nivel înalt ar fi furnizat un grad de asigurare reciprocă în sensul că războiul prețurilor

lua sfârșit». De altfel, BPB a admis în mod explicit că schimburile de informații efectuate de domnul [A] ar fi servit obiectivului de a pune capăt concurenței puternice existente în sectorul plăcilor din ipsos la începutul anilor 1990: «este posibil ca următoarele două schimburi de date istorice efectuate de domnul [A] să fi servit și să fi fost destinate a servi la a sprijini încetarea războiului prețurilor».”

116 În ceea ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia nu exista nicio restrângere a concurenței ca urmare a lipsei valorii informative a datelor privitoare la vânzări pe care și le-au transmis reciproc, deoarece cifrele fuseseră comunicate într-o formă foarte brută și imprecisă, fără a fi separate după diferitele tipuri de plăci din ipsos, acesta este lipsit de pertinență, în măsura în care schimburile de informații între întreprinderile în cauză aveau drept scop să se asigure că respectivele cote de piață ale acestora rămâneau stabile sau, cel puțin, nu scădeau. Într-adevăr, întrucât reclamanta și Knauf exprimaseră o voință comună de a pune capăt războiului prețurilor și de a stabiliza piețele relevante în cadrul întâlnirii de la Londra, era suficient, pentru îndeplinirea acestui obiectiv, ca întreprinderile respective să știe că nu vor pierde cote de piață o dată cu încetarea războiului prețurilor. În acest scop, erau suficiente datele generale privind vânzările, care permiteau să se calculeze cotele de piață. Aceasta explică și motivul pentru care nu era necesară separarea cifrelor după diferitele tipuri de plăci din ipsos.

117 În ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia schimbul de date nu a fost efectuat la intervale regulate și, pentru acest motiv, nu era vorba despre un mecanism de control, trebuie să se constate că acest argument nu poate repune nicidecum în discuție caracterul anticoncurențial al acestui schimb de informații, al cărui obiectiv a fost precizat cu claritate chiar de către reclamantă în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile ca urmărind încetarea războiului prețurilor.

118 În ce privește argumentul BPB, care consta în distingerea schimburilor de informații ale domnului [A] în 1991 și în 1992 de cele efectuate de domnul [D], trebuie să se constate că acesta constituie o simplă afirmație lipsită de orice temei concret. Într-adevăr, în

declarația sa, domnul [A] a precizat că îl pusese în gardă pe domnul [D], în 1993, cu privire la pericolul unei frecvențe prea mari a schimburilor, ceea ce demonstrează că ambii erau bine informați în legătură cu desfășurarea acestor schimburi. Astfel, simplul fapt că schimburile de informații au fost efectuate de două persoane diferite este legat de schimbarea persoanei aflate la conducerea BPB. În plus, explicația acestor schimburi de informații este identică, în special în ce privește obiectul acestora. În prezentarea schimburilor pe care le-au efectuat începând cu anul 1993, domnul [D] declară că, deși erau sub o formă foarte globalizată, datele erau utile pentru a-și da seama de dimensiunea pieței și de tendințele acesteia, iar cunoașterea cotelor de piață ale concurenților permitea să „nu se acționeze complet în obscuritate".

119 În concluzie, natura coluzivă a schimburilor de informații privind cantitățile vândute în Germania, în Franța, în Benelux și în Regatul Unit în perioada 1992-1998 este suficient demonstrată.

Cu privire la schimburile de informații referitoare la volumele de vânzări în Regatul Unit

Argumentele părților

120 Reclamanta susține că scopul schimbului de informații ce privea piața Regatului Unit era de a îi permite să cunoască mai bine importanța globală a pieței plăcilor din ipsos din Regatul Unit și pe cea a cotei sale din această piață.

121 Reclamanta arată că, deși datele care au făcut obiectul schimbului erau date lunare foarte globalizate privind volumele de vânzări, schimburile nu ar fi fost efectuate în fiecare lună, ci ar fi fost sporadice și ar fi privit informații referitoare la mai multe luni.

122 Comisia a răspuns că nu susține că schimburile de informații erau lunare, ci numai că au continuat într-un mod remarcabil de constant în timp (șapte ani consecutivi) și că afirmațiile potrivit cărora informațiile erau transmise reciproc în mod neregulat, în funcție de nevoi, sunt contrazise de cuprinsul tabelului domnului [N], directorul general al British Gypsum (denumit în continuare „BG"), filială a BPB în Regatul Unit, de unde se poate deduce existența unui flux regulat de informații.

Aprecierea Tribunalului

123 Trebuie arătat mai întâi că reclamanta a declarat, în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile, că nu se opunea calificării de către Comisie a schimburilor de informații privind volumele de vânzări în Regatul Unit drept încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE. Reclamanta a admis de asemenea, în răspunsul la o întrebare scrisă a Tribunalului, că respectivele schimburi au avut loc din 1992 până la începutul lui 1998 și constituiau o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE.

124 În continuare, trebuie constatat că, drept răspuns la o întrebare scrisă a Tribunalului, Comisia a confirmat că atât schimbul de informații privind vânzările de pe piața din Regatul Unit, cât și cel privind vânzările de pe cele patru piețe relevante constituiau elemente ale încălcării unice și continue, chiar dacă este posibil ca efectele anticoncurențiale ale acestora să se fi suprapus sau să se fi consolidat reciproc în

măsura în care priveau piața din Regatul Unit. Dat fiind că reclamanta contestă scopul și frecvența schimburilor de informații privind volumele de vânzări pe piața din Regatul Unit, trebuie analizat dacă decizia atacată este afectată de erori cu privire la acest schimb.

125 În ce privește scopul schimbului de informații privind volumele de vânzări pe piața din Regatul Unit, în considerentul (171) al deciziei atacate, Comisia a stabilit că acesta era identic cu cel al schimbului de informații privind volumele de vânzări de pe cele patru piețe relevante. Or, reclamanta afirmă că scopul schimbului de informații era de a cunoaște mai bine importanța globală a pieței plăcilor din ipsos din Regatul Unit și pe cea a cotei sale din această piață.

126 Explicația reclamantei nu poate înlătura caracterul anticoncurențial al schimbului de informații, având în vedere contextul general al încălcării în cauză, caracterizată prin urmărirea obiectivului, exprimat în cadrul întâlnirii de la Londra, de încetare a războiului prețurilor.

127 În ceea ce privește afirmația reclamantei potrivit căreia faptul că datele au fost compilate în principal lunar în tabele nu ar demonstra că și schimbul acestor date ar fi avut loc cu aceeași frecvență, aceasta este inoperantă în speță. Într-adevăr, chiar presupunând că datele privind volumele de vânzări ar fi fost transmise reciproc mai rar, acest lucru nu ar infirma concluzia că un astfel de schimb era anticoncurențial pentru aceleași motive ca și cele prezentate în legătură cu schimbul de date privind cele patru piețe relevante. Oricare ar fi situația, trebuie să se constate că reclamanta nu a furnizat niciun element prin care să demonstreze că, deși datele au fost compilate pentru fiecare lună, schimbul nu se efectua lunar. În aceste condiții, trebuie să se concluzioneze că reclamanta nu a demonstrat că respectiva concluzie a Comisiei prezentată în considerentul (194) al deciziei atacate, potrivit căreia caracterul sistematic și detaliat al tabelului domnului [N] presupunea un schimb de informații regulat, este afectată de o eroare.

128 În consecință, aprecierea Comisiei în ce privește schimbul de date privind volumele de vânzări pe piața din Regatul Unit nu este afectată de nicio eroare.

Cu privire la schimburile de informații referitoare la majorările de prețuri în Regatul Unit în perioada 1992-1998

Argumentele părților

129 Reclamanta arată că nu s-a concluzionat niciunde de către Comisie în sensul că majorările paralele ale prețurilor fuseseră decise de producători în alt mod decât independent.

130 Probele pe care se sprijină Comisia ar consta, în primul rând, în conversația care a avut loc în 1996 între directorii regionali ai Knauf și ai BG, în al doilea rând, în conversația care a avut loc în 1998 între directorul de vânzări al Lafarge și un membru al personalului din cadrul departamentului de vânzări al BG și, în al treilea rând, în unul sau două comunicate ale domnului [N] transmise omologilor săi pentru a-i informa în legătură cu majorările prețurilor.

131 Reclamanta susține că s-a atribuit de către Comisie o importanță nejustificată acestor evenimente izolate. În plus, primele două contacte ar fi avut loc la interval de doi ani, iar

discuțiile s-ar fi derulat în cursul unor manifestări sociale. În plus, comunicatele domnului [N] ar fi avut loc o singură dată sau de două ori și, contrar susținerilor Comisiei, nu ar fi vorba despre schimburi de informații, ci despre comunicări unilaterale.

132 Reclamanta contestă concluzia Comisiei potrivit căreia aceste contacte confirmă existența unei încălcări unice și continue. Reclamanta arată că acestea au avut loc numai în perioada noiembrie 1996-martie 1998 și că priveau numai Regatul Unit.

133 Comisia arată că nu a pretins niciodată că prețurile fuseseră convenite sau negociate. Comisia consideră că însuși faptul că aceste contacte privind anumite majorări ale prețurilor au făcut obiectul unor procese verbale interne le dovedește importanța.

134 Referindu-se la considerentele (471)-(477) ale deciziei atacate, Comisia consideră că aceste schimburi de informații constituie o practică concertată ce face parte dintre manifestările particulare ale acordului complex și continuu prin care se urmărește restrângerea concurenței cel puțin pe principalele patru piețe europene ale plăcilor din ipsos.

Aprecierea Tribunalului

135 Astfel cum reiese din cererea introductivă și din examinarea cooperării din partea BPB, tocmai aceasta a informat Comisia în legătură cu aceste schimburi privind majorările de prețuri în Regatul Unit. Pe de altă parte, elementele de fapt menționate în decizia atacată nu sunt contestate de către BPB.

136 În plus, trebuie de asemenea să se țină seama de faptul că reclamanta a declarat, în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile, că nu se opunea calificării de către Comisie a respectivelor contacte drept încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE. În răspunsul la o întrebare scrisă a Tribunalului, reclamanta a admis de asemenea că reprezenta o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE faptul că domnul [N] a informat, o dată sau de două ori, Knauf și Lafarge în legătură cu majorările de prețuri de listă în Regatul Unit.

137 Totuși, BPB încearcă să relativizeze caracterul anticoncurențial al acestor schimburi, afirmând că respectivele conversații care au avut loc cu ocazia unor zile petrecute la golf nu erau decât discuții mărunte privind sectorul relevant și că memorandumurile care cuprindeau rezumatul discuțiilor prezintă informațiile ca atare. În plus, informațiile ar fi fost comunicate în mod unilateral. În cele din urmă, aceasta consideră că majorările de prețuri ar fi fost cunoscute, oricare ar fi situația, ca urmare a informațiilor care circulau pe piață și că schimburile de informații reprezentau pur și simplu comunicarea deciziilor care fuseseră deja luate. Pe de altă parte, comunicarea nu privea decât prețurile de listă, care nu ar reflecta prețurile „net-net” (fără rabaturi și alte reduceri).

138 Reiese din considerentele (198)-(200) ale deciziei atacate că, în ce privește perioada anterioară datei de 7 septembrie 1996, anunțurile privind majorările prețurilor au fost aproape simultane în patru reprize. Astfel, anunțul BG din 21 iulie 1992 (cu intrare în

vigoare la sfârșitul lunii august 1992) a fost urmat de anunțul Lafarge (Redland) din 31 iulie 1992 (cu intrare în vigoare la 31 august 1992). Knauf și-a anunțat noile prețuri la 3 august 1992 (cu o nouă listă de prețuri pentru septembrie 1992).

139 BPB a anunțat în noiembrie 1993 o majorare cu 12 % care urma să intre în vigoare în ianuarie 1994. Lafarge a urmat acest anunț de majorare, însă Knauf nu l-a urmat în totalitate.

140 Knauf a anunțat la 29 septembrie 1994 o majorare cu aproximativ 6,5 %, care urma să intre în vigoare la 1 martie 1995, iar BPB a anunțat la 2 decembrie 1994 o majorare cu 9 %, în vigoare de la 27 februarie 1995. Această majorare a fost urmată de anunțarea de către Lafarge a unei majorări identice la 6 ianuarie 1995, care urma să intre în vigoare la aceeași dată.

141 La 22 septembrie 1995, BG a anunțat o majorare de prețuri cu 12 % pentru plăcile standard, în vigoare de la 1 ianuarie 1996. Acest anunț a fost urmat de Lafarge, care a anunțat aceeași majorare la 13 octombrie 1995, în vigoare de la 1 ianuarie 1996, și de Knauf, care a anunțat aceeași majorare la 27 octombrie 1995, în vigoare de la aceeași dată.

142 Astfel, în ce privește perioada anterioară datei de 7 septembrie 1996, majorările de prețuri ale BPB, Lafarge și Knauf s-au succedat în intervale foarte apropiate sau au fost chiar concomitente.

143 Prin urmare, trebuie să se verifice dacă această cvasisimultaneitate a anunțurilor de majorare a prețurilor, precum și paralelismul prețurilor anunțate, astfel cum a fost constatat, constituie o serie de indicii serioase, precise și concordante ale unei acțiuni concertate prealabile, prin care se urmărea informarea întreprinderilor concurente în legătură cu majorările de prețuri. Un comportament paralel nu poate fi considerat a face dovada unei acțiuni concertate decât dacă acțiunea concertată constituie singura explicație plauzibilă a acestuia. Într-adevăr, trebuie să se țină seama de faptul că, deși articolul 81 CE interzice orice formă de coluziune care poate denatura concurența, acesta nu exclude dreptul operatorilor economici de a se adapta în mod inteligent la comportamentul constatat sau anticipat al concurenților acestora (Hotărârea Curții din 31 martie 1993, Ahlström Osakeyhtiö și alții/Comisia, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 și C-125/85-C-129/85, Rec., p. I-1307, punctul 71).

144 Or, în speță, chiar dacă intervalele dintre diferitele anunțuri de majorare a prețurilor au permis eventual întreprinderilor să ia cunoștință de acestea prin informații provenite de pe piață și chiar dacă aceste majorări nu au avut întotdeauna exact același nivel, cvasisimultaneitatea anunțurilor de majorare a prețurilor, precum și paralelismul prețurilor anunțate constituie indicii semnificative ale unei acțiuni concertate anterioare acestor anunțuri, întrucât aceste majorări se înscriau într-un context caracterizat prin faptul că, astfel cum a constatat Comisia în decizia atacată, reclamanta și Knauf se puseseră de acord, în cadrul întâlnirii de la Londra de la începutul anului 1992, să pună capăt războiului prețurilor de pe cele patru piețe europene.

145 Oricare ar fi situația, trebuie să se constate că, în considerentul (476) al deciziei atacate, în ce privește schimbul de informații privind majorările de prețuri de pe piața Regatului Unit, Comisia a concluzionat numai în sensul existenței contactelor recunoscute de BPB, Knauf și Lafarge, care au însoțit anumite majorări de prețuri, referindu-se în această privință la considerentul (211) al deciziei atacate. În celelalte cazuri, astfel cum reiese din considerentul (210) al respectivei decizii, Comisia a arătat că nu poate decât să constate comportamentul paralel al întreprinderilor, angajate pe de altă parte în alte contacte coluzive, fără a deduce de aici că paralelismul menționat fusese în mod necesar precedat de o acțiune concertată. În plus, în mod clar, prin folosirea termenului „totuși" la începutul considerentului (211) al deciziei atacate, Comisia a pus în opoziție acest simplu paralelism cu existența admisă a contactelor anterioare anunțurilor de majorare a prețurilor.

146 În ce privește perioada ulterioară datei de 7 septembrie 1996, existența contactelor între concurenți cu privire la majorările de prețuri în Regatul Unit a fost demonstrată prin probele documentare următoare.

147 În primul rând, dintr-un memorandum intern al BG reiese că, în week-endul 7-8 septembrie 1996, Knauf ar fi anunțat că intenționa să urmeze majorarea prețurilor decisă de BG, în condițiile în care intențiile acesteia din urmă ar fi fost precizate expres. Astfel cum reiese din considerentul (201) al deciziei atacate, această discuție a avut loc anterior trimiterii de către BG a anunțurilor de majorare a tarifelor sale, la 9 septembrie 1996.

148 În plus, această majorare a fost urmată, la 20 septembrie 1996, de cea realizată de Lafarge.

149 În al doilea rând, au continuat cvasisimultaneitatea anunțurilor de majorare a prețurilor, precum și paralelismul prețurilor anunțate. Astfel, Comisia a constatat, în considerentele (203) și (204) ale deciziei atacate, că la 3 iunie 1997, BG anunțase o majorare cu 3,8 % pentru plăcile standard, în vigoare de la 1 august 1997. La rândul său, Lafarge a anunțat o majorare cu 3,7 %, în vigoare de la 4 august 1997, iar Knauf a anunțat o majorare cu 3,7 %, în vigoare de la aceeași dată ca majorarea anunțată de Lafarge. În plus, la 27 ianuarie 1998, BG a anunțat o majorare de prețuri cu 4,4 %, în vigoare de la 1 aprilie 1998. La rândul său, Lafarge a anunțat o majorare cu 4,1 %, în vigoare de la 6 aprilie 1998, iar Knauf a anunțat aceeași majorare, în vigoare de la 1 aprilie 1998.

150 În al treilea rând, reiese din considerentul (205) al deciziei atacate că, anterior anunțului BG din data de 8 septembrie 1998 privind o majorare a prețurilor cu 5 %, în vigoare de la 1 noiembrie 1998, un reprezentant al Lafarge a indicat unui responsabil al BG că, din motive bugetare, Lafarge nu era dispusă să urmeze majorarea prețurilor prevăzută pentru începutul lunii ianuarie a anului următor. Or, cu toate că întreprinderile în cauză

nu conveniseră să își transmită reciproc informații privind majorările de prețuri, nu ar fi fost necesar ca Lafarge să informeze reprezentantul BG că nu intenționa să urmeze majorarea prevăzută.

151 În al patrulea rând, BPB a recunoscut că au existat ceea ce aceasta numește „ocazii izolate" în care domnul [N] telefonase directorilor generali ai Lafarge și ai Knauf în Regatul Unit pentru a-i informa în legătură cu intențiile BG în materie de prețuri, precum și în legătură cu intervalul de majorare anticipat [considerentul (207) al deciziei atacate]. Aceste apeluri telefonice, chiar dacă BPB nu furnizează nici cu aproximație datele acestora și le califică drept „apeluri de pură curtoazie", demonstrează că întreprinderile concurente au avut contacte cu privire la majorările de prețuri.

152 În aceste condiții, Comisia a considerat în mod întemeiat, în considerentul (477) al deciziei atacate, că acele contacte privind majorările de prețuri pe piața din Regatul Unit constituiau o practică concertată, interzisă prin articolul 81 alineatul (1) CE.

153 Această concluzie nu poate fi infirmată prin argumentul potrivit căruia era vorba despre un comportament unilateral. Desigur, este adevărat că noțiunea de practică concertată presupune efectiv existența unor contacte caracterizate prin reciprocitate. Totuși, această condiție este îndeplinită atunci când divulgarea de către un concurent unui alt concurent a intențiilor sau a comportamentului său viitor pe piață a fost solicitată sau cel puțin acceptată de cel de al doilea (Hotărârea Ciment, punctul 32 de mai sus, punctul 1849).

154 În ce privește afirmațiile reclamantei potrivit cărora informațiile privind prețurile transmise erau cunoscute de către clienții întreprinderii în cauză anterior comunicării acestora către concurenți și, prin urmare, informațiile dezvăluite ar fi putut fi deja colectate de pe piață de către aceștia din urmă, trebuie amintit că simplul fapt de a fi

primit informații privitoare la concurenți, informații pe care un operator independent le păstrează ca secrete de afaceri, este suficient pentru a demonstra existența unei intenții anticoncurențiale (Hotărârea Tribunalului din 12 iulie 2001, Tate & Lyle și alții/Comisia, T-202/98, T-204/98 și T-207/98, Rec., p. II-2035, punctul 66). Pe de altă parte, discuțiile în legătură cu care Comisia a găsit probe directe sau a căror existență a fost recunoscută de reclamantă au avut loc anterior anunțurilor oficiale privind majorări ale prețurilor.

155 Ținând seama de împrejurările speței, Comisia a demonstrat suficient de temeinic că acele trei întreprinderi se informaseră cu privire la majorările de prețuri pe piața din Regatul Unit în perioada 1992-1998.

Cu privire la stabilizarea cotelor de piață în Germania

Argumentele părților

156 Reclamanta admite că obiectivul întâlnirii de la Versailles era încheierea unui acord prin care se urmărea stabilizarea cotelor de piață în Germania. Or, această încercare ar fi fost lipsită de rezultate semnificative. Reclamanta arată că declarația ulterioară a Gyproc susține declarația sa.

157 Reclamanta admite de asemenea că, la întâlnirile de la Bruxelles și de la Haga, discuțiile au continuat să aibă ca obiect cotele de piață în Germania ale fiecărei întreprinderi în

cauză. În plus, ultimele discuții ar fi fost precedate de un nou schimb de informații privind cotele de piață referitoare la primele patru luni ale anului 1998. Totuși, nici aceste discuții nu ar fi dat rezultate.

158 Reclamanta subliniază că, deși întreprinderile s-au întâlnit și aveau un interes comun de a aduce stabilitatea pe piața germană, acestea nu și-au asumat un angajament comun. Or, dreptul aplicabil ar impune un astfel de angajament. Reclamanta arată că unele întreprinderi își pot împărtăși opiniile comune cu privire la ce ar dori să vadă realizat, însă, cu excepția cazului în care, prin aceste contacte și prin comportamentul său, o întreprindere acționează într-un mod care transmite neîndoielnic celeilalte că îi propune să acționeze într-un anumit sens, iar cea din urmă se simte obligată să acționeze astfel, aceasta nu constituie o înțelegere în drept. Reclamanta consideră că nu este posibil să se considere de către Comisie că o negociere echivalează cu un acord în drept.

159 Reclamanta arată că abordarea Comisiei constă în a afirma că un obiectiv comun este dovedit prin manifestările unui acord în sensul articolului 81 alineatul (1) CE și că tocmai manifestările fac dovada unui obiectiv comun. Potrivit reclamantei, este vorba despre un argument lipsit de orice valoare juridică.

160 Reclamanta susține că s-a considerat în mod neîntemeiat de către Comisie că sistemul de schimb de informații pe care îl organizaseră întreprinderile în cauză în noiembrie 1996, cu ajutorul unui expert independent (denumit în continuare „sistemul de schimb de informații"), era mai sofisticat și că le furniza informații mai precise și verificabile decât celelalte schimburi. Reclamanta indică faptul că producătorii comunicau informațiile către expertul independent, însă acesta nu efectua nicio verificare. În plus, schimburile din cadrul sistemului de schimb de informații nu erau mai frecvente decât cele efectuate între directorii generali ai întreprinderilor în cauză, atât unele, cât și celelalte fiind trimestriale în perioada 1996-1998. Mai mult, schimburile efectuate în cadrul sistemului de schimb de informații le aduceau întreprinderilor în cauză mai puține informații decât cele efectuate la nivelul directorilor generali, dat fiind că

expertul independent nu oferea respectivelor întreprinderi decât o cifră globală în ce privește dimensiunea pieței.

161 Reclamanta arată de asemenea că lansarea sistemului de schimb de informații ulterior întâlnirii de la Versailles a fost o coincidență.

162 Comisia consideră că, deși întreprinderile nu au reușit să se pună de acord cu privire la modalitățile de împărțire a cotelor de piață în Germania, acestea și-au exprimat voința comună de a restrânge concurența pe piața plăcilor din ipsos, prin împărțirea pieței germane sau, cel puțin, prin stabilizarea acesteia. Potrivit acesteia, simpla divulgare de către o întreprindere a faptului că nu dorește să își crească cota de piață este suficientă pentru a informa concurenții săi în legătură cu un element esențial al strategiei sale și constituie în mod vădit un element anticoncurențial. Aceasta consideră că întreprinderile se considerau obligate să adopte un anumit comportament, astfel cum demonstrează succesiunea discuțiilor în acest sens.

163 Comisia arată că singura explicație plauzibilă pentru un schimb de informații cu privire la care participanții doreau păstrarea secretului și care se întemeia pe cifre pretinse a fi fără mare valoare pentru stabilirea unei strategii a viitorului, este că între întreprinderile în cauză există un acord tacit în sensul respectării fluxurilor tradiționale.

164 Comisia consideră că, deși cotele de piață în Germania au continuat să fluctueze ulterior întâlnirii de la Versailles care a avut loc în 1996, aceste fluctuații au fost minime și confirmă concluziile sale, în măsura în care aceasta nu a pretins niciodată că ar fi existat un acord formal de împărțire a pieței.

165 Comisia afirmă că, deși în sine sistemul de schimb de informații nu este contrar dreptului comunitar, acesta trebuie analizat nu în mod izolat, ci în lumina faptului că a fost instituit în scopul furnizării de informații mai precise și verificabile. În plus, afirmația BPB potrivit căreia informațiile furnizate nu erau mai precise decât cele care făcuseră anterior obiectul schimbului nu ar permite să se înțeleagă motivul pentru care BPB și celelalte întreprinderi au luat parte la acest sistem. În plus, explicația furnizată de BPB, potrivit căreia întreprinderile doreau să obțină o măsură exactă a dimensiunii pieței germane, nu ar face decât să confirme interpretarea Comisiei.

Aprecierea Tribunalului

166 Reiese din argumentația reclamantei că aceasta nu contestă existența întâlnirilor de la Versailles, Bruxelles și Haga. În plus, aceasta admite că a participat la aceste întâlniri și că a discutat situația de pe piața germană. Reclamanta recunoaște de asemenea că, la întâlnirea de la Versailles, s-a formulat o propunere în sensul de a se ajunge la un acord privind stabilizarea cotelor de piață din Germania la nivelul avut de acestea în 1995.

167 Totuși, aceasta consideră că nu s-a demonstrat de către Comisie că întreprinderile în cauză și-ar fi asumat un angajament comun. Potrivit reclamantei, dreptul aplicabil impune existența unui astfel de angajament. Or, ceea ce se desfășurase în speță ar constitui numai o negociere în vederea unui acord.

168 În consecință, întrebarea cu privire la care reclamanta și Comisia se opun privește calificarea juridică a întâlnirilor de la Versailles, Bruxelles și Haga, precum și pe cea a sistemului de schimb de informații.

169 Or, în ce privește argumentația reclamantei prin care urmărește să demonstreze că nu a existat un acord privind împărțirea cotelor de piață în Germania, trebuie arătat că, în decizia atacată, Comisia a constatat, în considerentul (469) teza finală din decizia atacată că „[se încheiase] un acord între [întreprinderile în cauză], acestea din urmă urmărind să își împartă piața germană sau cel puțin să o stabilizeze, acest acord constituind o manifestare specifică a acordului complex și continuu ce avea drept obiect restrângerea la minimum a concurenței pe piața plăcilor din ipsos pe cele patru mari piețe europene". În plus, reiese din considerentele (462), (463), (465) și (469) ale deciziei atacate că s-a estimat de către Comisie că, în mod independent de aspectul dacă fusese sau nu fusese încheiat un astfel de acord, prin exprimarea voinței lor comune de a-și împărți piața germană sau, cel puțin, de a o stabiliza, întreprinderile în cauză încheiaseră un acord în sensul articolului 81 alineatul (1) CE.

170 Astfel, deși Comisia nu reușise să demonstreze că întreprinderile sancționate încheiaseră un acord în sensul strict al termenului cu privire la împărțirea cotelor de piață în Germania, ar fi suficient să reiasă din fapte necontestate că întreprinderile respective au substituit în mod deliberat riscurile concurenței cu o cooperare practică între ele, rămânând în contact direct în vederea stabilizării pieței germane. În consecință, trebuie verificat dacă această afirmație este aplicabilă în speță.

171 În ce privește întâlnirea de la Versailles care a avut loc în iunie 1996, existența acesteia nu este contestată, nici faptul că, în cadrul acesteia, întreprinderile respective și-au divulgat cifrele reale privind vânzările pentru anul 1995, că au discutat despre stabilizarea cotelor lor de piață pe piața germană și că Gyproc nu era de acord cu cota de piață pe care i-au propus-o celelalte întreprinderi.

172 În ce privește întâlnirea de la Bruxelles din 4 decembrie 1997, BPB admite de asemenea existența acesteia, însă arată că aceasta a fost de asemenea ocazia de a discuta despre stabilizarea pieței germane.

173 Nici în ce privește întâlnirea de la Haga din mai 1998, BPB nu contestă că ar fi avut loc. Totuși, chiar dacă discuțiile au avut drept obiect situația din Germania, acestea nu au dus la vreun rezultat concret. În această privință, reiese din considerentul (257) al deciziei atacate că, potrivit Gyproc, participanții și-au transmis reciproc cifrele privind volumele de vânzări în Germania pentru primele patru luni ale anului 1998, că fiecare dintre participanți a precizat cota de piață pe care ar dori să o dețină în Germania și că, întrucât totalul acestor cote de piață era de 101 %, participanții au propus Gyproc să își limiteze cota de piață la 11 %, însă că aceasta a refuzat.

174 Prin urmare, reiese din cele de mai sus că, deși nu s-a putut încheia un acord specific privind împărțirea pieței germane nici în cadrul întâlnirii de la Versailles, nici în cadrul întâlnirilor ulterioare care au fost organizate la Bruxelles și la Haga, cele patru întreprinderi în cauză au exprimat o voință comună de a stabiliza piața germană și, în consecință, de a restrânge concurența. Astfel, organizarea întâlnirii de la Versailles dovedește existența unui acord privind principiul unei împărțiri a pieței germane între BPB, Knauf, Lafarge și Gyproc, astfel cum a arătat Comisia în considerentul (264) al deciziei atacate.

175 Într-adevăr, BPB nu contestă că, în cadrul întâlnirii de la Versailles, indiferent de poziția adoptată de Gyproc, celelalte trei întreprinderi, Knauf, Lafarge și BPB, și-au indicat reciproc cotele de piață cu privire la care erau de acord și că respectivele cote de piață corespundeau celor pe care aceste întreprinderi le dețineau efectiv. În această privință, trebuie amintit de asemenea că întreprinderile nu contestă faptul că, în cadrul întâlnirii de la Versailles, și-ar fi transmis reciproc cifrele privind vânzările pentru anul 1995.

176 De asemenea, trebuie luat în considerare sistemul de schimb de informații. Existența acestui sistem confirmă teza Comisiei potrivit căreia respectivele întreprinderi au dorit să stabilizeze piața germană. Într-adevăr, fiecare producător prezenta expertului independent cifrele sale privind vânzările, cu titlu confidențial, iar rezultatele erau compilate de către serviciile acestui expert pentru a produce o cifră globală care era ulterior comunicată participanților. Această cifră permitea fiecăruia să calculeze

propria cotă de piață, dar nu și pe cea a altora. Cifrele au fost furnizate în fiecare trimestru și priveau cifrele fiecăruia privind vânzările. În plus, producătorii au comunicat expertului independent, cu titlu confidențial, cifrele din perioada ianuarie-decembrie 1995 și pe cele din perioada ianuarie-septembrie 1996.

177 Sistemul de schimb de informații permitea, așadar, întreprinderilor în cauză să controleze dacă pe piața germană cotele lor de piață rămâneau relativ stabile.

178 În ce privește aprecierea juridică a acestei situații, trebuie amintit că faptul de a comunica informații concurenților săi în vederea pregătirii unei înțelegeri este suficient pentru a dovedi existența unei practici concertate în sensul articolului 81 CE (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 6 aprilie 1995, Tréfilunion/Comisia, T-148/89, Rec., p. II-1063, punctul 82).

179 Într-adevăr, noțiunea de practică concertată în sensul articolului 81 alineatul (1) CE are în vedere o formă de coordonare între întreprinderi care, fără a fi fost dusă până la realizarea unei convenții propriu-zise, substituie în mod deliberat riscurile concurenței cu o cooperare practică între ele (Hotărârile Suiker Unie și alții/Comisia, punctul 81 de mai sus, punctul 26, și Ahlström Osakeyhtiö și alții/Comisia, punctul 143 de mai sus, punctul 63).

180 Criteriile de coordonare și de cooperare, componente ale unei practici concertate și care nu impun sub nicio formă elaborarea unui veritabil „plan", trebuie înțelese în lumina concepției specifice dispozițiilor Tratatului CE privitoare la concurență, potrivit căreia orice operator economic trebuie să stabilească în mod autonom politica pe care intenționează să o adopte pe piața comună și condițiile pe care intenționează să le

rezerve clientelei sale (Hotărârea Curții Deere/Comisia, punctul 108 de mai sus, punctul 86, și Hotărârea din 2 octombrie 2003, Thyssen Stahl/Comisia, C-194/99 P, Rec., p. I-10821, punctul 82).

181 Cu toate că este corect că această cerință privind autonomia nu exclude dreptul operatorilor de a se adapta în mod inteligent la comportamentul constatat sau anticipat din partea concurenților lor, aceasta se opune totuși cu fermitate oricărui contact direct sau indirect între astfel de operatori ce are drept obiect sau drept efect crearea unor condiții de concurență care nu ar corespunde condițiilor normale ale pieței relevante, ținând seama de natura produselor sau a prestațiilor furnizate, de importanța sau de numărul întreprinderilor, precum și de volumul pieței respective (Hotărârile Deere/Comisia, punctul 108 de mai sus, punctul 87, și Thyssen Stahl/Comisia, punctul 180 de mai sus, punctul 83).

182 În plus, astfel cum a constatat Tribunalul în Hotărârea Ciment, punctul 32 de mai sus (punctul 1852), pentru a dovedi o practică concertată, nu este necesar să se demonstreze că respectivul concurent s-a obligat în mod formal, față de unul sau de mai mulți alți concurenți, să adopte un anumit comportament sau că respectivii concurenți au stabilit în comun comportamentul lor viitor pe piață. Este suficient ca, prin intermediul declarației sale de intenții, concurentul să fi eliminat sau, cel puțin, să fi redus în măsură substanțială incertitudinea cu privire la comportamentul care trebuia așteptat din partea sa pe piață.

183 Din această perspectivă, Comisia a considerat, în mod întemeiat, în considerentul (466) al deciziei atacate, că însuși faptul că o întreprindere menționează că nu dorește o cotă de piață superioară celei pe care o deține deja este suficient pentru a-i informa pe concurenții acesteia cu privire la un element esențial al strategiei sale.

184 În plus, trebuie amintit că piața relevantă prezintă un caracter de oligopol foarte concentrat. Or, pe o astfel de piață, schimbul de informații este de natură a permite întreprinderilor să cunoască poziția concurenților lor pe piață și strategia comercială a acestora și astfel să modifice în mod sensibil concurența care persistă între operatorii

economici (Hotărârile Deere/Comisia, punctul 106 de mai sus, punctele 88-90, și Thyssen Stahl/Comisia, punctul 180 de mai sus, punctul 84).

185 În plus, în ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia raționamentul Comisiei este circular, trebuie amintit că toate elementele cauzei respective trebuie analizate nu separat, ca încălcări izolate, ci în context global, ca eventuale elemente ale unei singure încălcări ce are ca obiect restrângerea concurenței pe piața plăcilor din ipsos pe cele patru piețe europene relevante. Într-adevăr, potrivit jurisprudenței, indiciile invocate de către Comisie în decizie cu scopul de a dovedi existența unei încălcări a articolului 81 alineatul (1) CE de către o întreprindere trebuie apreciate nu în mod izolat, ci în ansamblul lor (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 14 iulie 1972, ICI/Comisia, 48/69, Rec., p. 619, punctul 68).

186 Pe de altă parte, ținând seama de contextul general al obiectivului de stabilizare a piețelor relevante, schimbul de informații privind piața germană a putut permite întreprinderilor respective să controleze faptul că aceste cote de piață ale concurenților rămân stabile.

187 În cele din urmă, în ce privește argumentația reclamantei potrivit căreia, în lipsa unui acord, Comisia ar fi trebuit să dovedească cel puțin existența unor efecte asupra pieței, trebuie amintit că, în scopul aplicării articolului 81 alineatul (1) CE, luarea în considerare a efectelor concrete ale unei înțelegeri este inutilă, întrucât reiese că acest acord are drept obiect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în interiorul pieței comune (Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 36 de mai sus, punctul 261).

188 De asemenea, o practică concertată intră în domeniul de aplicare al articolului 81 alineatul (1) CE chiar și în lipsa unor efecte anticoncurențiale asupra pieței. Mai întâi, reiese chiar din cuprinsul dispoziției menționate că, precum în cazul unor acorduri

între întreprinderi și în cel al unor decizii ale asociațiilor de întreprinderi, independent de orice efect, practicile concertate sunt interzise atunci când au un obiect anticoncurențial (Hotărârea Curții din 21 septembrie 2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Comisia, C-105/04 P, Rec., p. I-8725, punctele 137 și 138).

189 În continuare, deși însăși noțiunea de practică concertată presupune existența unui anumit comportament al întreprinderilor participante pe piață, aceasta nu înseamnă în mod necesar că acest comportament ar produce efectul concret de restrângere, de împiedicare sau de denaturare a concurenței (Hotărârea Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Comisia, punctul 188 de mai sus, punctul 139).

190 Ținând seama de contextul global al cauzei, Tribunalul consideră că, pe baza faptelor necontestate, Comisia a demonstrat suficient de temeinic că întreprinderile în cauză, chiar dacă nu au reușit să încheie un acord specific privitor la împărțirea pieței germane între ele, și-au exprimat voința comună de a se comporta într-un anumit mod pe această piață, respectiv de a restrânge concurența prin stabilizarea pieței menționate.

Cu privire la schimburile de informații privind majorările de prețuri în Germania

Argumentele părților

191 Reclamanta contestă susținerea Comisiei potrivit căreia cei patru producători s-au informat reciproc în legătură cu intențiile lor sau că exista o coordonare privind datele și nivelurile majorărilor de prețuri anticipate în cursul perioadei dintre finele anului

1994 și septembrie 1998. Comisia, susține reclamanta, nu și-a dovedit susținerile în măsură suficientă. Faptul că concurența a persistat pe piața germană ar demonstra, dimpotrivă, că producătorii au continuat să opereze în mod independent. Oricare ar fi situația, contactele respective nu ar fi putut dovedi existența unei voințe comune și nu ar putea reprezenta dovada unui acord încheiat în 1992.

192 În ce privește pretinsele contacte directe pe care le-ar fi avut cu concurenții privind majorările de prețuri în Germania, BPB arată că ar fi declarat că nu trimisese copii ale propriilor majorări de prețuri către concurenții săi. În ce privește expedierea de către Knauf a baremelor sale de prețuri către concurenții săi, aceste informații nu ar putea constitui o coluziune privind prețurile deoarece scrisorile aveau în vedere majorări de prețuri deja bine cunoscute sau anticipate pe piață. În plus, prețurile de listă ar fi fost deseori diminuate prin acordarea de rabaturi.

193 Reclamanta contestă că memorandumul Lafarge din 17 decembrie 1996 ar fi fost redactat ca urmare a discuției care a avut loc cu privire la prețuri între domnul [V], directorul comercial al Rigips, filiala germană a reclamantei, și domnul [X], directorul general al Lafarge Gips. Aceasta susține că a negat întotdeauna existența respectivei discuții. În plus, reclamanta contestă concluzia Comisiei potrivit căreia acest memorandum ar constitui o dovadă a contactelor directe între producători. În ce privește paralelismul dintre majorarea prețurilor, reclamanta arată că, pe o piață de oligopol, este normal ca întreprinderile să își alinieze prețurile la cele ale concurenților și să se comporte în mod paralel, cel puțin în ce privește prețurile de listă. Or, concurența la nivelul prețurilor „net-net" ar fi rămas intensă.

194 În ce privește memorandumul Lafarge din 7 octombrie 1998, reclamanta consideră că acesta descrie un mecanism normal al majorării prețurilor pe o piață de oligopol. Aceasta arată că memorandumul evidențiază mai multe elemente care contrazic susținerile Comisiei, de exemplu faptul că producătorii au acordat rabaturi chiar și după creșterea prețurilor de listă, că Rigips a anunțat o majorare cu opt săptămâni anterior

memorandumului, dar că ceilalți producători nu au urmat această majorare, că exista o incertitudine cu privire la reacțiile concurenților față de o majorare a prețurilor, că în cursul anilor precedenți cea mai mare parte a majorărilor de prețuri a fost limitată și că, până în 1993 și în 1994, Lafarge a încercat să își câștige cotă de piață.

195 În ce privește nota internă a Knauf din 15 noiembrie 1993, reclamanta arată că, deși această notă recomanda să se adopte un comportament eventual anticoncurențial, acest lucru nu înseamnă că respectivul comportament a fost adoptat efectiv.

196 În ce privește nota internă a Rigips din octombrie 1994, reclamanta consideră că fraza „considerăm că prețurile vor fi înghețate la nivelul semnalat mai sus" nu arată niciun fapt de natură coluzivă, ci numai o evaluare din partea Rigips a perspectivelor de evoluție a prețurilor.

197 În ce privește majorarea prețurilor din 1 decembrie 1995, reclamanta contestă că eșecul acestei majorări ar fi fost cauza întâlnirii de la Versailles. Aceasta arată că reducerea prețurilor în perioada decembrie 1995-iunie 1996 este dovada inexistenței, iar nu a existenței unui acord.

198 În ce privește majorarea prețurilor intervenită în septembrie 1997, reclamanta neagă că ar fi participat la încercările altor producători urmărind evitarea pierderii unor clienți. Reclamanta susține că, deși producătorii au avut discuții privind împărțirea pieței, aceste discuții nu au condus la niciun rezultat. Ulterior, concurența ar fi continuat pe piață, și, în consecință, majorarea prețurilor de listă propusă pentru septembrie 1997 nu ar fi avut loc.

199 În ce privește majorarea prețurilor în septembrie 1998, reclamanta susține că nu a participat la nicio coluziune între producători. Aceasta arată că unicul element de probă de care dispune Comisia în ceea ce o privește este faptul că a primit o copie a unei scrisori a Knauf privind o majorare a prețurilor. Or, acest fapt nu ar adăuga nimic la recunoașterea de către Knauf a expedierii ocazionale către concurenții săi a unor scrisori prin care îi informa în legătură cu o majorare a prețurilor. În plus, reclamanta neagă că ar fi primit un comunicat din partea Gyproc. Astfel, afirmația Comisiei potrivit căreia majorarea prețurilor din septembrie 1998 ar fi constituit o manifestare suplimentară a coluziunii la care ar fi participat reclamanta pe piața germană nu ar fi susținută de niciun element de probă.

200 În ce privește memorandumul Lafarge din 7 octombrie 1998, Comisia arată că acesta a fost utilizat nu pentru a determina existența contactelor între întreprinderile în cauză, ci pentru a demonstra că majorările de prețuri urmăreau o anumită schemă. Aceasta consideră că faptul că majorările de prețuri anunțate nu corespundeau întotdeauna cu majorări efective ale prețurilor tranzacțiilor nu înseamnă că aceste contacte stabilite nu au fost ilegale sau că nu au produs efecte. Comisia consideră de asemenea că faptul că Lafarge a încercat să câștige cotă de piață până în 1993 și în 1994 nu repune în discuție concluziile sale în această privință, deoarece Comisia a constatat numai că majorările de prețuri au fost coordonate începând cu finele anului 1994 sau cu începutul anului 1995.

201 În ce privește trimiterea de către Knauf a baremelor sale de prețuri către concurenții săi, Comisia face referire la considerentele (313), (314) și (472)-(474) ale deciziei atacate.

202 Comisia admite că nota internă a Knauf din 15 noiembrie 1993 nu descrie un comportament deja adoptat, ci mai degrabă recomandă o linie de conduită. Totuși, aceasta consideră că elementele care apăreau în această notă ilustrează comportamentul Knauf, care a condus la contactele ulterioare între concurenți, care au fost

dovedite de către Comisie, și care confirmă cu claritate concluzia sa potrivit căreia contactele respective aveau un obiectiv anticoncurențial. Acestea ar oferi deopotrivă indicații privind motivațiile care stau la baza respectivelor contacte ulterioare.

203 În ce privește nota internă a Rigips din octombrie 1994, Comisia arată că respectivul context în care a fost redactată această notă și în special faptul că aceasta precedă cu o lună expedierea scrisorilor care anunțau majorările de prețuri din februarie 1995, nu demonstrează numai faptul că autorul său era bine informat.

204 În ce privește majorarea prețurilor de la 1 decembrie 1995, Comisia contestă susținerea reclamantei potrivit căreia eșecul acestei majorări demonstrează că, în 1992, nu s-a încheiat niciun acord. În plus, evenimente ulterioare ar fi demonstrat că anumite contacte fuseseră stabilite în 1996 (poate ca urmare a acestui eșec), în special în cadrul întâlnirii din iunie 1996 de la Versailles, și că fusese convenită o majorare a prețurilor pentru 1 februarie 1997.

205 În ce privește memorandumul Lafarge din 17 decembrie 1996, Comisia consideră că majorările de prețuri care au fost convenite sunt o manifestare a acordului complex și continuu descris în considerentele (430)-(434) ale deciziei atacate. În plus, importanța acestui memorandum ar fi descrisă în considerentele (335)-(352) ale deciziei atacate.

206 În ce privește majorarea prețurilor care a avut loc în septembrie 1997, Comisia susține că eșecul acestei majorări nu demonstrează că nu a existat o înțelegere.

207 În ce privește majorarea prețurilor care a avut loc în septembrie 1998, Comisia subliniază că faptul că o întreprindere primește de la un concurent informații privind prețurile fără a protesta denotă o reciprocitate suficientă pentru a constitui o practică concertată. Comisia consideră de asemenea că faptul că Gyproc a admis existența încercărilor concertate prin care se urmărește creșterea prețurilor pe piața germană confirmă concluzia acesteia. Comisia atrage atenția asupra faptului că nota BPB menționată în considerentul (380) al deciziei atacate (care face referire la o a doua majorare de prețuri în cursul primului trimestru al anului 1999) preceda instrucțiunile Knauf menționate în considerentul (377) al deciziei atacate, astfel încât aceasta nu ar putea să fi fost o reacție la respectivele instrucțiuni sau la zvonurile pe care această întreprindere intenționa să le răspândească pe piață.

Aprecierea Tribunalului

208 BPB contestă existența unor contacte directe cu concurenții săi cu privire la majorările de prețuri de pe piața germană, precum și existența unei acțiuni concertate privind aplicarea majorărilor de prețuri. Aceasta susține de asemenea că, oricare ar fi situația, contactele directe între concurenți, presupunând că existența acestora a fost stabilită, nu pot dovedi o voință comună în sensul unei acțiuni concertate privitoare la prețuri.

209 Trebuie analizate, în primul rând, elementele de probă privind existența unor contacte și a unei concentrări între concurenți, contestate în mod expres de către BPB.

210 În această privință, trebuie amintit că respectivele contacte trebuie înțelese în contextul perioadei respective, caracterizată de o serie de manifestări anticoncurențiale ce

dovedeau o voință comună a concurenților de a stabiliza piața plăcilor din ipsos pe cele patru mari piețe europene, între care piața germană. În plus, trebuie arătat de asemenea că, în cazul în care cuprinsul unui document izolat găsit de Comisie poate să nu arate în mod neîndoielnic existența unui comportament anticoncurențial, astfel încât respectivul cuprins să se poată explica eventual în alt mod decât printr-o intenție de restrângere a concurenței, această împrejurare nu poate exclude totuși posibilitatea interpretării acestui document în sensul confirmării existenței unei astfel de intenții întrucât se înscrie într-o serie de alte documente care furnizează probe privind existența comportamentelor anticoncurențiale contemporane și similare.

211 În ce privește nota internă a Knauf din 15 noiembrie 1993 [considerentul (305) al deciziei atacate], BPB arată numai că această notă recomandă o linie de conduită care ar putea fi anticoncurențială, însă că aceasta nu constituie o probă a faptului că această linie de conduită a fost adoptată în realitate. Trebuie arătat că, potrivit acestei note, „noua listă de prețuri [a Knauf] a fost expediată la sfârșitul lunii octombrie tuturor clienților direcți. În același timp, toți concurenții au fost informați, expediindu-li-se câte un exemplar din aceasta". Astfel, explicația BPB este contrazisă de faptul că evenimentul menționat în această notă datată noiembrie 1993 a avut loc la sfârșitul lunii octombrie 1993. În consecință, explicația oferită de BPB cu privire la această notă nu este convingătoare. Oricare ar fi situația, argumentul BPB tinde cel mult să reproșeze Comisiei că nu a demonstrat că schimbul de informații în cauză a produs efecte, fapt care nu ar putea înlătura obiectul anticoncurențial al acestuia.

212 În ce privește nota internă datată octombrie 1994 descoperită la sediul Rigips, reclamanta își menține explicația formulată în considerentul (323) al deciziei atacate. Potrivit acesteia, respectiva notă reflectă aprecierea unui director al întreprinderii în legătură cu starea pieței germane, întemeiată pe cunoștințele sale despre aceasta datorate informațiilor colectate de către personalul său comercial.

213 În această privință, interpretarea acestei note de către Comisie este mai convingătoare, ținând seama de celelalte elemente ale dosarului care demonstrează existența, în acel moment, a unei acțiuni concertate între întreprinderile în cauză. Comisia consideră, în mod întemeiat, că această notă demonstrează cunoașterea strategiei concurenților și dovedește existența unor contacte între aceștia. Într-adevăr, autorul acestei note, după ce a făcut mai întâi un rezumat al situației de pe piață, explică faptul că directorul de vânzări al Gyproc și-a exprimat nemulțumirea că întreprinderea sa pierduse din cota de piață și că trebuia să o recâștige. În plus, era prevăzut în notă că urma ca prețurile să fie înghețate la nivelul menționat în aceasta și că o majorare a prețurilor ar avea loc începând de la 1 februarie 1995. Această din urmă observație este deosebit de revelatoare. Într-adevăr, dacă trimiterea anunțurilor privind majorările prețurilor de către Knauf a fost unilaterală și dacă BPB nu a făcut decât să urmeze această majorare a prețurilor, BPB nu ar fi putut ști în octombrie 1994 că era prevăzută o majorare a prețurilor pentru 1 februarie 1995, dat fiind că această majorare a prețurilor nu a fost anunțată de Knauf decât în noiembrie 1994. În plus, dacă BPB ar fi fost la curent în legătură cu această majorare a prețurilor prin intermediul clienților, astfel cum pretinde, nimic nu o împiedica să demonstreze acest fapt în scopul de a contrazice probele tangibile găsite de Comisie. În plus, trebuie amintit că o majorare a prețurilor a avut loc efectiv la 1 februarie 1995.

214 De altfel, trebuie arătat că, în pofida acestor probe concrete ale unor contacte coluzive între producători, Comisia consideră numai, în considerentul (329) al deciziei atacate, că a avut loc o informare reciprocă a concurenților în legătură cu intențiile lor în ce privește majorarea prețurilor începând cu 1 februarie 1995, fără a pretinde că această notă constituie dovada directă a unei acțiuni concertate privind majorarea prețurilor.

215 În ce privește majorarea prețurilor în decembrie 1995 [considerentele (330)-(333) ale deciziei atacate], reclamanta consideră că eșecul majorării este o dovadă în plus a inexistenței acordului din 1992. În această privință, este suficient să se amintească faptul că, deși nu există efecte economice, acest lucru nu este o dovadă a faptului că nu a existat o înțelegere, ci, cel mult, o dovadă că înțelegerea nu a funcționat bine, ceea ce nu este pertinent pentru constatarea unei acțiuni concertate având un obiect anticoncurențial.

216 Pe de altă parte, menționarea din nou de către Comisie, în acest context, a întâlnirii de la Versailles din iunie 1996, care a avut drept obiect stabilizarea pieței germane, este foarte pertinentă, deoarece este vorba despre un indiciu al faptului că întreprinderile în cauză au simțit nevoia de a rediscuta situația de pe piața germană după eșecul majorării prețurilor în 1995.

217 Această susținere este confirmată prin nota Lafarge din 17 decembrie 1996 [considerentul (335) al deciziei atacate]. Într-adevăr, autorul începe nota menționată astfel:

„[A]m discutat din nou situația actuală de pe piața germană."

218 BPB contestă existența discuției cu reprezentantul său, la care se face referire. BPB susține că este normal ca, pe o piață de oligopol, întreprinderile să aibă un comportament care să le determine să își alinieze prețurile la cele ale celorlalte întreprinderi și să acționeze în paralel. Într-adevăr, concurența ar fi fost intensă la nivelul prețurilor practicate în cadrul tranzacțiilor.

219 Argumentația BPB trebuie înlăturată. Dat fiind că nota din 17 decembrie 1996 relatează evenimentele care au avut loc în cadrul întâlnirii asociației germane a producătorilor de plăci din ipsos, organizată la 16 decembrie 1996, nu există niciun motiv de îndoială cu privire la faptul că discuția între reprezentantul BPB și autorul acestei note, angajat al Lafarge, a avut loc.

220 În plus, interpretarea Comisiei privitoare la această notă, care poartă mențiunea „Strict confidențial și personal!" nu este afectată de eroare. Această notă reflectă cu claritate preocuparea autorului său, în contextul unei majorări a prețurilor anunțate de toți producătorii pentru 1 februarie 1997, în ce privește comportamentul concurenților săi

și politicile de prețuri și în special rabaturile aplicate de aceștia. Comisia stabilește existența unor contacte directe între concurenți în cadrul cărora aceștia și-au exprimat analizele și intențiile. Într-adevăr, autorul respectivei note a explicat că prețul oferit de BPB anumitor clienți ar fi „inferior celui mai redus nivel de preț convenit [din acel moment]" și că „[a]cel lucru [urma] să conducă la destabilizare". Acesta adaugă:

„Pentru proiectele de până în mai [19]97, [Knauf a] acordat prețuri la un nivel inferior nivelului prețului convenit. În relațiile cu noi, aceștia insistă asupra disciplinei în ce privește majorarea prețurilor […] Creșterea prețurilor la nivelul convenit ([2,5-3] DM/m^2) va fi în continuare foarte dificilă."

221 În aceste condiții, Tribunalul consideră că, în considerentul (352) al deciziei atacate, Comisia a apreciat în mod întemeiat că, în februarie 1997, cu ocazia majorării prețurilor din această dată, a avut loc o acțiune concertată directă între concurenți cu privire la majorarea prețurilor și că a avut loc cel puțin o informare reciprocă a concurenților cu privire la intențiile lor, ca urmare a prevederii acestei majorări a prețurilor.

222 În ce privește încercarea de majorare a prețurilor din septembrie 1997, BPB susține că niciunul dintre documentele prezentate de Comisie nu se raportează la aceasta și că niciuna dintre obiecțiunile privind împărțirea clientelei nu o privește.

223 Mai întâi, trebuie arătat că, în luna mai sau la începutul lunii iunie 1997, cele patru întreprinderi în cauză au expediat scrisori prin care anunțau majorarea prețurilor începând cu 1 septembrie 1997 [considerentul (353) al deciziei atacate]. Aceste fapte nu sunt contestate de reclamantă.

224 În plus, deși Comisia nu furnizează probe directe privind contactele dintre BPB și concurenții săi privind această majorare, schimburile dintre Knauf și Lafarge, menționate cu titlu de exemplu în considerentul (356) al deciziei atacate, confirmă existența unei acțiuni concertate cu privire la majorările de prețuri și a unui control al prețurilor practicate de distribuitori în general. Într-adevăr, faptul că o întreprindere nu a ezitat să contacteze un concurent pentru a discuta cu acesta despre clienți sau despre prețurile practicate de către un distribuitor confirmă existența unei cooperări între producători.

225 Comisia furnizează încă un exemplu care reprezintă, în opinia sa, o manifestare în plus a acțiunii concertate existente între BPB, Knauf, Lafarge și Gyproc pe piața germană. Este vorba despre o încercare de majorare a prețurilor în septembrie și în octombrie 1998.

226 În această privință, este adevărat, desigur, că încă din iunie 1998, BPB a anunțat o majorare a prețurilor pentru septembrie 1998 și că ceilalți concurenți nu au făcut respectivul anunț decât în august 1998 pentru o majorare prevăzută începând din octombrie 1998. De asemenea, este adevărat că singurul alt element de probă care privește direct BPB și pe care Comisia îl citează în decizia atacată este faptul că a fost expediată de către Knauf o copie a anunțului său de majorare a prețurilor la adresa privată a unui director al BPB.

227 Or, trebuie amintit că este obișnuit, în cadrul practicilor și al acordurilor anticoncurențiale, ca activitățile să se desfășoare în mod clandestin, ca întâlnirile să aibă loc în secret și ca documentația care se referă la acestea să fie redusă la minimum. În consecință, chiar dacă se descoperă de către Comisie probe care atestă în mod explicit realizarea unor contacte nelegale între operatori, în mod normal, aceste documente sunt doar fragmentare și răzlețe, de o asemenea natură încât se dovedește deseori necesar să se reconstituie anumite detalii prin deducție. Prin urmare, în cea mai mare parte a cazurilor, existența unei practici sau a unui acord anticoncurențial trebuie coroborată cu un anumit număr de coincidențe și de indicii care, în lipsa unei alte explicații coerente, pot constitui împreună proba unei încălcări a normelor de concurență (Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 36 de mai sus, punctele 55-57).

228 În speță, dat fiind contextul cauzei, Tribunalul consideră că expedierea de către Knauf a unei copii a anunțului său de majorare a prețurilor la adresa privată a unui director al BPB, ceea ce constituie o modalitate neobișnuită de comunicare între întreprinderi concurente, este suficientă pentru a demonstra că a existat de asemenea o cooperare strânsă între producători în ce privește majorările de prețuri pe piața germană intervenite în septembrie și în octombrie 1998.

229 În cele din urmă, în ceea ce privește memorandumul Lafarge din 7 octombrie 1998 [considerentele (290)-(294) ale deciziei atacate], BPB îl consideră o simplă descriere a funcționării pieței. Desigur, este adevărat că acest memorandum, dacă ar fi singurul element de probă găsit, nu ar constitui o dovadă suficientă a unei acțiuni concertate prealabile privind majorările de prețuri. Însă examinat în cadrul celorlalte indicii descrise mai sus, acest memorandum confirmă, pe de o parte, existența unor contacte între concurenți cu privire la majorările de prețuri, precum și legătura dintre aceștia din urmă și, pe de altă parte, existența discuțiilor privind cotele de piață în Germania. Într-adevăr, ținând seama de celelalte demersuri ale întreprinderilor în cauză în scopul stabilizării pieței germane, de paralelismul majorărilor de prețuri și de descoperirea de către Comisie, în cursul verificărilor pe care le-a efectuat, a unui mare număr de copii ale unor anunțuri de majorări ale prețurilor provenind de la concurenții lor la sediile întreprinderilor menționate, pe care acestea au admis parțial că le-au trimis sau primit direct de la concurenții lor, interpretarea coerentă a acestui memorandum nu poate fi cea furnizată de reclamantă.

230 În al doilea rând, trebuie analizată argumentația reclamantei potrivit căreia contactele directe între concurenți, presupunând că existența acestora a fost stabilită, nu reprezintă comportamente anticoncurențiale.

231 În ce privește afirmația reclamantei potrivit căreia era vorba despre un comportament pur unilateral, dat fiind că aceasta nu ar fi trimis niciodată concurenților săi copii ale scrisorilor sale prin care anunța majorările de prețuri, este adevărat, desigur, că noțiunea de practică concertată presupune efectiv existența de contacte caracterizate prin reciprocitate. Totuși, această condiție este îndeplinită atunci când divulgarea de către un concurent către altul, a intențiilor sale sau a comportamentului său viitor pe

piață a fost solicitată sau cel puțin acceptată de al doilea (Hotărârea Ciment, punctul 32 de mai sus, punctul 1849).

232 În plus, în cauza în care a fost pronunțată Hotărârea Tribunalului din 24 octombrie 1991, Rhône-Poulenc/Comisia (T-1/89, Rec., p. II-867), în cadrul căreia reclamanta a fost criticată pentru că ar fi participat la întâlniri în cursul cărora concurenții schimbau informații privind în special prețurile care doreau să fie practicate pe piață, Tribunalul a constatat că, prin participarea la o întâlnire cu obiect anticoncurențial, o întreprindere nu numai că a urmărit scopul de a elimina dinainte incertitudinea existentă în legătură cu comportamentul viitor al concurenților săi, ci, în mod necesar, trebuie să fi luat în considerare, direct sau indirect, informațiile obținute în cursul acestor întâlniri pentru a stabili politica pe care intenționa să o urmeze pe piață (punctele 122 și 123).

233 Această concluzie este aplicabilă și atunci când, precum în speță, participarea uneia sau a mai multe întreprinderi la o practică concertată având un obiect anticoncurențial se limitează numai la primirea de informații referitoare la comportamentul viitor al concurenților acesteia pe piață.

234 Într-adevăr, orice operator economic trebuie să stabilească în mod autonom politica comercială pe care intenționează să o urmeze pe piață. Aceasta se opune, așadar, oricărui contact direct sau indirect între operatorii economici, care are drept obiect sau drept efect influențarea comportamentului acestora pe piață, ceea ce creează condiții de concurență care nu ar corespunde condițiilor normale ale pieței relevante, și în același timp, dezvăluirea de către o întreprindere către un concurent a comportamentului a

cărui adoptare pe piață s-a decis sau se intenționează (Hotărârea Tribunalului din 20 aprilie 1999, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, T-305/94-T-307/94, T-313/94-T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 și T-335/94, Rec., p. II-931, denumită în continuare „Hotărârea LVM/Comisia", punctul 720).

235 În ce privește afirmația reclamantei potrivit căreia informațiile privind prețurile care fuseseră transmise erau cunoscute de către clienții întreprinderii în cauză anterior comunicării acestora către concurenți și, prin urmare, informațiile dezvăluite ar fi putut fi deja colectate de pe piață de către aceștia din urmă, trebuie amintit că simplul fapt de a fi primit informații privitoare la unii concurenți, informații pe care un operator independent le păstrează ca secrete de afaceri este suficient pentru a dovedi existența unei intenții anticoncurențiale (Hotărârea Tate & Lyle și alții/Comisia, punctul 154 de mai sus, punctul 66).

236 Or, afirmația reclamantei potrivit căreia informațiile privind prețurile erau cunoscute de către clienți anterior comunicării acestora către concurenți și, astfel, puteau fi colectate de pe piață trebuie respinsă. Acest element, presupunând că ar fi stabilit, nu înseamnă că, la momentul trimiterii listelor de prețuri către concurenți, aceste prețuri constituiau deja o informație obiectivă existentă pe piață și reperabilă imediat. Trimiterea directă le permitea concurenților să aibă cunoștință despre aceste informații într-un mod mai simplu, mai rapid și mai direct decât prin intermediul pieței. În plus, această trimitere prealabilă le permitea să creeze un climat de siguranță reciprocă în ce privește politicile lor viitoare de prețuri.

237 În aceste condiții, Tribunalul consideră că, deși Comisia nu a reușit să dovedească existența unor contacte între toți producătorii în ce privește fiecare majorare a prețurilor pe piața germană în perioada avută în vedere și chiar dacă nu se poate lua în considerare recunoașterea de către Gyproc a coluziunii privind prețurile în Germania (a se vedea primul motiv), Comisia a considerat, în mod întemeiat, că sistemul de schimb de informații privitoare la majorările de prețuri pus în aplicare între BPB, Knauf, Lafarge și Gyproc pe piața germană constituie o practică concertată, contrară articolului 81 alineatul (1) CE.

Cu privire la întinderea geografică a înțelegerii

238 În ce privește întinderea geografică a înțelegerii, reclamanta afirmă că nu s-a demonstrat suficient de temeinic de către Comisie că aceasta privește de asemenea Franța și Beneluxul.

239 În această privință, este suficient să se amintească faptul că întâlnirea de la Londra, precum și schimburile de informații privind cantitățile vândute priveau de asemenea Franța și Beneluxul.

240 Deși Comisia poate concluziona în mod legal că diferitele manifestări aparțineau unei încălcări unice ca urmare a faptului că se înscriau într-un plan de ansamblu prin care se urmărea denaturarea concurenței, caracterul variabil al numărului și al intensității practicilor coluzive în funcție de piața relevantă nu înseamnă că încălcarea nu privea piețele pe care practicile au fost mai puțin intense și mai puțin numeroase. Într-adevăr, ar fi artificial să se subdivizeze un comportament continuu, caracterizat printr-o singură finalitate, în mai multe încălcări distincte pentru motivul că practicile coluzive au variat în funcție de piața relevantă. Aceste elemente nu trebuie luate în considerare decât la aprecierea gravității încălcării și, dacă este cazul, la stabilirea cuantumului amenzii (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Comisia/Anic Partecipazioni, punctul 61 de mai sus, punctul 90).

241 În concluzie, Comisia nu a săvârșit nici o eroare de drept și nici o eroare vădită de apreciere în examinarea diferitelor elemente care alcătuiau încălcarea în cauză.

242 În aceste condiții, al doilea motiv trebuie respins.

3. *Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe nerespectarea noțiunii de încălcare unică*

Argumentele părților

243 Reclamanta arată că dovedirea caracterului continuu al participării întreprinderilor la îndeplinirea obiectivului final reprezintă condiția juridică esențială pentru a stabili existența unei încălcări continue. Aceasta consideră că s-a săvârșit o eroare de către Comisie atunci când s-a considerat că pretinsul scop comun din 1992 ar putea sta la baza ilegalității diferitelor manifestări ulterioare. Or, potrivit reclamantei, manifestările ulterioare, precum întâlnirea de la Versailles, nu constituie o încălcare, ci numai o tentativă de încălcare, iar această calificare nu poate fi repusă în discuție presupunându-se că este vorba despre o încălcare continuă. Reclamanta consideră astfel că, pentru a dovedi existența unui acord complex și continuu, Comisia trebuie să examineze fiecare manifestare cu o rigoare suficientă atunci când concluzionează în sensul ilegalității acesteia. În plus, Comisia ar fi săvârșit o eroare de deducție concluzionând în sensul existenței unei voințe comune în temeiul acestor manifestări și considerând că ilegalitatea acestora ar rezulta din voința comună. Reclamanta consideră că este necesar să se demonstreze de către Comisie că voința comună există independent de încălcarea respectivă.

244 Potrivit reclamantei, explicația Comisiei, respectiv constatarea de către aceasta a existenței voinței comune luând în considerare reunirea celor cinci comportamente anticoncurențiale identificate, nu este convingătoare. Reclamanta arată că identitatea de obiect pe care Comisia a evidențiat-o este vagă și constă numai în a pretinde că orice

activitate anticoncurențială îndeplinește în cele din urmă același obiectiv deoarece, în definitiv, orice comportament anticoncurențial produce un impact asupra prețurilor. Comisia, afirmă deopotrivă reclamanta, nu este în măsură să explice clar conținutul real al pretinsului acord și nici să precizeze când a fost încheiat, în ipoteza în care nu a fost încheiat cu ocazia întâlnirii din 1992. Reclamanta susține, de asemenea că teza încălcării unice și continue la care au participat patru întreprinderi și care a durat în perioada 1992-1998 nu este mai convingătoare din cauza numărului limitat al întreprinderilor care au luat parte la unele dintre manifestările anticoncurențiale sau din cauza neimplicării unora dintre întreprinderi în aceste manifestări. Reclamanta și Knauf ar fi participat la întâlnirea de la Londra din 1992, spre deosebire de Lafarge și de Gyproc. Chiar dacă nu se contestă că schimburile de informații care au urmat acestei întâlniri au fost extinse la Lafarge și la Gyproc, Comisia nu ar preciza modul sau momentul în care aceasta a avut loc, nici persoana care a făcut posibilă aderarea acestor întreprinderi la voința comună sau la intenția reunită, care, pretinde aceasta, se află la baza acestor schimburi de informații. În plus, reclamanta consideră că nu s-a putut deduce nimic de către Comisie din manifestările anticoncurențiale în ce privește piețele din Franța și din Benelux, aceste manifestări raportându-se numai la piețele din Germania și din Regatul Unit.

245 Comisia arată că a formulat considerații privind elementele de fapt ce constituie fiecare dintre cele cinci comportamente menționate în considerentul (429) al deciziei atacate și că trebuie să demonstreze tocmai existența acestor elemente de fapt. Comisia adaugă că a concluzionat, în lumina acestor considerații factuale, că aceste comportamente erau expresia unei voințe comune prin care se urmărea restrângerea concurenței la minimum pe cele patru principale piețe europene ale plăcilor din ipsos. După formularea acestor deducții, singura modalitate logică de a descrie aceste comportamente ar fi fost de a le considera drept manifestări ale acestei voințe comune. Astfel, Comisia nu ar fi avut niciun raționament circular în această analiză. Comisia arată de asemenea că diferitele elemente ale încălcării unice se completează perfect, această complementaritate dovedind identitatea de obiect a diferitelor manifestări ale încălcării menționate. De exemplu, pentru ca majorările de prețuri să fie încununate de succes, concurenții ar trebui să fie mulțumiți de cotele de piață pe care le dețineau.

Aprecierea Tribunalului

246 Cu titlu introductiv, trebuie observat că rezultă din decizia atacată (considerentul 479) că s-a considerat de către Comisie că toate acordurile și practicile concertate din cauză se înscriu într-o serie de eforturi ale întreprinderilor în cauză care urmăreau un singur scop economic, respectiv restrângerea concurenței, și constituie diferitele manifestări ale unui acord complex și continuu care a avut drept obiect și drept efect restrângerea concurenței. Considerând că, în perioada 1992-1998, înțelegerile și practicile concertate menționate anterior au concretizat în mod neîntrerupt manifestarea voinței comune a respectivelor întreprinderi în sensul stabilizării și, în consecință, al restrângerii concurenței cel puțin pe piețele plăcilor din ipsos din Germania, Franța, Regatul Unit și din Benelux, Comisia a calificat încălcarea drept unică, complexă și continuă.

247 Astfel, articolul 1 din decizia atacată prevede că întreprinderile în cauză, între care reclamanta, „au încălcat articolul 81 alineatul (1) [CE] prin participarea la o serie de acorduri și de practici concertate în domeniul plăcilor din ipsos".

248 Trebuie analizat mai întâi argumentul reclamantei potrivit căruia Comisia a săvârșit o eroare de drept atunci când a concluzionat în sensul existenței unui plan global în temeiul diferitelor manifestări ale încălcării în cauză, fără a demonstra că voința comună exista independent de aceste diferite manifestări.

249 Trebuie amintit că, în majoritatea cazurilor, existența unei practici sau a unui acord anticoncurențial trebuie dedusă dintr-o serie de coincidențe și de indicii care, luate în considerare împreună, pot constitui, în lipsa altei explicații coerente, dovada unei încălcări a normelor de concurență (Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 36 de mai sus, punctul 57). Această jurisprudență poate fi transpusă conceptului de încălcare unică și continuă. Într-adevăr, atunci când este vorba despre

o încălcare complexă, unică și continuă, fiecare manifestare demonstrează mai mult că o astfel de încălcare a avut loc efectiv.

250 Astfel, contrar afirmațiilor reclamantei, diferitele manifestări ale încălcării în cauză trebuie evaluate într-un context global care explică rațiunea acestora de a exista. Nu este vorba despre un raționament circular, ci despre o administrare a probelor în care valoarea probantă a diferitelor elemente de fapt este confirmată sau infirmată de celelalte elemente de fapt existente, care pot demonstra împreună existența unei încălcări unice.

251 BPB consideră de asemenea că scopul comun care ar uni diferitele manifestări într-o încălcare unică și continuă nu a fost demonstrată de către Comisie suficient de temeinic.

252 În această privință, trebuie amintit că o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE poate rezulta nu numai dintr-un act izolat, ci și dintr-o serie de acte sau chiar dintr-un comportament continuu. Această interpretare nu ar putea fi contestată pentru motivul că unul sau mai multe elemente din această serie de acte sau din acest comportament continuu ar putea constitui prin el însuși, respectiv prin ele însele, în mod izolat, o încălcare a respectivei dispoziții. Atunci când diferitele acțiuni se înscriu într-un plan de ansamblu ca urmare a obiectului identic al acestora privind denaturarea concurenței în cadrul pieței comune, Comisia are dreptul să impute răspunderea acestor acțiuni în funcție de participarea la încălcare considerată în ansamblul său (Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 36 de mai sus, punctul 258).

253 În speță, reiese cu claritate din analiza celui de al doilea motiv că, ulterior întâlnirii de la Londra, BPB a participat la o încălcare unică, complexă și continuă, caracterizată prin singurul scop de a pune capăt războiului prețurilor și de a stabiliza cele patru piețe ale plăcilor din ipsos. Într-adevăr, întâlnirile, schimbul de informații și practicile privitoare la stabilirea prețurilor urmăreau același obiect anticoncurențial care consta în menținerea prețurilor la un nivel supraconcurențial și în reducerea concurenței între întreprinderile care operau pe piața relevantă.

254 Elementele expuse în cadrul celui de al doilea motiv permit să se considere că, în considerentul (432) al deciziei atacate, s-au constatat în mod întemeiat de către Comisie următoarele:

„Aceste diferite manifestări apar […] în mod evident complementare, ținând seama de funcționarea pieței plăcilor din ipsos. Ameliorarea situației economice a întreprinderilor prin intermediul unei majorări a prețurilor făcea necesară o coordonare a acestor întreprinderi în ce privește cotele de piață."

255 Tribunalul consideră că, în împrejurările speței, acordurile și practicile concertate se înscriau, ca urmare a obiectului lor identic și a sinergiilor lor strânse, într-un plan de ansamblu care se înscria, la rândul său, într-o serie de eforturi ale întreprinderilor în cauză care urmăreau un singur scop economic, respectiv influențarea evoluției prețurilor. Astfel cum afirmă în mod întemeiat Comisia în considerentul (422) al deciziei atacate, ar fi artificial să se subdivizeze acest comportament continuu, caracterizat printr-un singur scop, considerând că ar cuprinde mai multe încălcări distincte, atunci când, dimpotrivă, este vorba despre o încălcare unică, concretizată în mod progresiv atât prin acorduri, cât și prin practici concertate. Caracterul unic al încălcării rezultă, într-adevăr, din unicitatea obiectivului urmărit de fiecare participant la înțelegere, iar nu din modalitățile de aplicare ale acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea Ciment, punctul 32 de mai sus, punctul 4127).

256 În plus, în cadrul unui acord global care se întinde pe mai mulți ani, un decalaj de câteva luni între manifestările înțelegerii este puțin important. În schimb, faptul că diferitele acțiuni se înscriu într-un plan de ansamblu ca urmare a obiectului lor identic este hotărâtor (Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 36 de mai sus, punctul 260).

257 În ce privește argumentul întemeiat pe lipsa unui astfel de plan, este suficient să se amintească faptul că noțiunea de încălcare unică urmărește tocmai o situație în care mai multe întreprinderi au participat la o încălcare reprezentată printr-un comportament continuu, prin care se urmărește un singur scop economic, de denaturare a concurenței, sau constituită din încălcări individuale legate între ele printr-o identitate de obiect (același scop al tuturor elementelor) și de subiecte (identitate a întreprinderilor în cauză, conștiente de participarea la obiectul comun).

258 În cele din urmă, în ce privește afirmația reclamantei potrivit căreia caracterul unic al încălcării ar fi contrazis de caracterul limitat al numărului întreprinderilor care au luat parte la unele dintre manifestările anticoncurențiale și de neparticiparea unora dintre întreprinderi la încălcare de la început, trebuie amintit că neparticiparea unei întreprinderi la toate elementele constitutive ale unei înțelegeri sau caracterul minor al rolului pe care l-a avut aceasta în cadrul înțelegerii nu sunt pertinente pentru stabilirea existenței unei încălcări săvârșite de către aceasta. Aceste elemente nu trebuie luate în considerare decât la aprecierea gravității încălcării și, dacă este cazul, la stabilirea cuantumului amenzii (Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 36 de mai sus, punctul 86).

259 Astfel, chiar dacă acordurile și practicile concertate avute în vedere la articolul 81 alineatul (1) CE rezultă în mod necesar din participarea mai multor întreprinderi, care sunt toate coautoare ale încălcării, participarea lor poate avea forme diferite, mai ales în funcție de caracteristicile pieței relevante, de poziția fiecărei întreprinderi pe această piață, de scopurile urmărite și de modalitățile de execuție alese sau anticipate.

260 În consecință, simpla împrejurare că fiecare întreprindere participă la încălcare în forme care îi sunt proprii nu afectează calificarea încălcării drept încălcare unică și continuă.

261 Din considerațiile anterioare rezultă că obiecțiunile îndreptate împotriva calificării înțelegerii drept încălcare unică și continuă nu sunt întemeiate.

4. *Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 253 CE și a articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, precum și a principiilor generale cu ocazia calculării cuantumului amenzii*

262 Acest motiv cuprinde cinci aspecte. În primul rând, în ce privește cuantumul inițial de 80 de milioane de euro, reclamanta a invocat caracterul arbitrar, neproporțional și nemotivat al acestui cuantum. În această privință, reclamanta consideră de asemenea că s-a săvârșit o eroare de către Comisie atunci când a calificat încălcarea drept foarte gravă. În plus, aceasta invocă luarea în considerare eronată a impactului negativ concret al încălcării asupra pieței plăcilor din ipsos. În al doilea rând, majorarea cuantumului inițial în funcție de durata încălcării ar fi întemeiată pe o apreciere eronată a duratei încălcării și a liniilor directoare. De asemenea, Comisia ar fi omis să evalueze și să ia în considerare în mod justificat intensitatea limitată a încălcării în perioada pertinentă sau în anumite perioade relevante. În al treilea rând, reclamanta consideră că s-a săvârșit o eroare de către Comisie atunci când aceasta a majorat cuantumul amenzii în temeiul circumstanțelor agravante. În al patrulea rând, Comisia nu ar fi luat în considerare în mod corect circumstanțele atenuante. În al cincilea rând, Comisia ar fi săvârșit o eroare în aplicarea comunicării privind cooperarea în raport cu reclamanta.

Cu privire la caracterul disproporționat al cuantumului inițial al amenzii stabilit în funcție de gravitatea încălcării

Cu privire la gravitatea încălcării

— Argumentele părților

263 Reclamanta consideră că, ținând seama de impactul limitat al încălcării asupra pieței relevante, aceasta ar fi trebuit calificată drept gravă, iar nu drept foarte gravă.

264 Reclamanta arată că, în Decizia 1999/271/CE a Comisiei din 9 decembrie 1998 privind o procedură de aplicare a articolului [81] CE (IV/34.466 — Transbordoare grecești) (JO 1999, L 109, p. 24) și în Decizia 1999/210/CE a Comisiei din 14 octombrie 1998 privind o procedură de aplicare a articolului [81] CE (cauza IV/F-3/33.708 — British Sugar plc, cauza IV/F-3/33.709 — Tate & Lyle plc, cauza IV/F-3/33.710 — Napier Brown & Company Ltd, cauza IV/F-3/33.711 — James Budgett Sugars Ltd) (JO 1999, L 76, p. 1), Comisia a considerat că încălcările respective puteau fi considerate grave, și nu foarte grave pentru motivul că impactul asupra pieței fusese limitat.

265 Reclamanta consideră în subsidiar că, deși clasificarea Comisiei era corectă, aceasta ar fi trebuit să admită că înseși încălcările clasificate în categoria încălcărilor foarte grave variau în ce privește gradul lor de gravitate și că, în comparație cu alte cauze privind înțelegeri, acordul invocat în speță constituia un exemplu de înțelegere cu intensitate și caracter anticoncurențial considerabil mai scăzute. Reclamanta indică faptul că, la momentul adoptării deciziei atacate, amenda aplicată întreprinderilor în cauză era a

doua amendă ca mărime, în ordine descrescătoare, aplicată de Comisie după cea aplicată în cauza în legătură cu care s-a emis Decizia 2003/2/CE a Comisiei din 21 noiembrie 2001 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE (cauza COMP/E-1/37.512 — Vitamine) (JO 2003, L 6, p. 1). Reclamanta arată că înțelegerea a cărei existență este susținută în speță era de intensitate mult mai scăzută decât, de exemplu, cea din cauza Vitamines și decât cele aflate la originea Deciziei 2002/742/CE a Comisiei din 5 decembrie 2001 privind o procedură în temeiul articolului 81 [CE] și al articolului 53 din Acordul privind SEE (cauza COMP/E-1/36.604 — Acid citric) (JO 2002, L 239, p. 18), a Deciziei 1999/60/CE a Comisiei din 21 octombrie 1998 privind o procedură de aplicare a articolului [81 CE] (IV/35.691/E-4 — Conducte precalorifuge) (JO 1999, L 24, p. 1), a Deciziei 2001/418/CE a Comisiei din 7 iunie 2000 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE (cauza COMP/36.545/F3 — Aminoacizi) (JO 2001, L 152, p. 24) și a Deciziei 2002/271/CE a Comisiei din 18 iulie 2001 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] și a articolului 53 din Acordul privind SEE — cauza COMP/E-1/36.490 — Electrozi din grafit (JO 2002, L 100, p. 1). Reclamanta arată că aceste cinci cauze priveau încălcări foarte grave ale articolului 81 alineatul (1) CE. Astfel, toate acestea ar fi presupus înțelegeri care acopereau întreaga piață comună sau întregul Spațiu Economic European (SEE). Aceste înțelegeri ar fi pus în evidență încercări mult mai intensive de punere în aplicare a unor carteluri decât pretinsa înțelegere a producătorilor de plăci din ipsos, care, în comparație cu alte înțelegeri, ar fi fost un acord relativ liber și vag, lipsit de orice formă de structură sau de organizare. În aceste condiții, reclamanta consideră că respectivul cuantum inițial al amenzii care i-a fost aplicată ținând seama de gravitatea încălcării în cauză este disproporționat și contrar principiului egalității de tratament, dat fiind că acest cuantum este al treilea ca mărime în ordine descrescătoare dintre cuantumurile stabilite pentru toți participanții la celelalte înțelegeri menționate.

266 Reclamanta arată că s-a săvârșit o eroare de către Comisie atunci când a comparat diferitele amenzi în raport cu dimensiunea pieței relevante. În primul rând, liniile directoare nu ar arăta că trebuie luată în considerare dimensiunea pieței din punctul de vedere al valorii acesteia pentru evaluarea gravității încălcării. În al doilea rând, Comisia

ar fi ținut seama numai de dimensiunea pieței, iar nu și de alți factori care determină gravitatea încălcării. În al treilea rând, Comisia nu ar avea obiceiul de a lua în considerare dimensiunea pieței produselor pentru evaluarea gravității unei încălcări.

267 Comisia menționează aspectele încălcării considerate deosebit de grave în speță [considerentele (534), (535) și (539)-(542) ale deciziei atacate]. De asemenea, aceasta precizează că înțelegerea a fost concepută, condusă și încurajată la niveluri înalte ale ierarhiei de către fiecare întreprindere participantă. Comisia subliniază că BPB era implicată în toate manifestările comportamentului anticoncurențial în cauză și că a recunoscut că aceleași persoane, domnii [D] și [A] (directori generali ai BPB), erau direct implicate în toate comportamentele ilicite descrise în decizia atacată, cu excepția unuia dintre acestea.

— Aprecierea Tribunalului

268 Trebuie amintit că aprecierea gravității încălcării, în scopul stabilirii cuantumului amenzii, trebuie efectuată ținând seama în special de natura restrângerilor aduse concurenței, de numărul și de importanța întreprinderilor în cauză, de segmentul respectiv de piață pe care îl controlează acestea în cadrul Comunității, precum și de situația pieței în perioada în care a fost săvârșită încălcarea (Hotărârea Curții din 15 iulie 1970, ACF Chemiefarma/Comisia, 41/69, Rec., p. 661, punctul 176).

269 Trebuie amintit, în această privință, că articolul 81 alineatul (1) litera (a) CE declară expres ca incompatibile cu piața comună practicile concertate ce constau în stabilirea, direct sau indirect, de prețuri de cumpărare sau de vânzare sau de orice alte condiții de tranzacționare.

270 Încălcările de acest tip, în special dacă este vorba despre înțelegeri orizontale, sunt calificate de către jurisprudență drept deosebit de grave atunci când presupun o intervenție directă în parametrii esențiali ai concurenței pe piața relevantă (Hotărârea Tribunalului din 11 martie 1999, Thyssen Stahl/Comisia, T-141/94, Rec., p. II-347, punctul 675), respectiv drept încălcări evidente ale normelor comunitare de concurență (Hotărârea Tribunalului Tréfilunion/Comisia, punctul 178 de mai sus, punctul 109, și Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, BPB de Eendracht/Comisia, T-311/94, Rec., p. II-1129, punctul 303).

271 Trebuie amintit de asemenea că încălcările foarte grave, în sensul punctului 1 secțiunea A al doilea paragraf a treia liniuță din liniile directoare, sunt reprezentate „în general, de restricții orizontale, de tipul «carteluri de fixare [a se citi „stabilire"] a prețurilor» și de cote de împărțire a piețelor".

272 Rezultă din cele de mai sus că încălcarea în cauză a fost calificată în mod întemeiat de către Comisie drept foarte gravă, având în vedere natura acesteia. Cu toate acestea, trebuie examinați factorii invocați de reclamantă și care pot modera această calificare.

273 În ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia încălcarea ar fi trebuit calificată drept gravă pentru motivul că impactul acesteia asupra pieței a fost limitat, trebuie observat că, în Hotărârea din 30 septembrie 2003, Michelin/Comisia (T-203/01, Rec., p. II-4071, punctele 258 și 259), Tribunalul a statuat că gravitatea încălcării putea fi stabilită prin referire la natura și la obiectul comportamentelor abuzive și că elementele care alcătuiesc obiectul unui comportament pot avea mai mare importanță în scopul stabilirii cuantumului amenzii decât cele care privesc efectele acestui comportament.

274 Prin urmare, chiar dacă trebuie luate în considerare și mărimea pieței geografice relevante și impactul asupra pieței, atunci când acesta este măsurabil, natura încălcărilor constituie un criteriu esențial pentru aprecierea gravității unei încălcări (Hotărârea Tribunalului din 18 iulie 2005, Scandinavian Airlines System/Comisia, T-241/01, Rec., p. II-2917, punctul 84).

275 În ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia Comisia ar fi moderat cuantumul amenzii în celelalte decizii ale sale ca urmare a impactului limitat al înțelegerilor respective asupra pieței, presupunând că este corect, trebuie subliniat că practica decizională anterioară a Comisiei, prin ea însăși, nu are rolul de cadru juridic al amenzilor în materie de concurență (Hotărârea Tribunalului din 20 martie 2002, LR AF 1998/Comisia, T-23/99, Rec., p. II-1705, punctul 234).

276 În ce privește susținerea reclamantei prezentată în subsidiar și potrivit căreia, deși calificarea încălcării este corectă, Comisia ar fi trebuit să recunoască că încălcările clasificate în categoria încălcărilor foarte grave variază după gradul de gravitate al acestora și faptul că, în comparație cu alte cauze privind înțelegeri, înțelegerea invocată în speță constituie un exemplu de înțelegere cu intensitate și caracter anticoncurențial mult mai scăzute, această problemă se confundă cu aspectul dacă respectivul cuantum al amenzii aplicate de Comisie este proporțional cu gravitatea încălcării în cauză care va fi analizat în cele ce urmează.

277 Cu toate acestea, este important să se amintească faptul că, oricare ar fi situația, comparația între gravitatea diferitelor înțelegeri se dovedește aproape imposibilă ca urmare a împrejurărilor diferite existente în fiecare caz.

278 În ce privește afirmația reclamantei potrivit căreia Comisia ar fi săvârșit o eroare atunci când a comparat diferitele amenzi în raport cu dimensiunea pieței relevante, trebuie amintit că, pentru aprecierea gravității unei încălcări, Comisiei îi revine obligația de a

ține seama de numeroase elemente, al căror caracter și importanță variază în funcție de tipul de încălcare în cauză și de împrejurările specifice ale încălcării respective (Hotărârea Curții din 7 iunie 1983, Musique diffusion française și alții/Comisia, 100/80-103/80, Rec., p. 1825, punctul 120). Printre elementele care indică gravitatea unei încălcări pot figura în special, după caz, dimensiunea pieței produsului în cauză (Hotărârea Tribunalului din 27 septembrie 2006, Akzo Nobel/Comisia, T-330/01, Rec., p. II-3389, punctul 37).

279 În cele din urmă, trebuie arătat că o înțelegere orizontală privind prețurile, de o amploare cum este cea constatată de către Comisie în decizia atacată și care privește un sector economic atât de important nu poate ieși, în mod normal, din sfera încălcărilor foarte grave, indiferent de contextul acesteia. Oricare ar fi situația, împrejurările susținute de reclamantă în speță nu pot repune în discuție validitatea aprecierii efectuate de Comisie cu privire la gravitatea încălcării.

280 Așadar, motivele reclamantei îndreptate împotriva calificării înțelegerii drept încălcare foarte gravă în temeiul naturii acesteia trebuie respinse.

Cu privire la impactul real al încălcării asupra pieței relevante

— Argumentele părților

281 Reclamanta arată că, în decizia atacată, Comisia nu a reușit să demonstreze un prejudiciu cuantificabil.

282 Reclamanta consideră că impactul înțelegerii asupra pieței relevante a fost limitat, dat fiind că, în perioada 1992-1998, prețurile „net-net" au rămas la același nivel în termeni reali în Regatul Unit și au scăzut cu 11 % în Germania. Reclamanta subliniază că nu s-au demonstrat nicidecum de către Comisie efecte asupra pieței franceze sau a celei din Benelux. În plus, Comisia ar fi omis să stabilească existența unui prejudiciu produs consumatorului.

283 Reclamanta arată în continuare că prețurile și cotele de piață au evoluat în Regatul Unit și în Germania în cursul perioadei avute în vedere în mod previzibil în contextul revenirii la condiții mai normale de concurență după un război agresiv al prețurilor.

284 Reclamanta admite că întâlnirea de la Londra a putut accelera încetarea războiului prețurilor, însă neagă că această întâlnire ar fi putut fi singura cauză. Potrivit reclamantei, războiul prețurilor ar fi luat sfârșit oricum.

285 Reclamanta consideră de asemenea că schimburile de informații au avut puține efecte. În această privință, reclamanta arată că nu a utilizat informațiile obținute decât pentru a stabili dacă există o nouă stare de spirit în cadrul sectorului. În plus, domnul [D] nu ar fi comunicat nimănui informațiile, cu o singură excepție în 1993. Lipsa de efecte a respectivelor schimburi ar fi confirmată de examinarea elementelor care au făcut în realitate obiectul schimbului. Reclamanta subliniază că, inițial, schimburile priveau date anuale. În 1993, schimburile ar fi devenit semestriale, iar în 1996, trimestriale. Cu toate acestea, schimburile nu ar fi fost efectuate în mod periodic. Reclamanta precizează, în plus, că era vorba despre informații de natură globală, exprimate sub forma unei cifre unice pentru întreaga piață națională.

286 Reclamanta arată, cu referire la Hotărârea Deere/Comisia, punctul 108 de mai sus, și la Hotărârea din 11 martie 1999, Thyssen Stahl/Comisia, punctul 270 de mai sus, că împrejurările în urma cărora a fost declanșată cauza de față sunt complet diferite de cele aflate la originea acestor două hotărâri. În aceste două cauze, informațiile transmise reciproc ar fi fost mult mai detaliate și mai recente.

287 În ce privește informările anticipate privind majorările prețurilor de listă, reclamanta pretinde că, în aproape toate cazurile, informarea anticipată nu preceda decât cu câteva zile anunțul către consumatori în legătură cu respectivele majorări și că, în anumite cazuri, era chiar concomitent cu acest anunț. Astfel, informațiile nu ar fi fost confidențiale în momentul în care au fost comunicate. În plus, reclamanta arată că rareori clienții plătesc prețurile de listă.

288 Reclamanta consideră de asemenea că pretinsa încălcare nu a putut produce prejudicii consumatorilor, dat fiind că aproape toți clienții sunt întreprinderi comerciale cu putere mare de cumpărare și că, prin urmare, aceștia au capacitatea de a negocia reduceri prin confruntarea ofertelor producătorilor.

289 Reclamanta contestă de asemenea concluzia Comisiei potrivit căreia concurența tinde să fie mai limitată pe o piață de oligopol. Aceasta subliniază că împărțirea cotelor de piață a fost modificată considerabil, având loc deplasări importante ale clientelei.

290 În cele din urmă, reclamanta consideră că nu s-a demonstrat de către Comisie că încălcarea a produs efecte asupra pieților din Franța și din Benelux. Aceasta constată că principalul element de probă pe care îl prezintă Comisia este că schimburile de informații cuprindeau și aceste piețe. Cu toate acestea, Comisia nu ar fi dovedit existența unui comportament anticoncurențial privitor la aceste două piețe.

291 Comisia consideră că încălcarea săvârșită în speță a produs efecte concrete tocmai ca urmare a naturii pieței relevante.

292 În plus, Comisia consideră că încetarea războiului prețurilor era unul dintre principalele obiective ale înțelegerii și că acordul i-a pus capăt efectiv. În ce privește argumentul BPB potrivit căruia încălcarea nu a fost singura cauză a încetării războiului prețurilor, Comisia arată că, presupunând chiar că ar fi adevărat, acest lucru nu minimizează cu nimic impactul real produs de încălcare asupra pieței relevante.

293 În ce privește schimburile de informații, Comisia a constatat că aceste schimburi erau utilizate pentru a asigura supravegherea pieței și pentru a împiedica orice concurență de pe cele patru piețe relevante, considerată prea agresivă de către întreprinderile în cauză.

294 Comisia consideră de asemenea că faptul că întreprinderile au anunțat efectiv majorările de prețuri convenite și că prețurile astfel anunțate au servit drept bază pentru stabilirea prețurilor individuale de tranzacție este suficient prin el însuși pentru a constata că respectiva coluziune privind prețurile a avut atât ca obiect, cât și ca efect o restrângere gravă a concurenței. Prin urmare, nu ar fi necesar să se stabilească dacă variațiile prețurilor de tranzacție obținute au evoluat în paralel cu cele ale prețurilor anunțate, pentru a demonstra că înțelegerea a avut un impact real asupra pieței relevante.

295 Comisia afirmă că nu trebuie să demonstreze nici producerea unui prejudiciu cuantificabil, nici lezarea consumatorilor prin această încălcare. Aceasta arată totuși, referindu-se la considerentul (534) al deciziei atacate, că stabilitatea crescută a

prețurilor și a cotelor de piață este coerentă cu punerea în aplicare a înțelegerii. Comisia subliniază de asemenea că plăcile din ipsos sunt utilizate în sectorul construcțiilor, că influențează prețurile locuințelor și că, prin urmare, îi influențează pe consumatori.

296 În ce privește întinderea geografică a înțelegerii, Comisia consideră că faptul că activitatea anticoncurențială a putut fi mai puțin intensă pe anumite piețe nu înseamnă că înțelegerea nu a funcționat pe respectivele piețe.

— Aprecierea Tribunalului

297 Trebuie amintit că, potrivit punctului 1 secțiunea A primul paragraf din liniile directoare, la calcularea cuantumului amenzii în funcție de gravitatea încălcării, Comisia ține seama, între altele, de „impactul real [al încălcării] asupra pieței, atunci când acesta poate fi măsurat”.

298 Din această perspectivă, trebuie analizată semnificația exactă a formulării „atunci când acesta [impactul real] poate fi măsurat”. În special, este vorba despre a se determina dacă, în sensul acestor termeni, Comisia poate ține seama numai de impactul real al unei încălcări atunci când efectuează calculul amenzilor dacă și în măsura în care poate cuantifica acest impact.

299 Trebuie să se sublinieze de asemenea că aprecierea efectelor înțelegerilor sau ale practicilor în raport cu articolul 81 CE implică necesitatea de a se lua în considerare cadrul concret în care se produc, în special contextul economic și juridic în care operează întreprinderile în cauză, natura bunurilor sau a serviciilor afectate, precum și

condițiile reale de funcționare și de structură ale pieței sau ale piețelor respective (Hotărârea ASNEF-EQUIFAX și Administración del Estado, punctul 106 de mai sus, punctul 49).

300 În plus, analiza impactului unei înțelegeri asupra pieței presupune cu necesitate recurgerea la ipoteze. În acest context, Comisia trebuie să analizeze în special care ar fi fost prețul produsului în cauză în lipsa unei înțelegeri. Or, la analizarea cauzelor evoluției reale a prețurilor, speculare cu privire la contribuția fiecăreia dintre acestea este hazardată. Trebuie să se țină seama de împrejurarea obiectivă că, dată fiind înțelegerea asupra prețurilor, întreprinderile în cauză au renunțat tocmai la libertatea de a se concura din perspectiva prețurilor. Astfel, evaluarea influenței care rezultă din alți factori decât această abținere voluntară a întreprinderilor în cauză și care formau înțelegerea se întemeiază neapărat pe probabilități rezonabile și necuantificabile cu precizie.

301 Prin urmare, cu excepția situației în care se acceptă înlăturarea efectului util al criteriului de la punctul 1 secțiunea A primul paragraf din liniile directoare, nu s-ar putea reproșa Comisiei că s-a întemeiat pe impactul real asupra pieței al unei înțelegeri cu obiect anticoncurențial fără să cuantifice acest impact sau fără să furnizeze o apreciere concretă a valorii acestuia. Prin urmare, impactul real asupra pieței al unei înțelegeri trebuie considerat a fi suficient demonstrat în cazul în care Comisia poate furniza indicii concrete și credibile ale faptului că este probabil, în măsură rezonabilă, ca înțelegerea să fi avut un impact asupra pieței.

302 În speță, rezultă din rezumatul analizei efectuate de către Comisie [a se vedea considerentele (534)-(538) ale deciziei atacate] că aceasta s-a întemeiat pe mai multe indicii atunci când a concluzionat în sensul existenței unui efect real asupra pieței al acestei înțelegeri. Într-adevăr, Comisia a invocat faptul că participanții la înțelegere dețineau totalitatea sau cvasitotalitatea ofertei de plăci din ipsos pe cele patru piețe care au fost luate în considerare în cadrul înțelegerii. Comisia a considerat de asemenea că diferitele elemente ale înțelegerii au fost puse în practică deoarece întreprinderile în cauză și-au modificat efectiv comportamentul ca urmare a întâlnirii de la Londra și

schimburile de informații decise au fost realizate în întreaga perioadă avută în vedere, pe principalele piețe și mai specific pe piețele din Regatul Unit și din Germania. Aceasta a adăugat, referindu-se la considerentele (212) și (395) ale deciziei atacate, că prețurile avuseseră o tendință ascendentă sau, cel puțin, de stabilizare, și că respectivele contacte privind majorările de prețuri erau legate efectiv de publicarea listelor de prețuri reluate ulterior în prețurile facturate clienților. În plus, Comisia a considerat că existase o stabilitate relativă a cotelor de piață în perioada în cauză mai mare decât în cursul perioadei anterioare 1988-1992, calificată de către întreprinderile în cauză drept război al prețurilor, făcând referire la considerentele (71), (196) și (289) ale deciziei atacate și la anexa la această decizie.

303 Atât faptul că participanții la înțelegere dețineau majoritatea (chiar cvasitotalitatea) pieței relevante, cât și împrejurarea că măsurile evidențiate aveau drept scop specific majorarea prețurilor până la un nivel superior celui la care ar fi ajuns în lipsa acestor măsuri sunt indicii care demonstrează că încălcarea putea produce efecte anticoncurențiale semnificative.

304 Astfel, Comisia nu ar putea fi criticată pentru aprecierea că un factor important de care aceasta trebuia să țină seama pentru a analiza impactul real al înțelegerii asupra pieței îl constituia împrejurarea că participanții la înțelegere dețineau o parte foarte mare din piața relevantă. Nu se poate nega faptul că probabilitatea ca o înțelegere privind prețurile și stabilizarea pieței să fie eficientă crește în paralel cu dimensiunea cotelor de piață pe care și le împart participanții la această înțelegere. Deși este adevărat că această împrejurare nu stabilește singură existența unui impact concret, totuși, în decizia atacată, Comisia nu a stabilit niciunde o astfel de relație de la cauză la efect, ci doar a ținut seama de aceasta pe același temei ca și în cazul altor elemente.

305 În ce privește afirmația Comisiei potrivit căreia prețurile au avut o tendință ascendentă sau, cel puțin, de stabilizare [considerentul (534) al deciziei atacate], trebuie observat că nu au fost prezentate statistici de către Comisie care să ateste evoluția prețurilor,

aceasta mulțumindu-se să sublinieze că BPB și Lafarge ar fi arătat în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile că prețurile de pe piețele din Regatul Unit și din Germania avuseseră o tendință ascendentă sau, cel puțin, de stabilizare.

306 În această ordine de idei, trebuie subliniate următoarele elemente. În primul rând, în ce privește răspunsul Lafarge la comunicarea privind obiecțiunile, reiese din cuprinsul punctului 58 de mai sus că Tribunalul a decis, cu titlu suplimentar, înlăturarea acestuia ca element incriminator împotriva reclamantei. În al doilea rând, chiar dacă răspunsul reclamantei la comunicarea privind obiecțiunile poate fi interpretat astfel cum pretinde Comisia, respectiv că, pentru piețele din Regatul Unit și din Germania, chiar reclamanta ar fi admis tendința ascendentă a prețurilor sau, cel puțin, o tendință de stabilizare, piețele din Franța și din Benelux nu sunt incluse în această afirmație. În al treilea rând, din răspunsul reclamantei la comunicarea privind obiecțiunile reiese că aceasta a afirmat că, în perioada 1992-1998, în Regatul Unit, prețurile practicate în tranzacții rămăseseră la același nivel în termeni reali, iar în Germania scăzuseră.

307 Or, nu s-ar putea impune Comisiei, atunci când s-a stabilit punerea în aplicare a unei înțelegeri, să demonstreze sistematic că înțelegerile au permis efectiv întreprinderilor în cauză să atingă un nivel al prețului pentru tranzacții mai mare decât cel ce ar fi fost aplicat în lipsa înțelegerii. Ar fi disproporționat să se solicite o astfel de demonstrație care ar absorbi resurse considerabile, dat fiind că ar necesita folosirea unor calcule ipotetice, întemeiate pe modele economice a căror exactitate nu se poate verifica decât cu dificultate de către instanță și al căror caracter infailibil nu este nicidecum dovedit (Concluziile avocatului general M. Mischo prezentate în cauza în care a fost pronunțată Hotărârea Curții din 16 noiembrie 2000, Mo och Domsjö/Comisia, C-283/98 P, Rec., p. I-9855, I-9858, punctul 109).

308 În speță, reiese din decizia atacată și din mărturisirea reclamantei înseși că s-a încheiat războiul prețurilor, ceea ce a avut ca efect, prin definiție, majorarea prețurilor la niveluri superioare celor care ar fi existat în lipsa măsurilor ilicite.

309 În plus, existența unei legături între contactele privind majorările de prețuri și publicarea listelor de prețuri, reluate ulterior în prețurile facturate clienților [considerentul (534) al deciziei atacate] a avut, prin natura sa, o incidență asupra pieței și asupra comportamentului diferiților participanți, atât din perspectiva ofertei, cât și din cea a cererii, ținând seama de faptul că aceste anunțuri au influențat procesul de stabilire a prețurilor întrucât prețul anunțat constituia un termen de referință în caz de negociere individuală cu clienții a prețurilor tranzacțiilor (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, Finnboard/Comisia, T-338/94, Rec., p. II-1617, punctul 342), clienți care, în mod inevitabil, și-au văzut marja de negociere a prețurilor limitată (a se vedea în acest sens Hotărârea LVM/Comisia, punctul 234 de mai sus, punctul 745).

310 În plus, stabilirea unui preț, chiar și numai indicativ, afectează concurența prin faptul că permite tuturor participanților la înțelegere să prevadă cu un grad rezonabil de certitudine care va fi politica de prețuri urmată de concurenții lor (Hotărârea Curții din 17 octombrie 1972, Vereeniging van Cementhandelaren/Comisia, 8/72, Rec., p. 977, punctul 21). Mai general, astfel de înțelegeri presupun o intervenție directă în parametrii esențiali ai concurenței pe piața relevantă (Hotărârea din 11 martie 1999, Thyssen Stahl/Comisia, punctul 270 de mai sus, punctul 675). Într-adevăr, exprimând o voință comună de a aplica un anumit nivel al prețurilor pentru produsele lor, producătorii în cauză nu își mai stabilesc în mod autonom politica pe piață, aducând astfel atingere concepției inerente dispozițiilor tratatului privitoare la concurență (a se vedea în acest sens Hotărârea BPB de Eendracht/Comisia, punctul 270 de mai sus, punctul 192).

311 În consecință, Tribunalul consideră s-a demonstrat de către Comisie, suficient de temeinic, un impact real al înțelegerii asupra pieței relevante în ce privește prețurile.

312 În ce privește afirmația Comisiei din considerentul (534) al deciziei atacate potrivit căreia cotele de piață au cunoscut o stabilitate relativă în cursul perioadei respective, ca urmare a încălcării în cauză, trebuie arătat că această afirmație nu este confirmată. Desigur, din tabelul care apare în anexa la decizia atacată și la care se referă Comisia reiese că, aparent, aceste cote de piață au rămas relativ stabile în perioada 1992-1998. Cu toate acestea, în lipsa unor date privind situația de pe piața relevantă anterior înțelegerii, acest tabel nu dovedește suficient de temeinic că stabilitatea, presupunând că s-a demonstrat, a fost efectul încălcării în cauză.

313 În ce privește schimburile de informații, există o jurisprudență constantă în sensul că trebuie să se prezume, sub rezerva dovezii contrare care revine în sarcina operatorilor interesați, că întreprinderile care participă la acțiunea concertată și care rămân active pe piață țin seama de informațiile transmise reciproc cu concurenții lor pentru a-și stabili comportamentul pe această piață. Această afirmație este cu atât mai adevărată atunci când acțiunea concertată are loc în mod periodic și pe o durată îndelungată, cum este cazul în speță (a se vedea Hotărârea HFB și alții/Comisia, punctul 79 de mai sus, punctul 216 și jurisprudența citată).

314 În lumina considerațiilor anterioare, Tribunalul constată că efectele încălcării asupra pieței relevante au fost dovedite în măsură suficientă de către Comisie, cu excepția stabilității cotelor de piață. Având în vedere gravitatea comportamentelor în cauză și natura pieței, se poate prezuma și un efect asupra piețelor din Franța și din Benelux.

315 Astfel, trebuie analizat și dacă nedovedirea de către Comisie a tuturor efectelor pretinse ale încălcării are incidență asupra calificării încălcării drept încălcare foarte gravă și, prin urmare, asupra cuantumului amenzii.

316 În această privință, trebuie amintit că gravitatea încălcărilor trebuie stabilită în funcție de numeroase elemente, cum sunt împrejurările speciale ale cauzei, contextul acesteia și efectul de descurajare al amenzilor, fără să se fi stabilit o listă obligatorie sau exhaustivă a criteriilor care trebuie luate obligatoriu în considerare (Hotărârea Curții din 17 iulie 1997, Ferriere Nord/Comisia, C-219/95 P, Rec., p. I-4411, punctul 33).

317 Tribunalul a statuat, în Hotărârea Michelin/Comisia, punctul 273 de mai sus (punctele 258 și 259), că gravitatea încălcării putea fi stabilită prin referire la natura și la obiectul comportamentelor abuzive și că, potrivit unei jurisprudențe constante, elementele care privesc obiectul unui comportament pot avea mai mare importanță pentru stabilirea cuantumului amenzii decât cele care privesc efectele acestuia.

318 Curtea a confirmat această abordare considerând că efectul unei practici anticoncurențiale nu era un criteriu hotărâtor în aprecierea cuantumului adecvat al amenzii. Unele elemente în legătură cu aspectul intenționat pot avea mai multă importanță decât cele privitoare la respectivele efecte, mai ales atunci când este vorba despre încălcări grave prin esența lor, cum sunt stabilirea prețurilor și împărțirea piețelor (Hotărârea din 2 octombrie 2003, Thyssen Stahl/Comisia, punctul 180 de mai sus, punctul 118).

319 Pe de altă parte, trebuie amintit că înțelegerile orizontale în materie de prețuri au fost întotdeauna considerate a face parte din încălcările cele mai grave ale dreptului comunitar al concurenței (Hotărârea Tribunalului Tate & Lyle și alții/Comisia, punctul 154 de mai sus, punctul 103, și Hotărârea Tribunalului din 19 martie 2003, CMA CGM și alții/Comisia, T-213/00, Rec., p. II-913, punctul 262).

320 În cele din urmă, trebuie subliniat de asemenea că, în stabilirea cuantumului inițial al amenzii, Comisia nu a acordat o importanță preponderentă criteriului impactului real al încălcării. Într-adevăr, Comisia și-a întemeiat aprecierea și pe alte elemente, respectiv

pe constatarea că încălcarea trebuia calificată drept foarte gravă chiar prin natura sa [considerentele (528)-(530) ale deciziei atacate] și că piața geografică relevantă constituia o cotă semnificativă din piața comunitară și din punct de vedere geografic, și ca valoare, întrucât reprezenta aproximativ 80 % din valoarea totală a acestei piețe [considerentele (539)-(542) ale deciziei atacate].

321 Prin urmare, având în vedere toate considerațiile anterioare, Comisia a calificat în mod întemeiat încălcarea drept foarte gravă.

322 În plus, Tribunalul consideră, în cadrul competenței sale de fond și în lumina considerațiilor anterioare, că faptul de a nu fi demonstrat decât parțial efectele încălcării nu este susceptibil de a readuce în discuție aprecierea efectuată de Comisie privind cuantumul inițial al amenzii stabilit în funcție de gravitate.

Cu privire la stabilirea cuantumului inițial al amenzii în funcție de gravitatea încălcării

— Argumentele părților

323 Reclamanta consideră că, potrivit punctului 1 secțiunea A al doilea paragraf a treia liniuță din liniile directoare, o încălcare foarte gravă poate conduce la impunerea unei amenzi al cărei cuantum inițial se poate anticipa că ar depăși 20 de milioane de euro. Aceasta consideră că, ținând seama de această dispoziție, Comisia ar trebui să explice pe

baza cărui criteriu a optat pentru un cuantum de peste 20 de milioane de euro. În lipsa unei astfel de explicații, cifra reținută ar părea aleasă la întâmplare.

324 Reclamanta afirmă că amenda care i-a fost aplicată este de asemenea disproporționată și excesivă în raport cu cifra sa de afaceri. Reclamanta arată că amenda aplicată reprezintă 18,1 % din cifra sa de afaceri realizată în Europa din producția de plăci din ipsos, 24,3 % din cifra sa de afaceri realizată pe baza acestui produs pe principalele patru piețe și 44,4 % din cifra sa de afaceri realizată pe baza aceluiași produs în Regatul Unit și în Germania în 2001/2002. În plus, amenda care i-a fost aplicată ar fi mult prea ridicată în raport cu cifrele sale de afaceri în comparație cu alte amenzi aplicate pentru aceeași încălcare sau pentru încălcări comparabile.

325 Reclamanta consideră că, în scopul examinării proporționalității amenzii, nu ar fi lipsită de interes comparația cu alte cauze. Reclamanta își manifestă nelămurirea în legătură cu parametrul care permite să se aprecieze proporționalitatea, în situația în care nu are posibilitatea de a evidenția faptul că amenda este disproporționată în raport cu cazuri similare și contemporane sau în raport cu cifra sa de afaceri sau în raport cu cea a altor întreprinderi.

326 Reclamanta susține în continuare că întârzierea de cel puțin un an cu care Comisia a adoptat decizia atacată a contribuit la suportarea de către aceasta a impunerii unei amenzi mult mai ridicate decât cea care i-ar fi fost aplicată probabil dacă respectiva decizie ar fi fost adoptată la sfârșitul lui 2001 și nu la 27 noiembrie 2002. Într-adevăr, la acel moment, Comisia ar fi încercat să distragă atenția publicului de la o serie de eșecuri într-o serie de cauze în materie de concentrare, căutând, prin urmare, să obțină un profit politic maxim din impunerea unor „amenzi grele" pentru această înțelegere.

327 Comisia afirmă că există o legătură evidentă și proporțională între cuantumurile inițiale stabilite pentru fiecare dintre întreprinderi și că acestea depind de gravitatea încălcării.

328 Comisia indică faptul că motivele care au condus-o la stabilirea cuantumului inițial la 80 de milioane de euro sunt expuse în considerentele (545)-(549) ale deciziei atacate. Aceasta afirmă că nu este obligată să își motiveze mai mult alegerea.

329 Comisia arată că orice comparație cu amenzile aplicate în alte cauze este lipsită de interes, deoarece aceasta determină cuantumul amenzilor de la caz la caz și, oricare ar fi situația, poate spori cuantumul general al amenzilor în limitele stabilite prin Regulamentul nr. 17 dacă acest lucru se dovedește necesar pentru a se asigura punerea în aplicare a politicii de concurență. Comisia prezintă un tabel al cuantumurilor inițiale ale amenzilor aplicate în cauze ce au legătură cu piețe ale căror valori sunt cele mai ridicate pentru a demonstra că acest cuantum inițial al amenzii aplicate reclamantei nu este mai sever decât cele ale amenzilor aplicate în alte cauze și că, dimpotrivă, este mai puțin ridicat dacă se ia în considerare dimensiunea pieței în cauză. Comisia subliniază totuși că nu intenționează să justifice cuantumul inițial referindu-se la acest tabel, care nu se raportează decât la unul dintre elementele luate în considerare cu ocazia evaluării cuantumului inițial.

330 În cele din urmă, Comisia arată că BPB nici nu a demonstrat existența unei întârzieri excesive având în vedere complexitatea cauzei, nici nu a stabilit că această întârziere adusese atingere dreptului la apărare. Afirmațiile BPB privind climatul politic nu sunt decât pure speculații și nu au nicio legătură cu problema legalității amenzii aplicate.

— Aprecierea Tribunalului

331 Trebuie amintit că aplicabilitatea obligației de motivare privind calculul cuantumului unei amenzi aplicate pentru încălcarea normelor comunitare de concurență trebuie stabilită în raport cu dispozițiile articolului 15 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 17, potrivit căruia, „[l]a stabilirea amenzii, se iau în considerare atât gravitatea, cât și durata încălcării". În această privință, liniile directoare, precum și Comunicarea privind cooperarea cuprind norme orientative privind criteriile de apreciere de care ține seama Comisia cu ocazia aprecierii gravității și a duratei încălcării (Hotărârea Tribunalului din 9 iulie 2003, Cheil Jedang/Comisia, T-220/00, Rec., p. II-2473, punctul 217). În aceste condiții, cerința de formalitate substanțială reprezentată de obligația de motivare este îndeplinită atunci când Comisia precizează, în decizia sa, criteriile de apreciere de care a ținut seama la aplicarea liniilor sale directoare și, dacă este cazul, a Comunicării privind cooperarea, și care i-au permis să măsoare gravitatea și durata încălcării în scopul calculării cuantumului amenzii (Hotărârea Cheil Jedang/Comisia, citată anterior, punctul 218).

332 Desigur, este adevărat că, în speță, Comisia nu a indicat cifre concrete cu excepția celor privitoare la cotele de piață ale întreprinderilor în cauză, pe baza cărora a stabilit la 80 de milioane de euro cuantumul inițial al amenzii aplicate reclamantei.

333 Totuși, nu revine Comisiei, în temeiul obligației de motivare, să indice în decizia sa cifrele concrete privitoare la modul de calcul al cuantumului amenzilor (Hotărârea Curții din 16 noiembrie 2000, Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia, C-286/98 P, Rec., p. I-9925, punctul 66).

334 Indicarea cifrelor concrete privind modul de calcul al cuantumului amenzilor, indiferent cât ar fi acestea de utile, nu este indispensabilă din perspectiva respectării obligației de motivare a unei decizii prin care se aplică amenzi, subliniindu-se, oricare ar fi situația, că, prin folosirea exclusivă și mecanică a unor formule matematice, Comisia nu ar putea renunța la puterea sa de apreciere (Hotărârea Curții din 2 octombrie 2003, Salzgitter/Comisia, C-182/99 P, Rec., p. I-10761, punctul 75).

335 Într-adevăr, în ce privește motivarea stabilirii cuantumului amenzilor în termeni absoluți, trebuie amintit că amenzile constituie un instrument al politicii de concurență a Comisiei, care trebuie să poată dispune de o marjă de apreciere la stabilirea cuantumului acestora, în scopul de a orienta comportamentul întreprinderilor în sensul respectării normelor de concurență (Hotărârea Tribunalului din 6 aprilie 1995, Martinelli/Comisia, T-150/89, Rec., p. II-1165, punctul 59).

336 În plus, trebuie să se evite ca amenzile să poată fi anticipate cu ușurință de agenții economici. Într-adevăr, dacă ar exista obligația Comisiei de a indica în decizia sa cifrele concrete privitoare la modul de calcul al cuantumului amenzilor, s-ar aduce atingere efectului de descurajare al amenzilor. În cazul în care cuantumul amenzii era rezultatul unui calcul efectuat pe baza unei simple formule matematice, întreprinderile ar avea posibilitatea de a prevedea eventuala sancțiune și de a o compara cu profitul pe care l-ar obține din încălcarea normelor dreptului concurenței.

337 În speță, trebuie arătat că, în considerentele (522)-(553) ale deciziei atacate, Comisia a prezentat elementele pe care le-a luat în considerare la calculul cuantumului amenzilor în temeiul gravității încălcării fiecăreia dintre întreprinderile în cauză. Or, reiese din considerentele sus-menționate că s-a subliniat de către Comisie în mod clar și detaliat raționamentul pe care l-a urmat, permițând astfel reclamantei să afle criteriile de

apreciere luate în considerare cu ocazia măsurării gravității încălcării în scopul calculului cuantumului amenzii și Tribunalului, să își exercite controlul. Prin urmare, trebuie concluzionat că decizia atacată răspunde cerinței de motivare care îi revine Comisiei în temeiul articolului 253 CE.

338 În ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia amenda care i-a fost aplicată este disproporționată și excesivă în raport cu cifra sa de afaceri, este suficient să se reamintească faptul că, nefiind obligată să efectueze calculul amenzii pornind de la cuantumurile întemeiate pe cifra de afaceri a întreprinderilor în cauză, Comisia nu este obligată nici să garanteze că, în cazul în care sunt aplicate amenzi mai multor întreprinderi implicate în aceeași încălcare, cuantumurile finale ale amenzilor la care s-a ajuns prin calculul efectuat pentru întreprinderile în cauză reflectă orice diferențiere între acestea în ce privește cifrele lor de afaceri globale sau cifrele lor de afaceri pe piața relevantă a produsului (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 90 de mai sus, punctele 255 și 312).

339 În plus, dreptul comunitar nu cuprinde niciun principiu de aplicabilitate generală potrivit căruia sancțiunea trebuie să fie proporțională cu importanța întreprinderii pe piața produselor care fac obiectul încălcării (Hotărârea Curții din 18 mai 2006, Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, C-397/03 P, Rec., p. I-4429, punctul 101).

340 Articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 nu impune nici ca, în cazul în care sunt aplicate amenzi mai multor întreprinderi implicate în aceeași încălcare, cuantumul amenzii aplicate unei întreprinderi de dimensiuni mici sau mijlocii, exprimat ca procentaj din cifra de afaceri, să nu fie superior celui al amenzilor aplicate întreprinderilor mai mari. Într-adevăr, din această dispoziție reiese că, atât pentru întreprinderile de dimensiuni mici sau mijlocii, cât și pentru cele de dimensiuni mari, trebuie să se ia în considerare gravitatea și durata încălcării la stabilirea cuantumului amenzii. În măsura în care Comisia impune întreprinderilor implicate în aceeași

încălcare amenzi justificate pentru fiecare dintre acestea, în raport cu gravitatea și cu durata încălcării, nu i se poate reproșa că, pentru unele dintre acestea, cuantumul amenzii este mai mare, în raport cu cifra de afaceri, față de cel al altor întreprinderi (Hotărârea Tribunalului din 20 martie 2002, Dansk Rørindustri/Comisia, T-21/99, Rec., p. II-1681, punctul 203).

341 Argumentul reclamantei potrivit căruia caracterul disproporționat al amenzii aplicate este vădit atunci când cuantumul acesteia este comparat cu cel al amenzilor aplicate altor întreprinderi în cauze similare trebuie de asemenea respins. Într-adevăr, Comisia nu poate fi obligată să stabilească amenzi proporționale cu cifrele de afaceri și în perfectă consecvență cu cele stabilite în cauzele anterioare.

342 În această privință, trebuie subliniat că practica decizională anterioară a Comisiei nu servește, în sine, drept cadru juridic al amenzilor în materie de concurență. Faptul că Comisia a aplicat, în trecut, amenzi de un anumit nivel în cazul anumitor tipuri de încălcări nu ar putea-o priva de posibilitatea de a ridica acest nivel în limitele indicate în Regulamentul nr. 17, dacă acest lucru este necesar pentru punerea în aplicare a politicii comunitare de concurență (Hotărârea Musique diffusion française și alții/Comisia, punctul 278 de mai sus, punctul 109).

343 Trebuie adăugat că, în această privință, gravitatea încălcărilor trebuie stabilită în funcție de numeroase elemente, cum sunt împrejurările speciale ale cauzei, contextul acesteia și efectul de descurajare al amenzilor, fără să se fi stabilit o listă obligatorie sau exhaustivă a criteriilor care trebuie luate obligatoriu în considerare (Hotărârea Ferriere Nord/Comisia, punctul 316 de mai sus, punctul 33, și Hotărârea LR AF 1998/Comisia, punctul 275 de mai sus, punctul 236). Or, datele pertinente, precum piețele, produsele, țările, întreprinderile și perioadele avute în vedere diferă de la o cauză la alta. În consecință, Comisia nu poate fi obligată să impună unor întreprinderi amenzi al căror cuantum corespunde unor procente identice cifrelor lor de afaceri respective în cauzele

comparabile din punctul de vedere al gravității încălcărilor (a se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 13 ianuarie 2004, JCB Service/Comisia, T-67/01, Rec., p. II-49, punctele 187-189).

344 În această privință, trebuie amintit că, în cadrul competenței de fond care îi este recunoscută prin articolul 229 CE și articolul 17 din Regulamentul nr. 17, Tribunalul are competența de a aprecia caracterul corespunzător al cuantumului amenzilor.

345 În speță, Tribunalul consideră că încălcarea este deosebit de gravă, ținând seama de anumite elemente, astfel cum a remarcat Comisia în considerentele (534), (535) și (539)-(542) ale deciziei atacate. În special, este vorba despre caracterul de oligopol al pieței și despre faptul că încălcarea în cauză afecta totalitatea sau cvasitotalitatea ofertei de plăci din ipsos de pe cele patru piețe naționale care au făcut obiectul înțelegerii. În plus, atât la nivel geografic, cât și ca valoare, piața era de mari dimensiuni. Într-adevăr, cele patru piețe relevante constituiau principalele piețe comunitare ale plăcilor din ipsos și reprezentau aproximativ 80 % din valoarea totală a pieței comunitare, care se ridica la 1,21 miliarde de euro în ultimul an complet în care a avut loc încălcarea. În cele din urmă, având în vedere natura produsului relevant, înțelegerea a avut un impact sigur asupra unei cote substanțiale a pieței construcțiilor și a afectat astfel un sector foarte important pentru întreaga economie.

346 În plus, nu reiese că respectivul cuantum inițial stabilit în funcție de gravitatea încălcării în speță este mai sever decât cel aplicat în alte cauze, ca urmare a dimensiunii pieței relevante. Totuși, această comparație nu înseamnă că dimensiunea pieței relevante reprezintă cel mai bun sau unicul criteriu de comparație a amenzilor aplicate diferitelor înțelegeri. Într-adevăr, o comparație între mai multe înțelegeri este dificilă, dat fiind că diferitele elemente pe care Comisia le poate lua în considerare la evaluarea gravității încălcării sunt numeroase. În plus, astfel cum s-a amintit la punctul 342 de mai sus, oricare ar fi situația, o astfel de comparație nu poate fi efectuată decât în scop orientativ

întrucât practica decizională a Comisiei nu poate servi drept cadru juridic al amenzilor în materie de concurență.

347 Ținând seama de numeroasele elemente care susțin caracterul deosebit de grav al încălcării din prezenta speță (a se vedea punctul 345 de mai sus), Tribunalul consideră că reclamantei i s-a aplicat un cuantum inițial al amenzii proporțional cu gravitatea încălcării.

348 În cele din urmă, trebuie respins argumentul reclamantei potrivit căruia sancțiunea care i-a fost aplicată ar fi fost mai redusă în cazul în care Comisia ar fi finalizat mai devreme procedura administrativă, dat fiind că de foarte puțin timp a crescut nivelul general al sancțiunilor. Într-adevăr, chiar admițând că nivelul general al amenzilor ar fi crescut pe durata procedurii administrative, este suficient să se amintească că aplicarea în trecut de către Comisie a unor amenzi de un anumit nivel în cazul anumitor tipuri de încălcări nu o poate priva de posibilitatea de a ridica acest nivel în limitele indicate în Regulamentul nr. 17, dacă acest lucru este necesar pentru a asigura punerea în aplicare a politicii comunitare de concurență, ci, dimpotrivă, aplicarea eficace a normelor comunitare de concurență impune ca instituția comunitară să aibă posibilitatea de a adapta în orice moment nivelul amenzilor la cerințele acestei politici (Hotărârea Musique diffusion française și alții/Comisia, punctul 273 de mai sus, punctul 109, și Hotărârea din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 90 de mai sus, punctul 169).

349 Rezultă din toate cele de mai sus că argumentele reclamantei prin care aceasta urmărește să demonstreze caracterul disproporționat al cuantumului inițial al amenzii stabilit în funcție de gravitatea încălcării trebuie respinse.

Cu privire la durata încălcării

Argumentele părților

350 Reclamanta consideră că durata încălcării susținute a fost greșit apreciată de Comisie pe baza unor evenimente izolate și disparate. Comisia ar fi apreciat în mod eronat că reclamanta a săvârșit o încălcare care a durat de la 31 martie 1992 la 25 noiembrie 1998, respectiv 6 ani și 7 luni, ceea ce ar constitui o încălcare de lungă durată, care ar justifica o majorare cu 65 % a cuantumului inițial al amenzii.

351 Reclamanta susține că pretinsele încălcări se împart în două perioade separate. Prima ar cuprinde întâlnirea de la Londra și schimbul de informații între domnul [A] și verii din familia Knauf, între 1992 și începutul sau mijlocul anului 1993, iar a doua ar cuprinde schimburile de informații de la mijlocul sau de la sfârșitul anului 1993 până în 1998, realizate de domnul [D] și de directorii generali ai celorlalte întreprinderi în cauză. Aceste evenimente nu s-ar afla în legătură cu alte încălcări susținute, care s-ar fi produs în cursul perioadei 1994-1998, și nici cu schimbul de informații privind vânzările din Regatul Unit, care a avut loc între mijlocul anului 1992 și luna februarie 1998.

352 În aceste condiții, reclamanta susține în continuare că nu există un acord complex și continuu și arată că, în conformitate cu Regulamentul (CEE) nr. 2988/74 al Consiliului din 26 noiembrie 1974 privind termenele de prescripție a acțiunilor și a aplicării sancțiunilor conform normelor Comunității Economice Europene privind transporturile și concurența (JO L 319, p. 1, Ediție specială, 07/vol. 1, p. 78), încălcările săvârșite anterior termenului de cinci ani, al cărui sfârșit se situează la începutul inspecțiilor Comisiei, sunt prescrise și nu pot face obiectul impunerii unei amenzi.

353 În plus, reclamanta subliniază că domnul [D] a continuat schimburile de informații în martie și în noiembrie 1998, cu toate că aceasta a interzis respectivul schimb în martie 1998. Reclamanta consideră că nu poate fi răspunzătoare pentru activitățile unui angajat care acționează împotriva instrucțiunilor acesteia și că sfârșitul încălcării ar trebui stabilit ca fiind sfârșitul lunii martie 1998.

354 Reclamanta arată în continuare că liniile directoare nu sunt clare în ce privește problema dacă fracțiunile de an pot fi luate în considerare de către Comisie. Întrucât preferă o interpretare strictă a liniilor directoare, reclamanta consideră că s-ar fi putut impune de către Comisie cel mult o majorare cu 60 % a cuantumului inițial în loc de 65 %, respectiv 10 % pentru fiecare an complet în care a avut loc încălcarea.

355 De asemenea, reclamanta atrage atenția asupra faptului că nu ar trebui să se aplice întotdeauna o majorare cu 10 % de către Comisie, astfel cum s-a întâmplat în mod automat în toate cauzele recente privind înțelegeri. Aceasta consideră că, la stabilirea majorării amenzii, Comisia ar trebui să țină seama de toate împrejurările pertinente ale cauzei. Reclamanta adaugă că aceasta a fost practica Comisiei în Decizia 98/273/CE din 28 ianuarie 1998 privind o procedură de aplicare a articolului [81 CE] (IV/35.733 — VW) (JO L 124, p. 60) și în Decizia 2002/190/CE din 21 decembrie 2000 privind o procedură de aplicare a articolului 81 [CE] (cauza COMP. F.1/35.918 — JCB) (JO 2002, L 69, p. 1), precum și în cauza Conducte precalorifuge, în care aceasta ar fi ținut seama de intensitatea încălcării în cursul diferitelor perioade.

356 Comisia consideră că argumentele formulate de BPB sunt o nouă încercare de a contesta încălcarea unică, complexă și continuă, astfel cum a fost constatată în decizia atacată.

357 În ce privește comportamentul domnului [D], Comisia consideră că nu are obligația de a face o distincție între diversele organe ale întreprinderii, dintre care unele participau activ la înțelegere, în timp ce altele încercau să îi pună capăt.

358 Potrivit Comisiei, nu se arată nicăieri în liniile directoare că aceasta are obligația de a se limita la a majora cuantumul amenzilor pentru anii complețiîn care a avut loc încălcarea. Explicația furnizată de Comisie este că riscul unei majorări substanțiale în funcție de durata încălcării stimulează mai mult, fără îndoială, denunțarea încălcării sau cooperarea cu Comisia. Într-adevăr, o abordare contrară s-ar opune obiectivului declarat al acesteia, de creștere a cuantumului amenzii în funcție de durata încălcării.

Aprecierea Tribunalului

359 Argumentele reclamantei prin care aceasta urmărește să demonstreze că este vorba despre încălcări separate, în cadrul cărora o parte ar fi, prin urmare, prescrisă, se confundă cu argumentele prezentate în cadrul celui de al treilea motiv. Astfel, întrucât Tribunalul a constatat anterior că nu s-a săvârșit nicio eroare de către Comisie atunci când a considerat că încălcarea a fost unică și continuă, argumentele reclamantei trebuie respinse.

360 Argumentul reclamantei potrivit căruia participarea acesteia la încălcare ar fi luat deja sfârșit în martie 1998 dacă domnul [D] nu ar fi încălcat instrucțiunile acesteia este lipsit de pertinență. O întreprindere – respectiv o unitate economică ce cuprinde elemente personale, materiale și imateriale (Hotărârea Curții din 13 iulie 1962, Mannesmann/Haute Autorité, 19/61, Rec., p. 675, 705 et 706) – este condusă de organele prevăzute de statutul juridic al acesteia și orice decizie prin care i se aplică o amendă poate fi adresată conducerii statutare a întreprinderii (consiliu de administrație, comitet director, președinte, administrator etc.). Normele privind concurența ar fi ocolite cu ușurință dacă, atunci când s-ar confrunta cu comportamentul ilicit al unei întreprinderi,

Comisia ar avea obligația de a verifica și de a dovedi cine este autorul diferitor acțiuni, ceea ce ar putea avea drept efect împiedicarea sancționării întreprinderii care a beneficiat de înțelegere.

361 În ce privește afirmația reclamantei potrivit căreia liniile directoare nu ar fi clare în ce privește aspectul dacă se poate ține seama de către Comisie de fracțiunile de an, este suficient să se constate că nimic din liniile directoare nu interzice luarea în considerare a duratei reale a încălcării în cadrul calculului cuantumului amenzii. O astfel de abordare este perfect logică și rezonabilă și se înscrie, în orice ipoteză, în cadrul puterii de apreciere a Comisiei.

362 În ce privește contestarea de către reclamantă a aplicării de către Comisie în mod automat a ratei maxime de 10 % pe an, trebuie amintit că, deși punctul 1 secțiunea B primul paragraf a treia liniuță din liniile directoare nu prevede o majorare automată cu 10 % pe an în cazul încălcărilor de lungă durată, dispozițiile acestuia lasă o marjă de apreciere Comisiei în această privință (Hotărârea Cheil Jedang/Comisia, punctul 331 de mai sus, punctul 134).

363 În speță, în considerentul (554) al deciziei atacate, Comisia a constatat că BPB săvârșise încălcarea timp de șase ani și șapte luni, ceea ce reprezintă o durată lungă în sensul liniilor directoare, și astfel aceasta a sporit cuantumul amenzii stabilit în temeiul gravității încălcării cu 65 %. Rezultă că normele pe care Comisia și le-a aplicat în liniile directoare au fost respectate de aceasta. În plus, Tribunalul consideră că, în speță, majorarea cu 65 % nu este disproporționată, având în vedere durata încălcării.

364 În ce privește afirmația reclamantei potrivit căreia Comisia nu ar fi ținut seama de intensitatea diferențiată a încălcării în perioada în cauză, trebuie amintit că majorarea se realizează prin aplicarea la cuantumul inițial a unui anumit procentaj care se stabilește în funcție de gravitatea întregii încălcări și care reflectă astfel deja diferitele intensități ale încălcării. Astfel, nu ar fi logic să se ia în considerare pentru majorarea acestui cuantum în temeiul duratei încălcării o variație a intensității încălcării în perioada avută în vedere.

365 În măsura în care BPB susține că, în celelalte cauze privind restrângeri de natură și de durată similare, Comisia ar fi aplicat, pe baza duratei încălcării, majorări inferioare celei aplicate în speță, este suficient să se sublinieze că practica decizională anterioară a Comisiei nu servește, în sine, drept cadru juridic al amenzilor în materie de concurență, deoarece acesta este definit numai în Regulamentul nr. 17 și, pe de altă parte, deoarece operatorii nu pot avea încrederea legitimă că se menține o situație existentă ce poate fi modificată de Comisie în cadrul puterii sale de apreciere (Hotărârea din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 90 de mai sus, punctul 171).

366 În consecință, obiecțiunea întemeiată pe caracterul eronat al majorării amenzii luând în considerare durata încălcării trebuie înlăturată.

Cu privire la încălcările repetate

Argumentele părților

367 Reclamanta consideră că majorarea cu 50 %, respectiv cu 66 de milioane de euro, a cuantumului de bază al amenzii în temeiul încălcărilor repetate este excesivă și disproporționată.

368 În primul rând, reclamanta arată că rolul jucat de filiala sa în încălcarea anterioară a fost minor și pasiv [Decizia 94/601/CE a Comisiei din 13 iulie 1994 privind o procedură de aplicare a articolului [81 CE] (IV/C/33.833 — Carton) (JO L 243, p. 1)]. În consecință, amenda aplicată în final filialei sale ar fi fost de numai 750 000 de euro. În plus, încălcarea anterioară ar fi fost sancționată cu peste opt ani înainte de publicarea deciziei atacate. Reclamanta susține că nu este posibil să se stabilească în mod mecanic de către Comisie o majorare pe baza existenței unei încălcări anterioare. Aceasta ar trebui să țină seama de toate împrejurările încălcării anterioare: natura acesteia, împrejurările în care a fost săvârșită, timpul care a trecut de la aceasta și sancțiunea aplicată. Reclamanta se referă la numeroase sisteme de drept pentru a demonstra că natura oricărei încălcări anterioare și timpul care a trecut de la aceasta sunt luate în considerare atunci când o instanță preconizează o majorare a sancțiunii în temeiul încălcărilor repetate.

369 În al doilea rând, reclamanta arată că, atunci când prima și a doua încălcare sunt concomitente, Comisia nu poate majora amenda în temeiul încălcărilor repetate. În speță, Decizia în cauza Carton (a se vedea punctul 368 de mai sus) a fost adoptată la 13 iulie 1994 și, în consecință, majorarea cu 50 % nu ar fi trebuit aplicată decât de la acel moment. Potrivit reclamantei, majorarea ar trebui redusă în consecință la 43,7 milioane de euro. Analizând situația din alt punct de vedere, factorul agravant nu ar trebui să se aplice decât amenzii majorate în temeiul duratei încălcării începând cu luna iulie 1994. În acest caz, cuantumul care trebuie adăugat în temeiul circumstanțelor agravante ar fi de 56 de milioane de euro.

370 În al treilea rând, reclamanta susține că majorarea este excesivă și disproporționată deoarece depășește cuantumul inițial al amenzii aplicate Knauf, Lafarge și Gyproc, în temeiul gravității încălcării.

371 În al patrulea rând, reclamanta arată că majorarea a depășit reducerea de 30 %, care i-a fost acordată în temeiul recunoașterii cooperării sale cu Comisia în prezenta cauză.

Aceasta consideră că reducerile acordate în temeiul cooperării ar trebui să fie reale, și nu să fie neutralizate de majorarea pentru încălcări repetate.

372 În al cincilea rând, reclamanta arată că nu există decât o singură decizie a Comisiei în care majorarea a fost mai ridicată, cea privind cauza British Sugar (a se vedea punctul 264 de mai sus), respectiv 75 % din cuantumul de bază, și, în această cauză, majorarea era întemeiată pe rolul de instigatoare pe care îl îndeplinise British Sugar în prima încălcare. Reclamanta consideră că, din perspectiva împrejurărilor acestei cauze, precum și din cea a Deciziei 2002/405/CE a Comisiei din 20 iunie 2001 privind o procedură de aplicare a articolului 82 [CE] (COMP/E-2/36.041/PO — Michelin) (JO 2002, L 143, p. 1), majorarea cu 50 % care i-a fost aplicată este excesivă.

373 În cele din urmă, reclamanta arată că i-a fost aplicată de către Comisie aceeași majorare în temeiul încălcărilor repetate ca și în cazul Lafarge, deși încălcarea săvârșită de aceasta din urmă în cadrul cauzei în care a fost emisă Decizia 94/815/CE a Comisiei din 30 noiembrie 1994 privind o procedură de aplicare a articolului [81 CE] (cauza IV/33.126 et 33.322 — Ciment) (JO L 343, p. 1), a fost mai gravă decât cea sancționată în cauza Carton. Reclamanta consideră că ar fi trebuit să se țină seama de către Comisie de diferențele existente între cele două înțelegeri anterioare, în special de rolul semnificativ avut de Lafarge, de durata îndelungată a înțelegerii la care participase și de faptul că aceasta fusese sancționată cu o amendă în cuantum de 14,9 milioane de euro pentru această încălcare. Omițând să țină seama de aceste diferențe și aplicând celor două întreprinderi aceeași majorare cu 50 %, Comisia ar fi încălcat principiul egalității de tratament.

374 Comisia consideră încălcările repetate drept circumstanță agravantă în măsura în care întreprinderea în cauză săvârșește o nouă încălcare atunci când a fost deja sancționată

pentru o încălcare de același tip și, prin urmare, avertizată clar că acest comportament este ilegal și nu trebuie să se repete.

375 Comisia susține că argumentul reclamantei potrivit căruia prima și a doua încălcare sunt concomitente, iar majorarea ar trebui aplicată în consecință nu ia în considerare faptul că majorarea urmărește să sancționeze voința întreprinderii de a încălca normele privind concurența atunci când i se aplicaseră deja sancțiuni în trecut.

376 Aspectul dacă majorarea în temeiul încălcărilor repetate ar fi superioară sau inferioară față de cuantumul inițial al amenzii aplicate altor întreprinderi sau față de reducerea acordată în temeiul cooperării BPB ar fi total lipsit de pertinență.

377 Potrivit Comisiei, BPB a adăugat o obiecțiune care nu apărea în cererea introductivă, respectiv cea conform căreia Comisia ar fi trebuit să țină seama de perioada care a trecut de la încălcarea precedentă, care, potrivit replicii, a avut loc „cu peste opt ani înainte de publicarea deciziei din speță". Această obiecțiune ar fi inadmisibilă în temeiul articolului 44 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură.

Aprecierea Tribunalului

378 Reiese din jurisprudență că luarea în considerare a circumstanțelor agravante la stabilirea amenzii este compatibilă cu misiunea Comisiei de a asigura respectarea

normelor de concurență (Hotărârea Curții din 29 iunie 2006, SGL Carbon/Comisia, C-308/04 P, Rec., p. I-5977, punctul 71).

379 Astfel, eventuale încălcări repetate se numără printre elementele care trebuie luate în considerare cu ocazia analizării gravității încălcării în cauză (Hotărârea Aalborg Portland și alții/Comisia, punctul 36 de mai sus, punctul 91).

380 Argumentul reclamantei potrivit căruia Comisia nu ar fi ținut seama corect de toate împrejurările încălcării anterioare trebuie respins.

381 Mai întâi, întrucât se are în vedere perioada dintre cele două încălcări, este evident că prima încălcare a fost sancționată ulterior începutului încălcării în cauză.

382 Potrivit unei jurisprudențe constante, Comisia dispune de o putere de apreciere în ce privește alegerea elementelor care trebuie luate în considerare în vederea stabilirii cuantumului amenzilor, cum ar fi, în special, împrejurările speciale ale cauzei, contextul acesteia și efectul de descurajare al amenzilor, fără să se fi stabilit o listă obligatorie sau exhaustivă a criteriilor care trebuie luate obligatoriu în considerare (Ordonanța Curții din 25 martie 1996, SPO și alții/Comisia, C-137/95 P, Rec., p. I-1611, punctul 54, și Hotărârea din 17 iulie 1997, Ferriere Nord/Comisia, C-219/95 P, Rec., p. I-4411, punctul 33).

383 Trebuie subliniat faptul că intră în competența Comisiei constatarea și aprecierea caracteristicilor specifice ale unor încălcări repetate și că aceasta nu poate fi ținută de un eventual termen de prescripție pentru a face o astfel de constatare. Într-adevăr, încălcările repetate constituie un element important pe care Comisia trebuie să îl evalueze, având în vedere că faptul de a ține cont de acesta are drept scop să stimuleze întreprinderile care au manifestat o tendință de a încălca normele de concurență să își modifice comportamentul. Prin urmare, Comisia poate ține cont, în fiecare caz, de indiciile care tind să confirme o astfel de tendință, inclusiv, de exemplu, de intervalul de timp care a trecut între încălcările în cauză.

384 În această privință, trebuie arătat că Tribunalul a considerat că trecerea unui termen de mai puțin de 10 ani între constatările celor două încălcări dovedește tendința unei întreprinderi de a nu-și însuși consecințele corecte ale constatării în privința sa a unei încălcări a normelor de concurență (Hotărârea Tribunalului din 25 octombrie 2005, Groupe Danone/Comisia, T-38/02, Rec., p. II-4407, punctele 354 și 355).

385 Cu atât mai mult, în speță, istoricul încălcărilor constatate cu privire la reclamantă dovedește tendința acesteia de a nu își însuși consecințele corecte ale constatării în privința sa a unei încălcări a normelor de concurență, întrucât făcând deja obiectul unor măsuri anterioare ale Comisiei prin Decizia în cauza Carton, reclamanta a continuat să participe activ la înțelegerea în cauză timp de peste patru ani ulterior momentului când i s-a notificat această decizie.

386 În aceste condiții, nu este necesar să se examineze argumentul Comisiei care invocă inadmisibilitatea argumentului reclamantei privind termenul trecut între sancțiunea primei încălcări și publicarea deciziei atacate.

387 În continuare, în ce privește caracteristicile comportamentelor anterioare, noțiunea de încălcări repetate nu înseamnă în mod necesar existența unei sancțiuni pecuniare prealabile, ci numai constatarea unei încălcări a dreptului comunitar al concurenței (Hotărârea Groupe Danone/Comisia, punctul 384 de mai sus, punctul 363).

388 Într-adevăr, luarea în considerare a încălcărilor repetate urmărește stimularea întreprinderilor care au manifestat o tendință de a încălca normele de concurență să își modifice comportamentul atunci când se dovedește că o constatare anterioară a încălcării săvârșite de aceasta nu a fost suficientă pentru prevenirea reiterării unui comportament ilicit. Astfel, elementul hotărâtor pentru stabilirea încălcărilor repetate nu este impunerea prealabilă a unei amenzi și *a fortiori* cuantumul acesteia, ci constatarea prealabilă a unei încălcări.

389 În cele din urmă, reclamanta nu pretinde nici măcar că încălcarea pentru care a fost sancționată filiala sa în cadrul cauzei Carton nu este o încălcare de același tip cu cea care face obiectul discuției în cazul de față.

390 În consecință, Comisia nu a săvârșit nicio eroare atunci când a considerat, în speță, că împrejurările particulare ale cauzei, în special faptul că aceeași întreprindere făcuse deja obiectul unei constatări a încălcării și că, în ciuda acestei constatări și a sancțiunii aplicate, aceasta a continuat să participe la o încălcare similară a aceleiași dispoziții din tratat, reprezentau elemente constitutive ale unor încălcări repetate.

391 Argumentul reclamantei potrivit căruia Comisia nu poate majora cuantumul amenzii în temeiul încălcărilor repetate, în condițiile în care prima și a doua încălcare sunt concomitente, decât ulterior adoptării primei decizii prin care se sancționează una dintre cele două încălcări trebuie respins.

392 Desigur, este adevărat că o politică de sancționare a încălcărilor repetate nu are efect util asupra autorului unei încălcări decât în măsura în care amenințarea unei sancțiuni mai severe în caz de nouă încălcare o poate stimula să își modifice comportamentul. Într-adevăr, luarea în considerare a încălcărilor repetate se justifică prin nevoia de descurajare suplimentară pe care o dovedește faptul că o constatare a încălcării anterioară nu a fost suficientă pentru a împiedica reiterarea unei încălcări. Astfel, încălcările repetate se constituie obligatoriu ulterior constatării și sancționării primei încălcări, fiindcă se explică prin faptul că această sancțiune nu a fost suficient de descurajatoare.

393 În această privință, în Hotărârea din 11 martie 1999, Thyssen Stahl/Comisia, punctul 270 de mai sus, Tribunalul a considerat că decizia Comisiei era afectată de o eroare de drept în măsura în care majorarea cuantumului amenzii aplicate în cazul Thyssen Stahl AG era justificată de considerentul că aceasta fusese deja sancționată de către Comisie pentru încălcări similare prin Decizia 90/417/CECO din 18 iulie 1990 referitoare la o procedură în temeiul articolului 65 din Tratatul CECO privind acordul și practicile concertate ale producătorilor europeni de produse plate din oțel inoxidabil laminate la rece (JO L 220, p. 28), cu toate că, în cauza de față, cea mai mare parte a perioadei de încălcare, care a avut loc în intervalul dintre 30 iunie 1988 și sfârșitul anului 1990, reținută în sarcina Thyssen Stahl, era anterioară acestei decizii (punctele 617-625).

394 Or, spre deosebire de cauza în care a fost pronunțată Hotărârea din 11 martie 1999, Thyssen Stahl/Comisia, punctul 270 de mai sus, în care cea mai mare parte a încălcării a avut loc anterior primei decizii, în speță, BPB a continuat să participe la înțelegerea în cauză timp de peste patru ani ulterior deciziei adoptate în cauza Carton.

395 Astfel cum s-a amintit la punctul 382 de mai sus, aprecierea caracteristicilor specifice ale unor încălcări repetate depinde de o evaluare de către Comisie a împrejurărilor speței, în cadrul puterii sale de apreciere.

396 În împrejurările speței, Tribunalul apreciază că nu a existat o depășire din partea Comisiei a puterii sale de apreciere atunci când a considerat continuarea participării BPB, ulterior primei constatări de încălcare, la o încălcare similară a aceleiași dispoziții din tratat, timp de peste patru ani, drept element constitutiv al încălcărilor repetate și când a majorat, în consecință, cuantumul amenzii pentru acest motiv.

397 În ce privește nivelul acestei majorări, Tribunalul amintește că, la stabilirea cuantumului amenzii, Comisia dispune de putere de apreciere. În această privință, Comisia nu are obligația de a aplica formule matematice precise (Hotărârea Michelin/Comisia, punctul 273 de mai sus, punctul 292).

398 În plus, în contextul descurajării, încălcările repetate reprezintă o circumstanță care justifică o majorare considerabilă a cuantumului de bază al amenzii. Într-adevăr, încălcările repetate constituie proba faptului că sancțiunea aplicată anterior nu a fost suficient de descurajatoare (Hotărârea Michelin/Comisia, punctul 273 de mai sus, punctul 293).

399 În ce privește rata majorării aplicată în speță Tribunalul consideră că este proporțională. În această privință, trebuie subliniat că decizia adoptată în cauza Carton și decizia atacată au ca obiect încălcări similare. Consecințele acestei constatări nu pot fi readuse în discuție prin afirmația reclamantei potrivit căreia rolul filialei sale în cauza Carton ar fi fost minor și pasiv. Într-adevăr, elementul important este că, în pofida constatării unei încălcări a dreptului comunitar al concurenței, întreprinderea respectivă a continuat încălcările. În aceste împrejurări, Comisia era îndreptățită să majoreze cuantumul de bază al amenzii cu 50 % în scopul de a orienta comportamentul reclamantei în sensul respectării normelor de concurență din tratat.

400 În măsura în care argumentația reclamantei urmărește să demonstreze că majorarea în temeiul încălcărilor repetate nu era proporțională întemeindu-se, în esență, pe faptul că respectivul cuantum al majorării în valoare absolută, și anume 66 de milioane de euro, ar fi disproporționată, aceasta trebuie respinsă.

401 Într-adevăr, prin stabilirea unei majorări în temeiul încălcărilor repetate, Comisia se poate limita la examinarea procentajului proporțional, fără a lua în considerare cuantumul în valoare absolută al majorării cuantumului de bază al amenzii la care s-ar ajunge prin aplicarea acestui procentaj. Atât timp cât procentajul majorării nu este excesiv, cuantumul majorării în valoare absolută nu este decât consecința matematică a aplicării acestui procentaj la cuantumul de bază, a cărui proporționalitate în raport cu gravitatea și cu durata încălcării în cauză a făcut obiectul unei analize separate.

402 În consecință, majorarea cu 50 % a cuantumului de bază al amenzii reclamantei în temeiul încălcărilor repetate nu este disproporționată.

403 În ce privește practica anterioară a Comisiei, reclamanta arată că nu există decât o singură decizie a Comisiei în care majorarea a fost mai ridicată, cea privind cauza British Sugar (75 %), și că, în această cauză, majorarea era întemeiată pe rolul de instigatoare pe care îl îndeplinise British Sugar în prima încălcare. Aceasta consideră că, având în vedere împrejurările prezentei cauze, majorarea cu 50 % care i-a fost aplicată este excesivă.

404 În ce privește comparațiile efectuate cu alte decizii ale Comisiei pronunțate în vederea aplicării a unor amenzi pentru încălcarea normelor de concurență, aceste decizii nu pot fi pertinente din perspectiva principiului egalității de tratament decât dacă s-a demonstrat că datele privind împrejurările din cauzele referitoare la aceste alte decizii

sunt identice cu cele din prezenta cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 ianuarie 2004, JCB Service/Comisia, punctul 343 de mai sus, punctul 187).

405 Or, reclamanta nu a furnizat elemente suficiente care să permită să se concluzioneze că aceste condiții erau îndeplinite în speță. În special, trebuie constatat că aceasta nu invocă decizii contemporane celei din cauza de față, în care Comisia să fi aplicat un procentaj de majorare mai redus pentru împrejurări similare cazului din speță. În ce privește trimiterea la Decizia Michelin, în care societatea Michelin a fost sancționată pentru încălcări repetate ca urmare a unui sistem de rabaturi prin care se urmărea fidelizarea distribuitorilor, este vorba în mod evident de împrejurări diferite de cele din speță, un astfel de sistem de rabaturi neputând fi asimilat în ce privește gravitatea încălcării dreptului comunitar al concurenței cu o înțelegere secretă privind prețurile și stabilizarea unei piețe de valoare considerabilă.

406 Oricare ar fi situația, simplul fapt că, într-o altă decizie, Comisia ar fi majorat în mod diferit cuantumul de bază în temeiul încălcărilor repetate nu înseamnă faptul că aceasta ar fi fost obligată să aplice același procentaj de majorare în decizia atacată. Într-adevăr, practica decizională anterioară a Comisiei nu servește, în sine, drept cadru juridic al amenzilor în materie de concurență, dat fiind că acesta este definit numai în Regulamentul nr. 17 (Hotărârea Michelin/Comisia, punctul 273 de mai sus, punctul 292).

407 Reclamanta susține de asemenea că majorarea este excesivă și disproporționată deoarece depășește cuantumul inițial al amenzii aplicate Knauf, Lafarge și Gyproc, în temeiul gravității încălcării.

408 Această argumentație este lipsită de pertinență. Întrucât amenda aplicată BPB a fost stabilită corect, iar majorarea în temeiul încălcărilor repetate este proporțională, faptul că, în valoare absolută, cuantumul majorării este mai ridicat decât cuantumul inițial al amenzilor aplicate celorlalți participanți la înțelegere nu este decât o consecință matematică a majorării fără nici un raport cu cuantumul celorlalte amenzi.

409 În continuare, reclamanta arată că majorarea a depășit reducerea de 30 % care i-a fost acordată în temeiul recunoașterii cooperării sale cu Comisia în cauza de față.

410 Și acest argument este lipsit de pertinență. Este vorba despre două stadii diferite în stabilirea cuantumului amenzii.

411 În cele din urmă, reclamanta arată că i s-a aplicat de către Comisie, în temeiul încălcărilor repetate, aceeași majorare ca și cea aplicată Lafarge, cu toate că încălcarea săvârșită de aceasta din urmă în cauza Ciment a fost mai gravă decât cea sancționată în cauza Carton.

412 Și acest argument este lipsit de temei. Într-adevăr, astfel cum s-a explicat mai sus, întrucât majorarea în temeiul încălcărilor repetate are legătură cu o circumstanță agravantă proprie întreprinderii în cauză, inexistența unei analogii între caracteristicile încălcării anterioare săvârșite de Lafarge și cele ale încălcării anterioare imputate reclamantei nu reprezintă un argument pertinent. Pertinentă este împrejurarea că aceste două întreprinderi au fost implicate anterior în încălcări foarte grave, dar că, în pofida constatării acestor încălcări, acestea nu au pus capăt propriei participări la încălcarea sancționată în speță.

413 Rezultă din toate cele de mai sus că argumentele reclamantei privind luarea în considerare a încălcărilor repetate trebuie respinse.

Cu privire la circumstanțele atenuante

Argumentele părților

414 Reclamanta susține existența unei obligații în sarcina Comisiei de a reduce cuantumul amenzii în temeiul măsurilor luate anterior și ulterior investigației acesteia. Aceasta susține că instituția comunitară a săvârșit o eroare atunci când a considerat eforturile reclamantei drept ineficiente. Refuzul Comisiei de a recunoaște eforturile acesteia ar fi contrar principiului egalității de tratament și principiului protecției încrederii legitime.

415 În primul rând, reclamanta arată că, în temeiul susținerilor cuprinse în scrisoarea anonimă, aceasta a angajat serviciile unor avocați independenți pentru a efectua propriile investigații (denumit în continuare „proiectul Alpha"). Pe baza concluziilor proiectului Alpha, consiliul de administrație al reclamantei ar fi pus în aplicare un program mai formal de conformitate cu dreptul concurenței, în cadrul căruia acesta ar fi adoptat o declarație de principiu de conformitate, pe care ar fi trebuit să o semneze administratorii, celelalte cadre și membrii personalului în cauză. De asemenea, reclamanta ar fi decis încetarea tuturor schimburilor de informații și ar fi solicitat din partea unui cabinet de avocatură asistență la realizarea și la aplicarea altor diferite elemente ale programului său oficial de conformitate.

416 În al doilea rând, reclamanta arată că, ulterior deschiderii investigației Comisiei, măsurile adoptate de aceasta au demonstrat un nivel ridicat de cooperare. Aceasta ar fi acordat acces liber inspectorilor la documentele sale de afaceri și la computerele sale. În

plus, aceasta ar fi furnizat documentele solicitate, iar domnul [D] ar fi răspuns cu precizie la întrebările adresate de Comisie. În plus, aceasta ar fi transmis Comisiei, în răspunsul său la a doua solicitare de informații, date în legătură cu care Comisia nu deținea nicio informație prealabilă. Reclamanta consideră că, date fiind eforturile sale în sensul încetării încălcării chiar anterior deschiderii investigațiilor Comisiei și cooperarea sa voluntară în cursul acestora, cuantumul amenzii sale ar trebui redus într-o măsură mai mare.

417 Reclamanta respinge argumentul Comisiei potrivit căruia ar fi distrus sau ascuns probe. Aceasta indică faptul că respectivele susțineri nu se întemeiază pe nicio probă. Reclamanta subliniază că, deși anumite documente au fost retrase în cadrul proiectului Alpha, a fost depusă la dosar o notă în care se menționează retragerea acestora.

418 În al treilea rând, cu privire la faptul că directorul general al reclamantei, domnul [D], a încălcat instrucțiunile consiliului de administrație al acesteia și a continuat schimburile de informații fără cunoașterea acesteia și a întregului personal, reclamanta susține că nu poate fi considerată răspunzătoare pentru activitățile directorului general, în special ca urmare a poziției sale independente. În plus, reclamanta arată că, în momentul revelării continuării de către domnul [D] a respectivelor schimburi, acesta a trebuit să își părăsească funcțiile direct și fără nicio compensație. Reclamanta subliniază că nerespectarea de către domnul [D] a instrucțiunilor sale a fost singurul eșec în cadrul eforturilor depuse pentru încetarea încălcării. Prin urmare, Comisia nu ar putea afirma că măsurile luate de reclamantă au fost ineficiente.

419 În al patrulea rând, reclamanta susține că s-a retras din sistemul de schimb de informații în aprilie 1998. Astfel, dacă nu ar fi existat nerespectarea deliberată a instrucțiunilor consiliului de administrație de către domnul [D], conformitatea cu normele de concurență ar fi fost totală după luna martie 1998. În plus, reclamanta ar avea dreptul la o reducere a amenzii pentru încetarea încălcării imediat după intervenția Comisiei.

420 În al cincilea rând, reclamanta consideră că nu a profitat de pe urma încălcării. Prețurile ar fi rămas la același nivel în termeni reali în Regatul Unit și ar fi scăzut în Germania, pe când costurile sale ar fi crescut. În plus, în 1998, cota sa de piață pe fiecare dintre cele patru piețe relevante ar fi fost mai mică decât în 1992, iar cifra sa de afaceri nu ar fi atins decât în 1997/1998 nivelul pe care îl avea în 1991/1992. În plus, prețurile s-ar fi restabilit oricum ca urmare a încetării războiului prețurilor. Reclamanta consideră că, deși Comisia poate majora cuantumul unei amenzi în temeiul profiturilor obținute ca urmare a încălcării, aceasta ar trebui de asemenea să țină seama de lipsa oricărui profit obținut de pe urma încălcării, reducând cuantumul amenzii.

421 Comisia contestă argumentele reclamantei.

422 Comisia consideră că, în replica sa, BPB formulează un nou argument pentru solicitarea unei reduceri a cuantumului amenzii pentru motivul că a încetat încălcarea ulterior investigației desfășurate de serviciile acesteia la sfârșitul lui 1998. Acest nou argument ar fi inadmisibil în acest stadiu al procedurii. În plus, acest argument ar fi lipsit de temei, întrucât, ca regulă generală, Comisia nu este obligată nici să rețină continuarea unei încălcări drept circumstanță agravantă, nici să considere încetarea unei încălcări drept circumstanță atenuantă.

Aprecierea Tribunalului

423 În primul rând, în ce privește măsurile adoptate de reclamantă în scopul de a preveni încălcări repetate din partea sa (concedierea directorilor săi implicați în comportamentele ilicite, precum și adoptarea unor programe interne de asigurare a conformității

cu normele privind concurența și a unor inițiative de sensibilizare a personalului în această privință), trebuie arătat că, deși este important, desigur, că o întreprindere a luat măsuri de împiedicare a săvârșirii de noi încălcări ale dreptului comunitar al concurenței de către angajații săi, acest fapt nu poate afecta realitatea încălcării constatate. Rezultă că simplul fapt că, în anumite cazuri, Comisia a luat în considerare, în practica sa decizională, instituirea unui program de asigurare a conformității cu dreptul concurenței drept circumstanță atenuantă nu presupune o obligație a acesteia de a proceda în același mod într-un caz determinat (Hotărârea Tribunalului din 9 iulie 2003, Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, T-224/00, Rec., p. II-2597, punctul 280).

424 Prin urmare, Comisia nu are obligația de a reține un astfel de element drept circumstanță atenuantă, în măsura în care respectă principiul egalității de tratament, ce presupune să nu se efectueze aprecieri diferite cu privire la acest aspect în raport cu întreprinderile destinatare ale aceleiași decizii (Hotărârea din 9 iulie 2003, Archer Daniels Midland și Archer Daniels Midland Ingredients/Comisia, punctul 423 de mai sus, punctul 281). Or, nu rezultă în niciun mod din decizia atacată că, în privința acestui aspect, Comisia a procedat la o apreciere diferită în raport cu cele patru întreprinderi în cauză, ceea ce, de altfel, reclamanta nici nu pretinde.

425 În al doilea rând, reclamanta arată că măsurile pe care le-a adoptat ulterior deschiderii de către Comisie a investigației au demonstrat un nivel ridicat de cooperare și că, în consecință, cuantumul amenzii sale ar trebui redus în mai mare măsură. Or, aceste argumente se confundă cu problema luării în considerare în mod corect de către Comisie a cooperării din partea reclamantei în cadrul Comunicării privind cooperarea. Prin urmare, cooperarea din partea reclamantei în cursul procedurii administrative va fi analizată în cele ce urmează, însă aceasta nu constituie o circumstanță atenuantă care să justifice o reducere diferită de cea acordată în temeiul Comunicării privind cooperarea.

426 Totuși, trebuie amintit că posibilitatea de a acorda o reducere de amendă unei întreprinderi care a cooperat cu Comisia în cursul unei proceduri declanșate ca urmare a încălcării normelor de concurență, în afara cadrului stabilit prin Comunicarea privind cooperarea, este recunoscută de liniile directoare, punctul 3 a șasea liniuță din acestea prevăzând luarea în considerare drept circumstanță atenuantă a „cooper[ării] efectiv[e] a întreprinderii în cadrul procedurilor, în afara sferei de aplicare a [Comunicării privind cooperarea]".

427 Or, în măsura în care prezenta obiecțiune trebuie interpretată în sensul că urmărește să se constate obligația pe care ar fi avut-o Comisia de a acorda reclamantei o reducere ulterioară a amenzii în temeiul acestei dispoziții, trebuie constatat că încălcările din speță fac parte din domeniul de aplicare al Comunicării privind cooperarea, a cărei secțiune A alineatul (1) primul paragraf se referă la înțelegerile secrete dintre întreprinderi în vederea stabilirii prețurilor, a cotelor de producție sau de vânzări, în vederea împărțirii piețelor sau a interzicerii importurilor sau a exporturilor. Prin urmare, reclamanta nu poate reproșa Comisiei în mod valabil că nu ar fi luat în considerare drept circumstanță atenuantă gradul cooperării sale în afara cadrului juridic al Comunicării privind cooperarea (Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2006, BASF/Comisia, T-15/02, Rec., p. II-497, punctul 586).

428 În rest, o astfel de critică nu poate fi adresată Comisiei chiar dacă ar trebui să se admită că o cooperare în cadrul unei investigații privind înțelegeri orizontale de stabilire a unor prețuri și de repartizare a vânzărilor poate fi recompensată în temeiul punctului 3 a șasea liniuță din liniile directoare. Într-adevăr, într-o astfel de ipoteză, o reducere în temeiul acestei dispoziții ar presupune în mod necesar ca respectiva cooperare să nu poată fi recompensată în cadrul Comunicării privind cooperarea și că aceasta ar fi fost efectivă, cu alte cuvinte că ar fi facilitat sarcina Comisiei constând în descoperirea și în sancționarea încălcărilor normelor de drept comunitar al concurenței (Hotărârea BASF/Comisia, punctul 427 de mai sus, punctele 587 și 588).

429 În al treilea rând, reclamanta consideră că nu poate fi considerată răspunzătoare pentru faptul că domnul [D], directorul general al acesteia, a încălcat instrucțiunile consiliului de administrație al acesteia și a continuat schimburile de informații fără știrea acesteia și a întregului personal.

430 Acest argument este lipsit de pertinență. O întreprindere – respectiv o unitate economică ce cuprinde elemente personale, materiale și imateriale (Hotărârea Mannesmann/Haute Autorité, punctul 360 de mai sus, p. 705 și 706) – este condusă de organele prevăzute de statutul juridic al acesteia și orice decizie prin care i se aplică o amendă poate fi adresată conducerii statutare a întreprinderii (consiliu de administrație, comitet director, președinte, administrator etc.). Normele privind concurența ar fi ocolite cu ușurință dacă, atunci când s-ar confrunta cu comportamentul ilicit al unei întreprinderi, Comisia ar avea obligația de a verifica și de a dovedi autorul diferitor acțiuni, ceea ce ar putea avea drept efect împiedicarea sancționării întreprinderii care a beneficiat de înțelegere.

431 Dacă BPB pretinde că a fost trădată de fostul său director general, care ar fi omis să urmeze instrucțiunile explicite ale consiliului de administrație, rezolvarea acestui conflict trebuie găsită în relația dintre domnul [D] și BPB, și nu la nivelul aplicării dreptului concurenței de către Comisie. Astfel, chiar dacă domnul [D] a încălcat într-adevăr instrucțiunile Consiliului de administrație al BPB și a continuat schimburile de informații fără știrea acesteia, Comisia ar fi fost autorizată să impună o amendă întreprinderii, în timp ce BPB și/sau proprietarii săi ar fi fost liberi să inițieze împotriva domnului [D] orice acțiune pe care o considerau utilă.

432 În al patrulea rând, reclamanta susține că s-a retras din sistemul de schimb de informații în aprilie 1998. Astfel, dacă nu ar fi existat nerespectarea deliberată a instrucțiunilor consiliului de administrație de către domnul [D], conformitatea cu normele de concurență ar fi fost totală după luna martie 1998.

433 Acest argument se suprapune parțial celui anterior și nu este mai pertinent. Într-adevăr, întrucât reclamanta era răspunzătoare pentru acțiunile domnului [D], încălcarea a continuat până în noiembrie 1998.

434 În plus, Comisia a considerat în mod întemeiat că, deși retragerea din sistemul de schimb de informații dovedea intenția de a evita comportamente a căror natură putea da naștere efectiv unor suspiciuni, aceasta nu a fost însoțită de alte acțiuni prin care să se urmărească încetarea măsurilor coluzive, astfel cum o dovedește continuarea schimburilor de informații sau discuțiile care au avut loc între concurenți la Haga.

435 În ce privește argumentul reclamantei privind încetarea încălcării ulterior investigației desfășurate de către serviciile Comisiei, pe care aceasta îl consideră inadmisibil, trebuie constatat că reclamanta a făcut deja referire în cererea introductivă la „o încetare promptă a încălcării drept circumstanță atenuantă". Astfel, acest argument nu constituie un motiv nou în sensul articolului 48 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, ci dezvoltarea unui motiv enunțat anterior, direct sau implicit, în cererea introductivă, care trebuie considerat admisibil (a se vedea Hotărârea Curții din 15 decembrie 2005, Italia/Comisia, C-66/02, Rec., p. I-10901, punctul 86 și jurisprudența citată).

436 Potrivit punctului 3 a treia liniuță din liniile directoare, „încetarea încălcării de la primele intervenții ale Comisiei (în special atunci când desfășoară verificări)" face parte dintre circumstanțele atenuante. Totuși, o reducere a amenzii ca urmare a încetării unei încălcări de îndată ce intervine Comisia nu poate fi automată, ci depinde de o evaluare de către Comisie a împrejurărilor cauzei, în cadrul puterii sale de apreciere. În această privință, aplicarea acestei dispoziții din liniile directoare în favoarea unei întreprinderi va fi corespunzătoare în special într-o situație în care caracterul anticoncurențial al comportamentului în cauză nu este vădit. În mod contrar, aplicarea acestei dispoziții va fi mai puțin adaptată, în principiu, într-o situație în care comportamentul întreprinderii este vădit anticoncurențial, în ipoteza în care este dovedit (Hotărârea Tribunalului din

8 iulie 2004, Mannesmannröhren-Werke/Comisia, T-44/00, Rec., p. II-2223, punctul 281; a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 15 iunie 2005, Tokai Carbon și alții/Comisia, T-71/03, T-74/03, T-87/03 și T-91/03, nepublicată în Recueil, Rec., 2005, p. II-10*, punctele 292 și 294).

437 Într-adevăr, chiar dacă încetarea voluntară a unei încălcări a fost considerată de către Comisie, în trecut, drept circumstanță atenuantă, această instituție este îndreptățită să țină seama, la aplicarea liniilor directoare, de faptul că încălcări vădite foarte grave sunt încă foarte frecvente, deși caracterul ilegal al acestora a fost stabilit încă de la începutul politicii comunitare de concurență și, în consecință, să considere că este necesar ca această practică generoasă să fie abandonată și încetarea unei astfel de încălcări să nu mai fie recompensată printr-o reducere a amenzii.

438 În aceste condiții, caracterul oportun al unei reduceri a amenzii ca urmare a încetării încălcării depinde de împrejurarea dacă reclamanta se putea îndoi în mod rezonabil de caracterul ilicit al comportamentului său.

439 În speță, trebuie amintit că încălcarea în cauză are legătură cu o înțelegere secretă având ca obiect un schimb de informații pe o piață de oligopol și o stabilizare a piețelor. Acest tip de înțelegere constituie o încălcare foarte gravă. În consecință, întreprinderile în cauză trebuie să fi fost conștiente de caracterul ilicit al comportamentului lor. Caracterul secret al înțelegerii confirmă, de altfel, faptul că întreprinderile în cauză erau conștiente de caracterul ilicit al acțiunilor lor.

440 În consecință, pentru motivele de mai sus, neluarea în considerare drept circumstanță atenuantă, în speță, a încetării încălcării de la primele verificări ale Comisiei nu poate fi considerată drept eronată.

441 În al cincilea rând, în ce privește argumentul reclamantei potrivit căruia Comisia nu a ținut seama de faptul că BPB nu a obținut niciun avantaj din încălcarea în cauză, trebuie amintit că, deși cuantumul amenzii aplicate unei întreprinderi trebuie să fie proporțional cu durata încălcării și cu celelalte elemente de natură a fi luate în considerare la aprecierea gravității încălcării, între care se numără profitul pe care l-a obținut întreprinderea în cauză ca urmare a practicilor sale, faptul că o întreprindere nu a obținut niciun beneficiu ca urmare a încălcării nu poate împiedica aplicarea unei amenzi, în caz contrar amenda pierzându-și caracterul descurajator (Hotărârea Tribunalului din 29 noiembrie 2005, SNCZ/Comisia, T-52/02, Rec., p. II-5005, punctul 89).

442 În cele din urmă, trebuie să se constate că, deși, în temeiul liniilor sale directoare (punctul 2 a cincea liniuță) și în temeiul circumstanțelor agravante, Comisia poate majora sancțiunea cu scopul depășirii cuantumului câștigurilor ilicite realizate ca urmare a încălcării, această posibilitate nu înseamnă că, din acel moment, Comisia și-a creat o proprie obligație de a stabili, în toate împrejurările, în scopul determinării cuantumului amenzii, avantajul financiar legat de încălcarea constatată. Cu alte cuvinte, lipsa unui astfel de avantaj nu poate fi considerată circumstanță atenuantă (Hotărârea SNCZ/Comisia, punctul 441 de mai sus, punctul 91).

443 În consecință, argumentele reclamantei prin care se urmărește obținerea unei reduceri în temeiul circumstanțelor atenuante trebuie respinse.

Cu privire la cooperare

Argumentele părților

444 Reclamanta susține că a avut loc o încălcare a principiului protecției încrederii legitime și a principiului echității de către Comisie, atunci când aceasta a decis că măsurile adoptate de reclamantă nu meritau decât o reducere cu 30 % a cuantumului amenzii în

conformitate cu dispozițiile titlului D din Comunicarea privind cooperarea. Reclamanta consideră că ar fi trebuit să beneficieze de o reducere cu 50-75 % a cuantumului amenzii în conformitate cu dispozițiile secțiunii C din Comunicarea privind cooperarea.

445 Reclamanta consideră că a furnizat informații decisive, pe care se întemeiază în mare măsură decizia atacată. Reclamanta arată că, de exemplu, Comisia nu ar fi obținut nicio informație privind întâlnirea de la Londra, punctul de pornire în fapt al începutului încălcării, fără mărturisirea acesteia, făcută în răspunsul său la cea de a doua solicitare de informații. În această privință, reclamanta precizează că întrebarea Comisiei se raporta numai la schimburile de informații realizate sub conducerea directorilor generali ai celor patru societăți în cauză. Astfel, aceasta s-ar fi putut limita să răspundă strict la această întrebare. Or, reclamanta ar fi fost informată între timp de fostul său președinte și director general, domnul [A], în legătură cu organizarea unei întâlniri în 1992. Reclamanta ar fi ales să dezvăluie existența acestei întâlniri și a celor petrecute cu respectiva ocazie. Prin urmare, ar fi vorba despre o mărturisire de importanță majoră. Nici schimburile de informații în Regatul Unit și informările anticipate a una sau a două majorări ale prețurilor de listă în Regatul Unit nu ar fi fost cunoscute fără cooperarea sa. Reclamanta subliniază că a recunoscut în mod complet voluntar că au existat discuții privind încercarea de împărțire a piețelor germane la Versailles și de asemenea că a admis, în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile, desfășurarea altor întâlniri la Bruxelles la sfârșitul lui 1997, precum și la Haga, cu ocazia unui dineu, deși afirmă că nu s-a încheiat niciun acord. Reclamanta arată că a recunoscut de asemenea participarea sa la sistemul de schimb de informații. În plus, chiar dacă anumite informații privind aceste schimburi ar fi fost obținute în cadrul inspectării sediului său social, informațiile comunicate de reclamantă ar fi permis Comisiei să înțeleagă mai bine aceste schimburi.

446 Deși Knauf a confirmat existența întâlnirii de la Londra și Comisia s-a întemeiat de asemenea, într-o anumită măsură, pe elementele de probă furnizate de Knauf în legătură cu respectiva întâlnire, această întreprindere nu ar fi acționat astfel decât pentru că întâlnirea era menționată în comunicarea privind obiecțiunile. Knauf nu ar fi avut nimic de confirmat dacă reclamanta nu ar fi revelat existența întâlnirii anterior notificării comunicării privind obiecțiunile. În plus, reclamanta consideră că, ulterior inspecțiilor sale inițiale, Comisia nu putea declanșa o procedură administrativă dat fiind

că, în locul acesteia, a continuat cu faza investigațiilor preliminare, adresând solicitări de informații întreprinderilor în cauză. Una dintre aceste solicitări, adresată reclamantei, ar fi fost întemeiată în întregime pe informații pe care aceasta i le-ar fi furnizat spontan. În consecință, numai ulterior primirii informațiilor din partea reclamantei Comisia ar fi fost în măsură să adopte comunicarea privind obiecțiunile.

447 Reclamanta arată că, dacă nu ar fi existat nerespectarea instrucțiunilor sale de către domnul [D], aceasta ar fi încetat deja participarea la activitatea ilicită cu opt luni anterior investigației Comisiei.

448 Aceasta arată în continuare că nu a constrâns nicio altă întreprindere să participe la înțelegere, nu se află la originea înțelegerii și nu a avut niciun rol decisiv în comportamente ilicite în cauză.

449 În cele din urmă, reclamanta susține că, deși Comisia era îndreptățită să îi acorde o reducere numai în temeiul secțiunii D din Comunicarea privind cooperarea, aceasta a încălcat principiul egalității de tratament atunci când a acordat Gyproc o reducere a cuantumului amenzii de 40 %, iar reclamantei o reducere de numai 30 %. Reclamanta consideră că informațiile pe care le-a furnizat au fost mai decisive pentru argumentația Comisiei în temeiul faptului că informațiile furnizate de Gyproc se raportau exclusiv la perioada 1996-1998 și la piața germană. În ce privește argumentul Comisiei, potrivit căruia participarea Gyproc la încălcare era mai puțin gravă decât a sa, reclamanta consideră că mărimea unei reduceri a cuantumului amenzii acordate de Comisie unei întreprinderi ar trebui să depindă de calitatea informațiilor furnizate, și nu de gravitatea participării întreprinderii la încălcare.

450 Reclamanta adaugă că nu este posibil să fie tratată de către Comisie în mod diferit față de Gyproc, susținând că aceasta din urmă nu a contestat existența faptelor sau calificarea lor drept încălcări. Reclamanta subliniază că obiecțiile sale priveau în principal deducțiile pe care le efectua Comisia pe baza faptelor, mai degrabă decât faptele în sine.

451 Comisia consideră că nu este posibilă anularea concluziilor sale în temeiul Comunicării privind cooperarea decât dacă acestea sunt afectate de o eroare de fapt sau de o eroare vădită de apreciere.

452 Comisia arată că, exceptând punctele 5, 6 și 9 din tabelul prezentat la paginile 151-154 din cererea introductivă, informațiile la care face referire reclamanta au fost fie furnizate drept răspuns la solicitări de informații, fie comunicate oral în urma întrebărilor adresate cu ocazia verificărilor. Comisia consideră că este autorizată să nu țină seama de acest tip de informații atunci când apreciază cooperarea unei întreprinderi. Aceasta afirmă că a luat în considerare faptul că răspunsurile erau foarte detaliate și că uneori depășeau ce era necesar pentru ca răspunsul să fie complet.

453 Cât despre informațiile comunicate spontan, în ce privește punctul 6 din tabel, Comisia susține că deținea deja informațiile menționate în considerentele (201) și (205) ale deciziei atacate. Comisia pretinde că deținea de asemenea, chiar anterior mărturisirilor BPB, informații suficiente privind punctul 9 (și punctul 10) din tabel. Cu privire la punctul 5, chiar dacă informațiile au fost utile și Comisia a ținut seama de acestea pentru a stabili reducerea cuantumului amenzii în temeiul Comunicării privind cooperarea, Comisia adaugă că au existat două rapoarte adresate domnului [D], menționate la punctul 77 din comunicarea privind obiecțiunile. Acestea din urmă cuprindeau informații detaliate privind cifra de afaceri a celorlalți producători și ar fi putut servi drept bază pentru alte investigații privind acest aspect, chiar dacă

respectivele informații nu erau suficiente în sine. Astfel, o mare parte a informațiilor furnizate de către BPB nu ar fi fost hotărâtoare.

454 În ce privește întâlnirea de la Londra, Comisia nu neagă că această întâlnire constituia un element important al încălcării, dar afirmă că, și fără informațiile furnizate cu privire la aceasta, tot ar fi fost în măsură să stabilească existența unei încălcări unice, complexe și continue pe baza tuturor comportamentelor anticoncurențiale, inclusiv a schimburilor de informații, cu privire la care dispunea de probe directe și actuale. În plus, informațiile privind întâlnirea de la Londra ar fi fost furnizate drept răspuns la o întrebare specifică formulată în cea de a doua solicitare de informații referitoare la originea schimburilor menționate, astfel încât divulgarea acestora nu ar fi complet spontană. În plus, a doua solicitare de informații a Comisiei nu s-ar fi întemeiat în întregime pe informațiile furnizate în mod voluntar de către BPB. Într-adevăr, partea a doua din această solicitare ar fi privit informații furnizate oral de către domnul [D] ulterior descoperirii la sediile BPB, la 25 noiembrie 1998, prima zi a investigației Comisiei, a două serii de tabele care prezentau detaliat vânzările celor patru producători europeni.

455 Prin urmare, Comisia arată că niciuna dintre informațiile furnizate de BPB nu a adus proba hotărâtoare a existenței înțelegerii.

456 Comisia subliniază că participarea Gyproc la încălcare a fost mai puțin gravă decât cea a BPB. În schimb, Gyproc ar fi furnizat informații semnificative în ce privește elementele constitutive ale înțelegerii la care a participat activ. Astfel, considerațiile privitoare la piața germană s-ar întemeia în mare măsură pe contribuția Gyproc. Comisia consideră că informațiile furnizate de această întreprindere erau la fel de valabile pentru stabilirea existenței încălcării ca și cele furnizate de BPB. În plus, declarația Gyproc din

1 septembrie 1999 nu ar fi fost un răspuns la o solicitare de informații. În plus, Gyproc nu ar fi negat niciodată că aceste activități constituiau o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE.

Aprecierea Tribunalului

457 În Comunicarea privind cooperarea, Comisia a stabilit condițiile în care întreprinderile care au cooperat cu aceasta în cursul investigației sale cu privire la o înțelegere pot fi scutite de plata amenzii sau pot beneficia de o reducere a cuantumului amenzii pe care ar fi trebuit să o achite [a se vedea secțiunea A alineatul (3) din Comunicarea privind cooperarea].

458 Astfel cum se menționează în secțiunea E alineatul (3) din Comunicarea privind cooperarea, aceasta a creat așteptări legitime pe care se întemeiază întreprinderile care doresc să informeze Comisia despre existența unei înțelegeri. Având în vedere încrederea legitimă pe care întreprinderile care doreau să coopereze cu Comisia au putut-o avea în temeiul acestei comunicări, Comisia este obligată, prin urmare, să se conformeze comunicării menționate cu ocazia aprecierii în cadrul stabilirii cuantumului amenzii aplicate unei întreprinderi, a cooperării acestei întreprinderi (Hotărârea Tribunalului din 15 martie 2006, Daiichi Pharmaceutical/Comisia, T-26/02, Rec., p. II-713, punctul 147).

459 În conformitate cu secțiunea B a acestei comunicări, „beneficiază de o reducere de cel puțin 75 % din cuantumul amenzii care i-ar fi fost aplicată în absența cooperării, reducere care poate ajunge până la neaplicarea totală a amenzii" întreprinderea care:

„a) denunță Comisiei înțelegerea secretă înainte ca aceasta să efectueze o verificare pe bază de decizie la întreprinderile părți la înțelegere și fără ca aceasta să dispună deja de informații suficiente pentru a dovedi existența înțelegerii denunțate;

b) este prima care furnizează elemente hotărâtoare pentru a dovedi existența înțelegerii;

c) și-a încetat participarea la activitatea ilicită cel mai târziu la momentul la care denunță înțelegerea;

d) furnizează Comisiei toate informațiile utile, precum și toate documentele și elementele de probă de care dispune cu privire la înțelegere și menține o cooperare permanentă și totală pe toată durata investigației;

e) nu a obligat o altă întreprindere să participe la înțelegere și nici nu a avut un rol de inițiere sau un rol determinant în activitatea ilicită" [traducere neoficială].

460 În plus, în temeiul secțiunii C din comunicarea menționată, „întreprinderea care, îndeplinind condițiile expuse [în secțiunea B literele] (b)-(e), denunță înțelegerea secretă după ce s-a procedat de către Comisie la o verificare pe bază de decizie la întreprinderile părți la înțelegere, fără ca această verificare să fi putut oferi o bază suficientă pentru a justifica declanșarea procedurii [administrative] în vederea adoptării unei decizii, beneficiază de o reducere cu 50-75 % din cuantumul amenzii" [traducere neoficială].

461 Reclamanta consideră, cu titlu principal, că i-a fost refuzată în mod nejustificat de către Comisie reducerea cu 50-75 % prevăzută în secțiunea C din Comunicarea privind cooperarea. Astfel, trebuie verificat dacă respectivele condiții de aplicare a acestei dispoziții nu au fost nerespectate de către Comisie.

462 În speță, chestiunea pertinentă pentru a decide dacă secțiunea C era aplicabilă pentru stabilirea cuantumului amenzii aplicate reclamantei este dacă verificările efectuate de Comisie i-au oferit o bază suficientă pentru a justifica declanșarea procedurii administrative în vederea adoptării deciziei atacate.

463 Într-adevăr, Comisia afirmă în considerentele (593) și (594) ale deciziei atacate că dispunea, ca urmare a verificărilor, de informații suficiente pentru a dovedi existența înțelegerii denunțate și că, întrucât BPB nu îndeplinea condițiile prevăzute în secțiunea B litera (b) din Comunicarea privind cooperarea, nu i-a fost admis beneficiul unei reduceri substanțiale a amenzii în conformitate cu secțiunea C din comunicarea menționată.

464 În această privință, trebuie arătat că reclamanta nu pretinde că ar fi furnizat elemente hotărâtoare privind toate manifestările înțelegerii sau că nu s-ar fi putut demonstra de către Comisie existența înțelegerii fără elementele transmise de reclamantă. Aceasta arată, în esență, că nu ar fi fost posibilă dovedirea de către Comisie a existenței unei înțelegeri unice și complexe, în modul în care aceasta a realizat-o.

465 În consecință, trebuie verificat dacă, ulterior verificărilor, Comisia dispunea de informații suficiente pentru a dovedi existența înțelegerii sancționate în final.

466 BPB nu a divulgat informații privind întâlnirea de la Londra decât în răspunsul său la cea de a doua solicitare de informații (datată 21 septembrie 1999) drept răspuns la o întrebare specifică: „Vă rugăm să indicați cine a sugerat sau a inițiat schimbul de informații dintre directorii generali."

467 Astfel, cunoscând deja existența schimburilor de informații privind volumele de vânzări de pe cele patru piețe relevante, în temeiul verificărilor efectuate în noiembrie 1998, Comisia avea o bază suficientă pentru a justifica declanșarea procedurii administrative în vederea adoptării unei decizii.

468 În această privință, trebuie amintit că, în Hotărârea din 29 iunie 2006, Comisia/SGL Carbon (C-301/04 P, Rec., p. I-5915), Curtea a considerat că răspunsurile furnizate conform articolului 11 alineatul (1) din Regulamentul nr. 17 nu constituie o cooperare voluntară, ci executarea unei obligații. Aceasta a amintit că, în îndeplinirea sarcinilor care i-au fost atribuite în materie, Comisia poate obține toate informațiile necesare de la guvernele și de la autoritățile competente din statele membre, precum și de la întreprinderi și de la asocierile de întreprinderi. Prin urmare, Comisia este îndreptățită să oblige o întreprindere să furnizeze toate informațiile necesare privitoare la fapte despre care poate avea cunoștință și să îi transmită, dacă este necesar, documentele referitoare la aceste informații pe care le deține, chiar dacă acestea pot servi la stabilirea existenței unui comportament anticoncurențial al respectivei întreprinderi sau al alteia (punctele 34, 39, 41 și 44).

469 Cu privire la schimburile de informații privind volumele de vânzări de pe cele patru piețe relevante, astfel cum reiese, de altfel, de la punctul 334 din cererea introductivă, reclamanta nu a contestat că au fost găsite de către Comisie probe directe privind aceste schimburi, cu ocazia verificărilor pe care le-a efectuat în noiembrie 1998.

470 Referitor la schimburile de informații privind volumele și cotele de piață din Regatul Unit, Comisia afirmă că două rapoarte adresate domnului [D], menționate la punctul 77 din comunicarea privind obiecțiunile, cuprindeau informații detaliate privind cifra de afaceri a celorlalți producători și ar fi putut servi drept bază pentru alte investigații privind acest aspect, chiar dacă informațiile respective nu erau, în sine, suficiente.

471 În această privință, trebuie arătat că documentele menționate la punctul 77 din comunicarea privind obiecțiunile sunt rapoarte ale domnului [M], director general al BG anterior domnului [N], adresate domnului [D] și având ca obiect evoluția pieței din Regatul Unit. Astfel, aceste documente interne nu demonstrează că informațiile respective ar fi fost divulgate unor persoane din afara BPB. Or, în nota sa din 17 martie 1996, precum și, mai detaliat, în declarația sa din 28 mai 1999, BPB a admis că, în perioada 1992-începutul anului 1998, între concurenți a avut loc un schimb de informații privind volumele de vânzări pe piața din Regatul Unit.

472 În ce privește schimburile de informații privind majorările de prețuri pe piața din Regatul Unit, Comisia arată că dispunea deja de informațiile expuse în considerentele (201) și (205) ale deciziei atacate. Astfel cum reiese din aceste considerente, pe lângă faptul că cele două memorandumuri interne ale BPB găsite cu ocazia verificărilor dovedesc numai că majorările de prețuri au făcut obiectul unor discuții, demonstrarea de către Comisie a acestui element al încălcării se întemeiază pe paralelismul între majorările de prețuri. În aceste condiții, faptul că BPB a admis în nota sa din 17 martie 1996, precum și, mai detaliat, în declarația sa din 28 mai 1999 că au existat „ocazii izolate" în care domnul [N] telefonase reprezentanților Lafarge și ai Knauf în Regatul Unit pentru a-i informa în legătură cu intențiile BG în materie de prețuri, precum și în legătură cu intervalul de majorare anticipat, astfel cum reiese din considerentul (207) al deciziei atacate, a consolidat în mod semnificativ raționamentul Comisiei.

473 Reclamanta nu și-a recunoscut participarea la întâlnirile de la Versailles și de la Haga decât în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile. În ce privește întâlnirea de la Bruxelles, reclamanta a și-a recunoscut participarea la aceasta numai ca răspuns la o întrebare explicită a Comisiei din cadrul primei solicitări de informații.

474 În cele din urmă, reiese din considerentul (271) al deciziei atacate că sistemul de schimb de informații era cunoscut de Comisie pe baza informațiilor găsite cu ocazia verificărilor.

475 În consecință, Tribunalul consideră că informațiile furnizate de BPB, în măsura în care pot fi considerate voluntare în lumina jurisprudenței Curții menționate la punctul 468 de mai sus, nu constituie elemente hotărâtoare pentru dovedirea existenței înțelegerii și că, într-adevăr, ca urmare a verificărilor efectuate, Comisia dispunea de informații suficiente pentru dovedirea acestei existențe.

476 Ținând seama de caracterul cumulativ al condițiilor stabilite în secțiunea B literele (b)-(e) din Comunicarea privind cooperarea, astfel cum au fost reluate în secțiunea C a acestei comunicări, și întrucât nu este îndeplinită cel puțin una dintre aceste condiții, respectiv cea prevăzută în secțiunea B litera (b), în relație cu secțiunea C din comunicarea menționată, nu este necesar să se examineze dacă BPB îndeplinea celelalte condiții prevăzute de respectivele dispoziții.

477 În consecință, Comisia nu a săvârșit nicio eroare atunci când nu a acordat reclamantei o reducere a cuantumului amenzii aplicate acesteia în temeiul secțiunii C din Comunicarea privind cooperarea.

478 Cu toate acestea, trebuie să se verifice în continuare, în cadrul exercitării competenței de fond a Tribunalului, dacă reducerea acordată de Comisie pentru cooperarea BPB în temeiul secțiunii D din Comunicarea privind cooperarea a fost suficientă.

479 În această privință, este important să se sublinieze, astfel cum reiese din considerentele (592) și (596) ale deciziei atacate, că BPB a fost primul participant la înțelegere care a comunicat, ulterior unei solicitări de informații a Comisiei, dar într-un mod care depășea cadrul acesteia, elemente complementare celor descoperite cu ocazia verificărilor și care au confirmat existența înțelegerii. Comisia admite că aceste elemente cuprind informații detaliate despre întâlnirile respective, în special despre cea de la Londra, și despre schimburile de informații privind principalele piețe europene și în special piața din Regatul Unit.

480 În plus, astfel cum reiese din analiza celui de al doilea motiv, desigur, este adevărat că, fără a avea cunoștință despre întâlnirea de la Londra, Comisia ar fi putut dovedi existența înțelegerii, însă perceperea acesteia ar fi fost diferită. Tribunalul a considerat că informațiile furnizate de BPB, în special cele privind întâlnirea de la Londra, au consolidat în mod substanțial argumentația Comisiei în ce privește existența unui plan global și, în consecință, au permis creșterea sensibilă a cuantumului amenzilor în temeiul gravității încălcării. Același raționament se aplică în cazul informațiilor detaliate pe care BPB le-a furnizat cu privire la schimburile de informații referitoare la volumele de vânzări și la majorările de prețuri pe piața din Regatul Unit. Această concluzie este confirmată de citarea frecventă, în decizia atacată, a elementelor furnizate de BPB.

481 În cele din urmă, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 2.2.2 din răspunsul BPB la comunicarea privind obiecțiunile și din analiza celui de al doilea motiv, BPB a recunoscut, în plus, cea mai mare parte a faptelor care au fost prezentate în comunicarea privind obiecțiunile. De asemenea, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 1.1.4, 2.2.2 și 6.2.27 din răspunsul acesteia la comunicarea privind obiecțiunile, din analiza celui de al doilea motiv și din răspunsul la întrebarea scrisă a Tribunalului, BPB nu contestă calificarea anumitor elemente drept încălcări ale dreptului comunitar al concurenței. Astfel, BPB a recunoscut că întâlnirea de la Londra,

schimbul de date privind volumele de vânzări pe cele patru piețe relevante și în special pe piața din Regatul Unit, precum schimbul, cu una sau două ocazii, de date privind majorările de prețuri pe piața din Regatul Unit constituiau încălcări ale articolului 81 CE.

482 În exercitarea competenței sale de fond, Tribunalul consideră că trebuie acordată reclamantei o reducere suplimentară de 10 % din cuantumul amenzii sale, astfel cum a fost calculat anterior aplicării Comunicării privind cooperarea, care se adaugă la cele 30 % deja acordate de Comisie.

483 În aceste condiții, nu mai este necesar să se analizeze argumentele reclamantei potrivit cărora Comisia a încălcat principiul egalității de tratament în ce privește acordarea unei reduceri de 40 % în temeiul cooperării Gyproc.

5. *Cu privire la cererea de a adresa Comisiei o somație pentru restituirea cuantumului amenzii sau, în subsidiar, a cuantumului cu care a fost redusă amenda și a dobânzilor aferente*

Argumentele părților

484 Reclamanta arată că a plătit deja amenda. Or, aceasta reclamă faptul că nu se menționează în decizia atacată rata dobânzii aplicabilă în ipoteza în care Comisia trebuie s-o restituie în totalitate sau parțial. Reclamanta consideră că rata dobânzii ar

trebui să fie cel puțin egală cu cea care ar fi fost aplicată dacă BPB ar fi oferit o garanție bancară, și anume 4,79 %. Totuși, cu privire la chestiunea ratei dobânzii aplicabile, reclamanta recurge la judecata înțeleaptă a Tribunalului și solicită acestuia să se pronunțe cu privire la problema menționată în cazul în care se dispune anularea sau diminuarea cuantumului amenzii sale. În plus, aceasta solicită ca dobânzile moratorii să fie plătite cu începere de la pronunțarea prezentei hotărâri până la restituirea completă a sumelor datorate de către Comisie.

485 Comisia consideră că aceste argumente sunt premature. În plus, solicitarea formulată în cadrul celui de al treilea capăt de cerere ar fi inadmisibilă în măsura în care Tribunalul nu ar fi competent să dispună acest tip de măsură.

Aprecierea Tribunalului

486 Cu numeroase ocazii, s-a decis că, ulterior unei hotărâri de anulare, care are efecte *ex tunc* și, prin urmare, determină eliminarea retroactivă a actului anulat din cadrul ordinii juridice, instituția pârâtă este obligată, în temeiul articolului 233 CE, să ia măsurile necesare pentru suprimarea efectelor nelegalităților constatate, ceea ce, în cazul unui act care a fost deja executat, poate presupune o repunere a reclamantului în situația în care se afla anterior acestui act (Hotărârea Tribunalului din 8 iulie 2004, Corus UK/Comisia, T-48/00, Rec., p. II-2325, punctul 222).

487 Astfel, între măsurile prevăzute la articolul 233 CE, în cazul unei hotărâri prin care se anulează sau se reduce cuantumul amenzii aplicate unei întreprinderi pentru o încălcare a normelor de concurență din tratat, se numără, la primul nivel, obligația Comisiei de a restitui în totalitate sau parțial amenda plătită de întreprinderea în cauză, în măsura în care această plată trebuie calificată drept nedatorată, ca urmare a deciziei de anulare. Această obligație privește nu numai cuantumul principal al amenzii plătite

fără a fi datorată, ci și dobânzile moratorii produse de această sumă (Hotărârea Corus UK/Comisia, punctul 486 de mai sus, punctul 223).

488 În consecință, în cazul în care nu ar acorda nicio dobândă moratorie la cuantumul principal al amenzii rambursat ca urmare a unei astfel de hotărâri, Comisia ar omite să adopte o măsură pe care o presupune executarea acestei hotărâri și, prin urmare, nu ar îndeplini obligațiile care îi revin în temeiul articolului 233 CE.

489 Astfel, cererea de a adresa Comisiei o somație pentru rambursarea cuantumului cu care a fost redusă amenda și a dobânzii aferente este inadmisibilă.

6. *Cu privire la cererea de măsuri de organizare a procedurii*

490 Reclamanta a arătat în cerere că „eventual, Tribunalul ar putea preconiza dispunerea unei măsuri de cercetare judecătorească, sub forma unui raport realizat de un expert independent, cu scopul de a stabili care dintre părți analizează corect contextul economic al cauzei”.

491 Cât timp această cerere trebuie interpretată drept cerere privind o măsură de organizare a procedurii, Tribunalul consideră că nu este necesar să i se dea curs, întrucât examinarea cauzei a demonstrat natura vădit anticoncurențială a înțelegerii respective.

Cu privire la cheltuielile de judecată

492 În temeiul articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. În aplicarea alineatului (3) primul paragraf din aceeași dispoziție, Tribunalul poate să repartizeze cheltuielile de judecată, dacă părțile cad în pretenții cu privire la unul sau la mai multe capete de cerere.

493 În speță, Comisia a căzut în pretenții numai în sensul că reducerea pe care a acordat-o pentru cooperarea BPB nu a fost suficientă.

494 Într-o astfel de situație, se va face o justă apreciere a împrejurărilor cauzei, Comisia fiind obligată la plata unei zecimi din propriile cheltuieli de judecată și a unei zecimi din cheltuielile de judecată efectuate de BPB și BPB fiind obligată la plata a nouă zecimi din cheltuielile de judecată efectuate de Comisie și a nouă zecimi din propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a treia)

declară și hotărăște:

1) Stabilește cuantumul amenzii aplicate BPB plc prin articolul 3 din Decizia 2005/471/CE a Comisiei din 27 noiembrie 2002 privind o procedură de

aplicare a articolului 81 [CE] împotriva BPB plc, Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG, Société Lafarge SA și Gyproc Benelux NV (cauza COMP/E-1/37.152 — Plăci din ipsos) la 118,8 milioane de euro.

2) Respinge acțiunea cu privire la restul motivelor.

3) Obligă Comisia la plata unei zecimi din propriile cheltuieli de judecată și a unei zecimi din cheltuielile de judecată efectuate de BPB.

4) BPB suportă nouă zecimi din propriile cheltuieli de judecată, precum și nouă zecimi din cheltuielile de judecată efectuate de Comisie.

Jaeger Tiili Czúcz

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 8 iulie 2008.

Grefier Președinte

E. Coulon M. Jaeger

Cuprins

Situația de fapt . . . . . II - 1354

Procedura și concluziile părților . . . . . II - 1360

În drept . . . . . II - 1363

1. Cu privire la primul motiv, întemeiat pe încălcarea dreptului la apărare . . . . . II - 1363

Argumentele părților . . . . . II - 1363

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 1364

2. Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe erorile vădite și/sau pe insuficienta motivare în ce privește aplicarea articolului 81 alineatul (1) CE . . . . . II - 1372

Cu privire la standardul probei . . . . . II - 1372

Argumentele părților . . . . . II - 1372

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 1373

Cu privire la întâlnirea de la Londra . . . . . II - 1374

Argumentele părților . . . . . II - 1374

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 1378

Cu privire la schimburile de informații referitoare la cantitățile vândute în Germania, în Franța, în Benelux și în Regatul Unit . . . . . II - 1384

Argumentele părților . . . . . II - 1384

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 1386

Cu privire la schimburile de informații referitoare la volumele de vânzări în Regatul Unit II - 1391

Argumentele părților . . . . . II - 1391

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 1392

Cu privire la schimburile de informații referitoare la majorările de prețuri în Regatul Unit în perioada 1992-1998 . . . . . II - 1394

Argumentele părților . . . . . II - 1394

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 1396

Cu privire la stabilizarea cotelor de piață în Germania . . . . . II - 1401

Argumentele părților . . . . . II - 1401

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 1404

Cu privire la schimburile de informații privind majorările de prețuri în Germania . . . II - 1410

Argumentele părților . . . . . II - 1410

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 1415

Cu privire la întinderea geografică a înțelegerii . . . . . II - 1424

3. Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe nerespectarea noțiunii de încălcare unică . . II - 1425

Argumentele părților . . . . . II - 1425

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 1427

4. Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe încălcarea articolului 253 CE și a articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, precum și a principiilor generale cu ocazia calculării cuantumului amenzii . . . . . II - 1431

Cu privire la caracterul disproporționat al cuantumului inițial al amenzii stabilit în funcție de gravitatea încălcării . . . . . II - 1432

Cu privire la gravitatea încălcării . . . . . II - 1432

— Argumentele părților . . . . . II - 1432

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 1434

Cu privire la impactul real al încălcării asupra pieței relevante . . . . . II - 1437

— Argumentele părților . . . . . II - 1437

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 1441

Cu privire la stabilirea cuantumului inițial al amenzii în funcție de gravitatea încălcării . . . . . II - 1448

— Argumentele părților . . . . . II - 1448

— Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 1451

Cu privire la durata încălcării . . . . . II - 1457

Argumentele părților . . . . . II - 1457

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 1459

Cu privire la încălcările repetate . . . . . II - 1461

Argumentele părților . . . . . II - 1461

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 1464

Cu privire la circumstanțele atenuante . . . . . II - 1473

Argumentele părților . . . . . II - 1472

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 1475

Cu privire la cooperare . . . . . II - 1481

Argumentele părților . . . . . II - 1481

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 1486

5. Cu privire la cererea de a adresa Comisiei o somație pentru restituirea cuantumului amenzii sau, în subsidiar, a cuantumului cu care a fost redusă amenda și a dobânzilor aferente . . . . . II - 1493

Argumentele părților . . . . . II - 1493

Aprecierea Tribunalului . . . . . II - 1494

6. Cu privire la cererea de măsuri de organizare a procedurii . . . . . II - 1495

Cu privire la cheltuielile de judecată . . . . . II - 1496